

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Jakub Soukup

Spotřebitelský úvěr

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): [16.06.2021]

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 177 846 znaků včetně mezer.

Jakub Soukup

V Praze dne 16. 06. 2021

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval vedoucímu této diplomové práce, panu doc. JUDr. PhDr. Davidu Elischerovi, Ph.D., a to zejména za vstřícné vedení a cenné rady při zpracování této práce.

Obsah

Úvod.....	1
1. Vymezení základních pojmů spojených se spotřebitelským úvěrem.....	3
1.1. Úvěr.....	3
1.2. Spotřebitel.....	4
1.3. Spotřebitelský úvěr.....	5
2. Historický vývoj spotřebitelského úvěru.....	8
2.1. Vznik institutu spotřebitelského úvěru v jeho současném pojetí.....	8
2.2. Vliv evropského práva na formování právní úpravy spotřebitelského úvěru.....	9
2.2.1. Právní úprava spotřebitelského úvěru na základě směrnice Rady 87/102/EHS.....	10
2.2.2. Právní úprava spotřebitelského úvěru na základě Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES.....	12
2.2.3. Právní úprava spotřebitelského úvěru na základě Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU.....	15
2.3. Rozvoj právní úpravy spotřebitelského úvěru v našem právním řádu.....	17
2.3.1. Zákon o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru.....	18
2.3.2. Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů.....	19
3. Současná právní úprava spotřebitelského úvěru v občanském zákoníku.....	22
3.1. Obecná právní úprava spotřebitele a spotřebitelských smluv v občanském zákoníku...	22
3.2. Obecná právní úprava úvěru v občanském zákoníku.....	25
3.3. Právní úprava spotřebitelského úvěru v zákoně č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru.....	26
4. Smlouva o spotřebitelském úvěru.....	31
4.1. Formální náležitosti smlouvy o spotřebitelském úvěru.....	31
4.2. Povinný obsah smlouvy o spotřebitelském úvěru.....	33
4.3. Povinný obsah v určitých smluvních typech.....	35
4.4. Důsledky porušení formálních náležitostí a povinného obsahu smlouvy o spotřebitelském úvěru.....	36
4.5. Doba na rozmyšlenou.....	37
4.6. Zajištění spotřebitelského úvěru.....	37
4.7. Roční procentní sazba nákladů.....	39
4.8. Ukončení a zánik závazku ze smlouvy o spotřebitelském úvěru.....	41
5. Poskytovatel a zprostředkovatel spotřebitelského úvěru.....	44
5.1. Poskytovatel spotřebitelského úvěru.....	44
5.1.1. Nebankovní poskytovatel spotřebitelského úvěru.....	45

5.2. Zprostředkovatel spotřebitelského úvěru.....	46
5.2.1. Samostatný zprostředkovatel.....	47
5.2.2. Vázaný zástupce	49
5.2.3. Zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru	50
5.3. Obcházení právní regulace vstupu poskytovatelů a zprostředkovatelů na trh se spotřebitelskými úvěry	50
6. Povinnosti poskytovatele spotřebitelského úvěru ve vztahu ke spotřebiteli	54
6.1. Pravidla jednání a informační povinnost	54
6.2. Povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele.....	56
6.2.1. Rozsah informací nezbytných pro posouzení úvěruschopnosti spotřebitele ve světle judikatury a rozhodovací praxe finančního arbitra	62
6.3. Poskytování rady	64
Závěr.....	66
Seznam použitých zkratk.....	68
Seznam použitých zdrojů	69
Abstrakt	74
Abstract	75

Úvod

Přestože rozvoj spotřebitelského úvěrování probíhá již po dobu mnoha staletí, lze s ním neodmyslitelně spjatou právní úpravu tohoto odvětví považovat za poměrně mladou, neboť pokud pomineme prvopočátky spotřebitelského úvěrování, můžeme počátek moderní právní úpravy spotřebitelského úvěru datovat do první poloviny dvacátého století, ve které se ochrana spotřebitele a nutnost regulovat trh se spotřebitelskými úvěry dostává do povědomí zákonodárců Evropského společenství a postupně se zařazuje mezi rozsáhle regulovaná právní odvětví. Komunitární právní úpravu spotřebitelských úvěrů lze považovat také za základní stavební kámen regulace spotřebitelských úvěrů v našem právním řádu, neboť první významnější právní normy upravující tuto oblast byly implementovány právě z komunitárních právních předpisů.

Rychlost a směr, kterým se rozvoj spotřebitelského úvěrování vydává, je souběžně spjat i s pokrokem ve všech příbuzných odvětvích, a to nejen právních a finančních, ale v současné době také technologických. Z tohoto důvodu jsou zákonodárci nuceni trh se spotřebitelskými úvěry postupně častěji a podrobněji regulovat, přičemž právě na zachycení vývoje moderní právní regulace od počátků v právu Evropského společenství jsem se v práci zaměřil.

V návaznosti na shora uvedené jsem se v této práci zaměřil na systematický popis vývoje právní úpravy spotřebitelského úvěru, na který jsem navázal komplexní analýzou současné právní úpravy spotřebitelského úvěru a ochrany spotřebitele, a to za použití systematického a teleologického výkladu příslušných právních norem.

Cílem této práce je dále s ohledem na rozbor právní úpravy spotřebitelského úvěru nalezení odpovědí na teze vztahující se k dopadu právní regulace na určité aspekty praxe na trhu se spotřebitelskými úvěry. Při rozboru zákona o spotřebitelském úvěru a jeho aplikace v praxi vyvstává otázka efektivity této právní úpravy, a to zejména v případě povinnosti poskytovatele posoudit úvěruschopnost spotřebitele. Této otázce se v práci věnuji jak z pohledu výkladu jednotlivých ustanovení zákona o spotřebitelském úvěru, tak rozбором vybrané judikatury dotvářející příslušnou regulaci. Ve vztahu k této tezi pojednávám v práci také o rovnosti sankcí za případné porušení povinností poskytovatele a spotřebitele. Současně jsem si také při rozboru jednotlivých nálezů finančního arbitra, příslušné judikatury soudů a stanovisek České národní banky položil otázku, zda nedochází v rozhodovací praxi mezi těmito subjekty veřejné moci k rozporům, přičemž odpovědi se věnuji v závěru práce.

Přijetím zákona o spotřebitelském úvěru došlo mimo jiné také k výraznému rozšíření regulace poskytovatelů a zprostředkovatelů spotřebitelských úvěrů, neboť byly touto právní úpravou zakotveny rozsáhlé podmínky, které musí jednotliví poskytovatelé a zprostředkovatelé splňovat, aby mohli obdržet od orgánu dohledu, zde České národní banky, oprávnění na trhu se

spotřebitelskými úvěru působit. Ve vztahu k tomuto významnému rozšíření regulace jsem se v práci zaměřil také na otázku efektivitu této regulace, a tedy zda nedochází k jejímu obcházení za účelem vyhnout se přísným podmínkám a sankcím.

V první části práce se věnuji vymezení základních pojmů, které prozařují celou právní úpravou spotřebitelského úvěru jak na vnitrostátní, tak na komunitární úrovni. Na toto vymezení pojmů dále navazuji v druhé části rozbohem historického vývoje spotřebitelského úvěru od jeho úplných počátků, přes rozvoj právní úpravy spotřebitelského úvěru v komunitárním právu, až po rozvoj právní úpravy spotřebitelského úvěru v našem právním řádu.

Ve třetí části práce se věnuji analýze obecné právní úpravy spotřebitelského úvěru a souvisejících institutů občanského práva v občanském zákoníku a v zákoně o spotřebitelském úvěru, na kterou navazuji ve čtvrté části rozbohem základních náležitostí smlouvy o spotřebitelském úvěru a její problematice.

V páté části práce se věnuji rozboru již zmíněné právní úpravy poskytovatelů a zprostředkovatelů spotřebitelského úvěru, na což dále v šesté části navazuji rozbohem povinností těchto subjektů při jednání se spotřebitelem, a to i za použití analýzy vybraných rozhodnutí finančního arbitra a obecných soudů.

1. Vymezení základních pojmů spojených se spotřebitelským úvěrem

Nejprve je nutné vymezit pojem úvěr, a to zejména ze systematického pohledu a jeho srovnání s příbuznými soukromoprávními instituty. Druhým stěžejním pojmem je pojem spotřebitel a jeho vymezení v právním řádu. Posledním pojmem, který ty dva předešlé spojuje, je samotný spotřebitelský úvěr a jeho zasazení do systému občanského práva.

1.1. Úvěr

Úvěr je základním pojmem, který bude užíván v celé práci a je tedy nezbytné vymezit jeho význam, a to zejména z pohledu občanského práva. Právní doktrínou je úvěr vymezován jako ekonomický nástroj či kategorie, který je vyjádřen ve formě závazku většinou mezi dvěma individuálně určenými subjekty, avšak pluralita subjektů na obou stranách není vyloučena, a ztělesňuje možnost subjektu, který disponuje volnými peněžními prostředky, tyto peněžní prostředky poskytnout druhému subjektu, který peněžní prostředky potřebuje. Peněžní prostředky jsou v tomto závazkovém vztahu poskytovány na základě sjednaných podmínek a jsou poskytovány za úplatu.¹

Subjekty úvěrového vztahu jsou z pohledu právní teorie věřitel, tedy subjekt, který poskytuje své volné peněžní prostředky za úplatu, a dlužník, kterému jsou peněžní prostředky poskytovány. S ohledem na specifickou situaci úvěrového vztahu se věřitel přesněji nazývá úvěrující a dlužník úvěrovaný s tím, že tato pojmenování subjektů jsou užívána v občanském zákoníku.

Samotný úvěr je v občanském zákoníku vymezen v ustanoveních § 2395 až § 2400 s tím, že přímo § 2395 občanského zákoníku obsahuje krátkou definici tohoto závazku. Jedním ze stěžejních prvků definice úvěru v § 2395 občanského zákoníku je zejména způsob, jakým je vznik úvěru definován. Dle § 2395 občanského zákoníku úvěrový vztah vzniká uzavřením smlouvy o úvěru, kterou se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, což implikuje, že smlouva o úvěru má konsenzuální charakter, tudíž k jejímu uzavření dochází účinností akceptace, jak je obecně vymezeno v § 1740 a násl. občanského zákoníku.² Druhý významný prvek uvedené definice v § 2395 občanského zákoníku je uveden v druhé větě předmětného souvětí za čárkou, když je zde ustanoveno, že úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky. Zákon tudíž již od počátku počítá

---

¹ RABAN, Přemysl. *Občanské právo hmotné: závazkové právo*. Brno: Václav Klemm, 2014, s. 259. ISBN 978-80-87713-11-2.

² HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník VI: závazkové právo: zvláštní část (§ 2055-3014): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře, s. 690. ISBN 978-80-7400-287-8.

se sjednáním úroku za poskytnutí peněžních prostředků na základě smlouvy o úvěru a ujednání o úrocích je podstatnou náležitostí smlouvy o úvěru. Úrok v úvěrovém vztahu tvoří již zmíněnou úplatu úvěrujícího, která tvoří příslušenství pohledávky úvěrujícího dle § 513 občanského zákoníku, která mu z titulu smlouvy o úvěru vůči úvěrovanému vzniká.

Na závěr vymezení pojmu úvěr považuji za důležité stručně popsat vztah a rozdíly mezi úvěrem a zápůjčkou, která je taktéž závazkem a v systematice občanského zákoníku bezprostředně předchází úvěru.

Zápůjčka je obecně upravena v § 2390 až § 2394 občanského zákoníku s tím, že její definice je uvedena v § 2390. Již z definice zápůjčky v § 2390 občanského zákoníku je možné odvodit první významný rozdíl od institutu úvěru, a to skutečnost, že smlouva o zápůjčce, na základě které vzniká závazek, je smlouvou reálnou, tudíž její vznik je vázán na faktické jednání, zde předání peněžních prostředků.³ Zápůjčka se tedy liší od úvěru již ve způsobu, jakým vzniká. Druhým rozdílem mezi zápůjčkou a úvěrem je skutečnost, že občanský zákoník v žádném z ustanovení o zápůjčce nestanovil povinnost vydlužitele hradit zapůjčitelu úrok či jinou úplatu za poskytnuté peněžní či nepeněžní prostředky. Na rozdíl od smlouvy o úvěru je tak smlouva o zápůjčce v případě, že není v samotné smlouvě o zápůjčce sjednáno jinak, uzavírána dle příslušných ustanovení občanského zákoníku jako smlouva bezúplatná.⁴

1.2. Spotřebitel

Druhým zásadním pojmem, který považuji za důležité vymežit, je pojem spotřebitel. Pojem spotřebitel je užíván v mnoha právních odvětvích, a to jak v právu soukromém, tak právu veřejném. Jedním z příkladů právní úpravy definující pojem spotřebitel, která obsahuje jak normy práva veřejného, tak normy práva soukromého, je zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele⁵, v jehož § 2 odst. 1. písm. a) je spotřebitel vymezen jako fyzická osoba, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání. Dalším příkladem právní úpravy spotřebitele, která je ovšem úpravou čistě soukromoprávní, je definice spotřebitele v § 419 občanského zákoníku, ve kterém je spotřebitel vymezen jako každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná. S ohledem na umístění definice spotřebitele do obecné části občanského zákoníku lze dle Ondřeje považovat definici spotřebitele obsaženou v §

³ RABAN, Přemysl. op. cit., s. 257.

⁴ HULMÁK, Milan. op. cit., s. 677.

⁵ ONDŘEJ, Jan. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty*. Praha: C.H. Beck, c2013. Beckova edice právní instituty, s. 3. ISBN 978-80-7400-446-9.

419 občanského zákoníku za definice generální, s tím, že například definice spotřebitele v zákoně o ochraně spotřebitele je z tohoto důvodu definicí speciální.⁶

Základním definičním znakem spotřebitele je tedy s ohledem na definici spotřebitele v ustanovení § 419 občanského zákoníku skutečnost, že spotřebitel je ve vztahu s podnikatelem slabší stranou, jak je definována v § 433 odst. 2. občanského zákoníku, neboť je osobou, která mimo svou vlastní podnikatelskou činnost vystupuje ve vztahu s podnikatelem. Důležité je v tomto vztahu mezi pojmy slabší strana a spotřebitel zmínit, že se nejedná o totožné termíny, neboť slabší stranou může dle jazykového výkladu § 433 odst. 2 občanského zákoníku být i osoba právnická, avšak spotřebitelem může být pouze osoba fyzická. Ze skutečnosti, že spotřebitel je ve spotřebitelském vztahu, tj. ve vztahu s podnikatelem, slabší stranou, vychází i rozsáhlá úprava ochrany spotřebitele, jejímž účelem je narovnání prostředí spotřebitelského vztahu, ve kterém figurují strany se zásadně rozdílnou úrovní odborných znalostí v daném oboru.

Toto pojetí je obsaženo také v definici spotřebitele v § 2 odst. 1. písm. a) zákona o ochraně spotřebitele, jak dokládá komentářová literatura k tomuto ustanovení, která uvádí, že je spotřebitel jakožto slabší strana hoden ochrany, a to především z důvodu již zmíněného charakteristického znaku spotřebitele, za který se dá považovat nižší úroveň znalostí a zkušeností než podnikatel, který denně běžně uzavírá určitý objem smluv a je bezesporu dobře seznámen s vlastnostmi svého produktu či služby s tím, že je schopen lépe vyjednávat příslušné obchodní podmínky. Z tohoto důvodu lze vztah mezi spotřebitelem a podnikatelem označit za vztah mezi neprofesionálem, který vstupuje do závazkového vztahu s profesionálem.⁷

1.3. Spotřebitelský úvěr

Posledním pojmem, který je nezbytné pro účely práce vymezit, je pojem spotřebitelského úvěru. V pojmu spotřebitelského úvěru se sbíhají dva předešlé pojmy, a to úvěr a spotřebitel, které tvoří prvky spotřebitelského úvěru. Spotřebitelský úvěr lze definovat jako příslib poskytnutí peněžních prostředků podnikatelem fyzické nepodnikající osobě, zde spotřebiteli.⁸ Spotřebitelský úvěr tedy přejímá vlastnosti úvěru, které jsem již popsal v kapitole 1.1, a to zejména skutečnost, že se jedná o závazek, na základě kterého se jedna ze stran smlouvy o spotřebitelském úvěru, zde úvěrující, zaváže druhé straně poskytnout své volné peněžní prostředky, s tím, že druhá strana, zde

---

⁶ ONDŘEJ, Jan. op. cit., s. 13.

⁷ VÍTOVÁ, Blanka. *Zákon o ochraně spotřebitele: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 12. ISBN 978-80-7478-984-7.

⁸ DOHNAL, Jakub. *Spotřebitelský úvěr: praktická příručka s příklady a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges), s. 24. ISBN 978-80-87212-76-9.

úvěrovaný, která na základě své žádosti tyto peněžité prostředky obdrží, se zaváže peněžité prostředky vrátit a zaplatit úvěrujícímu za poskytnutí peněžních prostředků úplatu ve formě úroku.

Zákonnou definici spotřebitelského úvěru je možné najít v zákoně č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, a to v § 2 odst. 1. tohoto zákona, ve kterém je spotřebitelský úvěr vymezen jako odložená platba, peněžitá zápůjčka, úvěr nebo obdobná finanční služba poskytovaná nebo zprostředkovaná spotřebiteli. Definice spotřebitelského úvěru je v § 2 odst. 2. zákona o spotřebitelském úvěru rozšířena také na spotřebitelský úvěr na bydlení, spotřebitelský úvěr jiný než na bydlení a vázaný spotřebitelský úvěr, jejichž vlastnosti dále rozvádím v kapitole 3.3.⁹

Shora popsaná definice spotřebitelského úvěru uvedená v § 2 zákona o spotřebitelském úvěru se poměrně významně liší od definice použité v předešlém zákoně č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, neboť v § 2 zákona o spotřebitelském úvěru je spotřebitelský úvěr vymezen pozitivní definicí, avšak v předešlém zákoně o spotřebitelském úvěru byl spotřebitelský úvěr vymezen v § 2 tohoto zákona převážně negativně. Významným odklonem od definice spotřebitelského úvěru ve starém zákoně o spotřebitelském úvěru je zejména začlenění definice spotřebitelského úvěru na bydlení do § 2 odst. 2. zákona o spotřebitelském úvěru, neboť tento smluvní typ byl z působnosti předešlého zákona o spotřebitelském úvěru v § 2 písm. a) výslovně vyloučen.

Na pozitivní vymezení spotřebitelského úvěru v § 2 zákona o spotřebitelském úvěru zákonodárce navázal také negativní definicí, a to vymezením forem spotřebitelských úvěrů, na které se zákon o spotřebitelském úvěru nevztahuje. Popis této negativní definice, která je ustanovena v § 4 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru, je dále uveden v kapitole 3.3.

Ze shora uvedené definice spotřebitelského úvěru formulované v zákoně o spotřebitelském úvěru vyplývá, že spotřebitelský úvěr, či spíše smlouva o spotřebitelském úvěru, není jedním samostatným smluvním typem, ale průřezovou kategorií, která zahrnuje více smluvních typů specifikovaných v části čtvrté občanského zákoníku, a to včetně smluv inominátních. Pro účel vymezení pojmu spotřebitelského úvěru v této práci jsou nejzásadnějšími smluvními typy pro smlouvu o spotřebitelském úvěru smlouva o peněžité zápůjčce specifikovaná v § 2390 a násl. občanského zákoníku a smlouva o úvěru specifikovaná v § 2395 a násl. občanského zákoníku.¹⁰

Závěrem je důležité zmínit, že zákon o spotřebitelském úvěru není výlučnou úpravou spotřebitelského úvěru, a tudíž je úprava spotřebitelského úvěru dále zahrnuta v příslušných ustanoveních občanského zákoníku, která upravují jednotlivé smluvní typy, které lze pro smlouvu

---

⁹ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb. o spotřebitelském úvěru, č. 257/2016 Dz

¹⁰ SLANINA, Jan. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony, s. 4. ISBN 978-80-7400-645-6.

o spotřebitelském úvěru užít, v obecných ustanoveních občanského zákoníku o ochraně spotřebitele a slabší strany, a v zákoně o ochraně spotřebitele.¹¹

---

¹¹ SLANINA, Jan. op. cit., s. 4.

2. Historický vývoj spotřebitelského úvěru

Vývoj spotřebitelského úvěru je nerozdělitelně spojen s rozvojem dvou právních regulovaných činností, které se postupně staly běžnými v našem každodenním životě, a které jsou v současné době rozsáhle upraveny v drtivé většině právních řádů. Těmito činnostmi jsou půjčování peněžních prostředků a ochrana spotřebitele.

2.1. Vznik institutu spotřebitelského úvěru v jeho současném pojetí

Přestože za období vzniku institutu spotřebitelského úvěru ve formě, kterou známe dnes, tedy v uzákoněné ochraně spotřebitele a rozsáhlé úpravě podmínek spotřebitelského úvěru, je možné považovat až období příchodu evropského komunitárního práva a jeho vlivu na naši legislativu, samotný rozvoj jednotlivých prvků spotřebitelského úvěru probíhal již po řadu století.

S půjčováním peněžních prostředků či jiných nástrojů směny, tj. s úvěrováním, se můžeme setkat již přibližně od čtvrtého tisíciletí před naším letopočtem, kdy docházelo k významnému rozvoji civilizace zejména v oblastech úrodného půlměsíce, kde byl pokrok koncentrován do městských států starověké Mezopotámie. Tuto skutečnost dokládají zmínky o regulaci půjčování v Chamurappiho zákoníku datovaném do 18. stol. př. n.l., významném právním dílu, které vykazuje jisté prvky nadčasovosti.¹² Rozsáhlý rozvoj závazkového práva a zejména kodifikace jeho základních zásad a institutů následně proběhl s rozvojem římského práva, které se stalo v průběhu vývoje moderní evropské civilizace základním stavebním kamenem pro všechny zákonodárce a položilo základy evropské právní kultury.

Také ochrana spotřebitele, se kterou je institut spotřebitelského úvěru pevně spjat, procházela vývojem po dobu mnoha století, s tím, že základy ochrany slabší strany je možné pozorovat již se zmíněným rozvojem římského práva.¹³ Nové instituty ochrany spotřebitele byly postupně přidávány do právních řádů středověké Evropy, a to například institut poctivosti hostinských z 16. století, který upravoval poctivost hostinských při obsluhování hostů zejména ve vztahu k nepřiměřenému zvyšování cen a úmyslnému snižování množství prodaného zboží bez vědomí kupujícího. Paralelu k tomuto institutu lze sledovat například v zákoně o ochraně spotřebitele, který v ustanovení § 24 stanovil, že podnikatel se dopustí správního deliktu tím, že poruší zákaz používání nekalých obchodních praktik, a může mu být uložena sankce orgánem veřejné správy.¹⁴

---

¹² KLÍMA, Josef. *Nejstarší zákony lidstva: Chammurapi a jeho předchůdci*. Praha: Academia, 1979. ISBN 509-21-856

¹³ KINCL, Jaromír, Valentin URFUS a Michal SKŘEJPEK. *Římské právo*. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1.

¹⁴ DOHNAL, Jakub. op. cit., s. 11.

Přestože základní standardy ochrany spotřebitele byly do jisté míry zachovávány v právních rádech již od středověku, dostala se otázka ochrany spotřebitele do popředí právního myšlení a zejména legislativní činnosti až počátkem dvacátého století. Tento skok ve vnímání ochrany spotřebitele jako nezbytného prvku ochrany slabší strany, který nesmí v našem právním řádu chybět, lze úzce spojit s rozvojem Evropského společenství a posunu evropské integrace až ke vzniku Evropské unie Smlouvou o Evropské unii.¹⁵

2.2. Vliv evropského práva na formování právní úpravy spotřebitelského úvěru

Ochrana spotřebitele byla s rozvojem Evropského společenství postupně začleňována mezi základní cíle, kterých se Společenství snažilo dosáhnout, avšak právní úprava v této oblasti po dlouhá desetiletí na úrovni komunitárního práva chyběla, přestože se jednalo o velice důležitou součást úpravy fungování celé mezistátní integrace a vnitřního trhu, který je s ní spojen. Z tohoto důvodu byla postupně ochraně spotřebitele věnována při legislativní činnosti čím dál větší pozornost a přibližně od šedesátých let dvacátého století lze považovat právní úpravu ochrany spotřebitele za takovou, jakou ji můžeme pozorovat dnes.¹⁶

Se vzrůstajícím zájmem o podrobnou úpravu ochrany spotřebitele byly za tímto účelem učiněny i politické kroky členů Evropského společenství, když jedním z bodů pařížského summitu v roce 1972 byla výzva předních představitelů jednotlivých států k politické akci v této oblasti. Tato politická výzva vyústila v akci Evropské komise, která představila v roce 1975 Předběžný program Evropského hospodářského společenství o ochraně spotřebitele a informační politice, jehož účelem bylo shrnout základní spotřebitelská práva. Zmíněný Předběžný program se stal základní kamenem spotřebitelské legislativy Evropského společenství, na základě kterého byla definována práva spotřebitelů na ochranu zdraví a bezpečnosti, ochranu ekonomických zájmů, náhradu škody, informace, vzdělávání a zastoupení. V programu bylo dále stanoveno, že ochrana spotřebitele je průřezovou právní oblastí, na základě čehož byly stanovené cíle dále začleňovány do jednotlivých zvláštních politik Evropského společenství.¹⁷

Problematicke spotřebitelských smluv se v návaznosti na zařazení ochrany spotřebitele mezi významné cíle Evropského společenství věnuje již mnoho právních předpisů komunitárního práva, s tím, že v procesu přidružování se České republiky k Evropské Unii došlo k transpozici tří stěžejních směrnic, jejichž právní úprava úzce dopadá na spotřebitelské smlouvy a pro nás zejména

---

¹⁵ Smlouva o Evropské unii byla uzavřena dne 7. 2. 1993 a vstoupila v platnost dne 1. 11. 1993.

¹⁶ ONDŘEJ, Jan. op. cit., s. 7-8.

¹⁷ KNOBLOCHOVÁ, Věra. *Vývoj ochrany spotřebitele v EU* [online]. MPO.cz, 23. ledna 2006 [cit. 23. 2. 2021]. Dostupné na <<https://www.mpo.cz/cz/ochrana-spotrebitele/eu-a-spotrebitel/aktuality-z-eu/vyvoj-ochrany-spotrebitele-v-eu--7587/>>

smlouvy o spotřebitelském úvěru. Těmito směrnici jsou směrnice Rady 85/577/EHS z 20. 12. 1985 o ochraně spotřebitele při smlouvách sjednáváných mimo obchodní provozovnu, směrnice Rady 93/13/EHS z 5. 4. 1993 o nekalých podmínkách ve spotřebitelských smlouvách a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/EC z 20. 5. 1997 o ochraně spotřebitele z hlediska smluv sjednáváných na dálku.¹⁸

Na základě shora uvedených směrnic byly do našeho právního řádu implementovány základní právní normy spotřebitelského práva, které přímo dopadají na problematiku spotřebitelských úvěrů. Samotná úprava spotřebitelských úvěrů byla na úrovni komunitárního práva upravena významnou směrnicí Rady 87/107/EHS ze dne 22. 12. 1986 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru, na základě které byla vytvořena struktura pro společný úvěrový trh s tím, že byla současně stanovena pravidla pro ochranu spotřebitele na tomto trhu. Úprava spotřebitelského úvěru byla následně kompletně zrevidována a zmodernizována směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. 4. 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS, která přinesla novou a komplexnější právní úpravu spotřebitelského úvěru. Poslední významnou směrnicí upravující problematiku spotřebitelského úvěru je směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. 2. 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010, která do komunitární právní úpravy spotřebitelského úvěru zařadila i spotřebitelské úvěry na bydlení.¹⁹

2.2.1. Právní úprava spotřebitelského úvěru na základě směrnice Rady 87/102/EHS

První významnou a přímo na spotřebitelský úvěr zaměřenou právní úpravou, která vzešla ze zákonodárné činnosti Evropského společenství, byla směrnice 87/102/EHS. Tato komunitární právní úprava spotřebitelského úvěru na základě směrnice 87/102/EHS byla založena na principu minimální harmonizace, tedy na principu, dle kterého jsou členské státy povinny implementovat do svých právních řádů ustanovení vymezená ve směrnici, s tím, že se ovšem od těchto ustanovení mohou odchýlit svou vlastní přísnější právní úpravou ve prospěch spotřebitele.²⁰

Již ve svém čl. 1 odst. 1 směrnice 87/102/EHS stanovuje, že se vztahuje na smlouvy o úvěru, s tím, že smlouvu o úvěru v čl. 1 odst. 2 písm. c) definuje jako: „(...)smlouvu, na jejímž základě věřitel poskytuje nebo slibuje poskytnout spotřebiteli úvěr ve formě odložené platby,

---

¹⁸ DOHNAL, Jakub. op. cit., s. 14.

¹⁹ SLANINA, Jan. op. cit., s. 1.

²⁰ KNOBLOCHOVÁ, Věra. *Obecně ke spotřebitelské legislativě* [online]. MPO.cz, 12. ledna 2006 [cit. 23. 2. 2021]. Dostupné na <<https://www.mpo.cz/cz/ochrana-spotrebitel/eu-a-spotrebitel/spotrebitelska-legislativa-eu/obecne-ke-spotrebitelske-legislative--4369/>>

půjčky nebo jiné podobné finanční služby;“. Spotřebitelem je dle čl. 1 odst. 2 písm. a) směrnice 87/102/EHS: „(...)fyzická osoba, která při transakcích, na něž se vztahuje tato směrnice, jedná za účelem, který nelze považovat za její obchodní nebo profesní činnost“, z čehož vyplývá, že spotřebitelem je pouze fyzická osoba, nikoli právnická osoba. V právní úpravě směrnice 87/102/EHS je uvedeno i negativní vymezení působnosti této směrnice, když jsou v čl. 2 odst. 1 této směrnice uvedeny jednotlivé smluvní typy, na které se úprava směrnice 87/102/EHS nevztahuje s tím, že těmi nejzásadnějšími jsou zejména smlouvy o úvěru na nemovité věci, bezúročné smlouvy o úvěru, či úvěr ve formě přečerpání běžného účtu poskytnutý úvěrovou institucí nebo finanční institucí, kromě přečerpání účtu úvěrových karet.

Na tyto smluvní typy nebude uplatněna právní úprava dle směrnice 87/102/EHS, a to až na výjimku, kterou je čl. 6 této směrnice, který se i u vyloučených smluvních typů uplatní. Čl. 6 směrnice 87/102/EHS upravuje pro případ smlouvy mezi úvěrovou nebo finanční institucí a spotřebitelem o poskytnutí úvěru ve formě přečerpání běžného účtu (kromě účtů kreditních) povinnost, na základě které musí být spotřebitel písemně informován při uzavření nebo před uzavřením příslušné smlouvy o případné horní hranici úvěru, roční úrokové sazbě a účtovaných poplatcích ode dne uzavření smlouvy, a také o podmínkách, za nichž je možno tuto sazbu a poplatky změnit, či o postupu pro ukončení smlouvy.

Po dobu trvání smlouvy musí být dále spotřebitel dle čl. 6 odst. 2 směrnice 87/102/EHS informován o každé změně roční úrokové sazby nebo poplatků, jakmile k ní dojde. Tyto informace je možno podat na výpisu z účtu nebo v jakékoliv jiné formě přijatelné pro členské státy.

Právní úprava dle směrnice 87/102/EHS se dále v souladu s čl. 2 odst. 1 bezvýjimečně neuplatní na smlouvy o úvěru na částky nižší než 200 ECU a vyšší než 20 000 ECU, a dále na smlouvy o úvěru, podle nichž je spotřebitel povinen splatit poskytnutý úvěr buď ve lhůtě nejdéle tří měsíců, nebo nejvýše čtyřmi splátkami ve lhůtě nejdéle dvanácti měsíců.

Směrnice 87/102/EHS dále v čl. 4 jako základní požadavky vymezuje zejména povinnost písemnosti smlouvy o úvěru, s tím, že písemná smlouva musí obsahovat údaj o roční sazbě v procentech, podmínky, za kterých je možno změnit roční sazbu v procentech a dále i povinnost obsahu dalších podstatných náležitostí smlouvy, s tím, že příloha ke směrnici 87/102/EHS obsahuje vzorový seznam podmínek, které mohou členské státy vyžadovat k zařazení do písemné smlouvy jako podstatné. Za významná ustanovení směrnice 87/102/EHS považují také čl. 8, na základě kterého může spotřebitel splnit svůj závazek ze smlouvy o úvěru před lhůtou splatnosti, s tím, že v takovém případě má spotřebitel právo na spravedlivé snížení celkových nákladů úvěru, a dále čl. 11 směrnice 87/102/EHS, na základě kterého má spotřebitel u určitých smluvních typů

či obchodních případů právo uplatňovat svá práva vůči poskytovateli úvěru, s tím, že členské státy stanoví rozsah a podmínky pro uplatnění těchto práv.

Závěrem doplňuji, že směrnice 87/102/EHS byla po dobu své účinnosti dvakrát novelizována, a to směrnicí Rady 90/88/EHS ze dne 22. 2. 1990, kterou byly doplněny pravidla pro výpočet roční sazby v procentech, a dále směrnicí Evropského parlamentu a Rady 98/7/ES. Po dobu své účinnosti se směrnice 87/102/EHS zejména s ohledem na délku doby platnosti potýkala s tím, že právní úprava v ní obsažená se v porovnání s rychlostí vývoje vnitrostátních právních úprav spotřebitelského úvěru stala zastaralou a kolize s vnitrostátními právními řády vytvářela navzdory zcela opačnému cíli překážky na vnitřním trhu.²¹

O skutečnosti, že od roku účinnosti směrnice Rady 87/107/EHS se jednotlivé vnitrostátní úpravy spotřebitelského úvěrování postupně začaly významně odchylovat, čímž začalo nevyhnutelně docházet k rostoucímu rozdílu v komunitární úpravě spotřebitelského úvěru s aktuálními úpravami spotřebitelských úvěrů v právních řádech členských států, které ve většině případů poskytovali přísnější kogentní úpravu, se začaly objevovat první zmínky v roce 1995, kdy předložila Evropská komise zprávu o uplatňování směrnice 87/102/EHS. Tato zpráva byla následujícího roku doplněna druhou zprávou o uplatňování směrnice 87/102/EHS, která taktéž potvrdila, že dochází ke zvětšujícímu se rozestupu mezi starší komunitární úpravou spotřebitelských úvěrů a modernějšími úpravami členských států, což mělo za následek vznik překážek na vnitřním trhu.²²

Z důvodů uvedených ve zprávách o uplatňování směrnice 87/102/EHS, tj. zejména z důvodu zvětšujícího se rozdílu mezi komunitární a vnitrostátní úpravou spotřebitelských úvěrů, byla přijata nová právní úprava spotřebitelského úvěru formou Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. 4. 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS.

2.2.2. Právní úprava spotřebitelského úvěru na základě Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES byla přijata za účelem posílení práv spotřebitelů, neboť předchozí právní úprava ve směrnici 87/102/EHS již neodpovídala standardům současné doby. Při tvorbě nové směrnice 2008/48/ES se zákonodárce vydal narozdíl od směrnice

---

²¹ Komise Evropských společenství: *Pozměněný návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o změně směrnice Rady 93/13/ES*. 7. 10. 2005. Dostupné z: <https://mpo.cz/assets/dokumenty/26621/26659/295812/priloha001.pdf>.

²² DVOŘÁKOVÁ, Iva. *Komunitární právní úprava spotřebitelského úvěru v praxi*. Ostrava: Key Publishing, 2010. Monografie (Key Publishing), s. 22. ISBN 978-80-7418-091-0.

87/102/EHS cestou principu úplné harmonizace právní úpravy spotřebitelského úvěru, tudíž členskými státy nebylo touto směrnicí povoleno jinak upravovat ve směrnici uvedená harmonizovaná ustanovení vlastní vnitrostátní úpravou, čímž mělo být docíleno stejné ochrany spotřebitelů při uzavírání smluv o spotřebitelském úvěru ve všech členských státech, a minimalizovány tak rozdíly mezi jednotlivými právními úpravami členských států, které v době účinnosti předchozí směrnice 87/102/EHS vytvářely nežádoucí překážky na vnitřním trhu. Takto je stanoveno také v preambuli směrnice 2008/48/ES, ve které se vyzdvihuje nezbytnost užití principu úplné harmonizace pro zajištění vysoké a rovnocenné úrovně ochrany všech spotřebitelů v členských státech. Rozsah omezení možnosti odchýlit se vnitrostátní úpravou od té komunitární je ovšem směrnicí 2008/48/ES stanoven jen na harmonizovaná ustanovení uvedená přímo ve směrnici, zákonodárcům jednotlivých členských států je tedy dán prostor k vlastní úpravě té problematiky týkající se spotřebitelských úvěrů, která není ve směrnici 2008/48/ES výslovně uvedena.²³

Spotřebitel je směrnicí 2008/48/ES definován v čl. 3 písm. a) obdobně jako v předcházející právní úpravě jako: „*fyzická osoba, která při operacích, na něž se vztahuje tato směrnice, jedná za účelem nesouvisejícím s její živností, podnikáním nebo povoláním;*“, s tím, že věřitel je v čl. 3 písm. b) této směrnice definován jako: „*fyzická nebo právnická osoba, která v rámci své živnosti, podnikání nebo povolání poskytuje nebo slibuje poskytnout úvěr;*“. Úvěrovou smlouvu se pro účely směrnice 2008/48/ES rozumí dle čl. 3 písm. c) této směrnice: „*smlouva, na jejímž základě věřitel poskytuje nebo slibuje poskytnout spotřebiteli úvěr ve formě odložené platby, půjčky nebo jiné podobné finanční služby, s výjimkou smluv o průběžném poskytování služeb nebo dodávání zboží stejného druhu, kdy spotřebitel za tyto služby nebo zboží po dobu jejich poskytování nebo dodávání platí ve splátkách;*“.

Stejně tak jako je tomu u směrnice 87/102/EHS, i v počátečních ustanoveních o působnosti směrnice 2008/48/ES je v čl. 2 odst. 2 negativně vymezeno, na které smluvní typy případně obchodní případy spojené s uzavíráním úvěrových smluv se právní úprava obsažená ve směrnici 2008/48/ES nevztahuje. Za nejvýznamnější výjimky lze považovat úvěrové smlouvy, které jsou zajištěny hypotékou nebo jiným srovnatelným zajištěním běžně používaným v členském státě na nemovitý majetek nebo které jsou zajištěny právem souvisejícím s nemovitým majetkem, dále úvěrové smlouvy k nabytí nebo zachování vlastnických práv k pozemku.²⁴ Z působnosti směrnice 2008/48/ES jsou dále vyloučeny úvěrové smlouvy na celkovou výši úvěru nižší než 200 EUR nebo

²³ DVOŘÁKOVÁ, Iva. op. cit., s. 25.

²⁴ Komise Evropských společenství: *Pozměněný návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o změně směrnice Rady 93/13/ES*. Op. Cit.

vyšší než 75 000 EUR, smlouvy o pronájmu nebo leasingové smlouvy, u kterých není stanovena povinnost odkupu předmětu smlouvy ani ve smlouvě samotné a úvěrové smlouvy, kde úvěr nabízí zaměstnavatel svým zaměstnancům jako vedlejší činnost bez úroků nebo s ročními procentními sazbami nákladů nižšími, než jsou sazby převažující na trhu, a které nejsou nabízeny obecně veřejnosti.

Směrnicí 2008/48/ES je dále zakotvena rozsáhlejší informační povinnost věřitele, a to jak ve formě standardních informací uváděných v reklamě, které jsou stanoveny v čl. 4 této směrnice, tak v podobě povinnosti věřitele poskytnout spotřebiteli dle čl. 5 této směrnice před smluvní informace, jejichž výčet je uveden tamtéž. Před smluvní informace jsou poskytovány na papíře nebo jiném trvalém nosiči prostřednictvím formuláře „standardní evropské informace o spotřebitelském úvěru“, který tvoří přílohu směrnice 2008/48/ES, a mají za účel poskytnout spotřebiteli s dostatečným předstihem před uzavřením úvěrové smlouvy možnost posoudit jednotlivé nabídky a volně se pro určitý závazek rozhodnout.²⁵

Za významnou součást právní úpravy úvěrových smluv ve směrnici 2008/48/ES považují zakotvení povinnosti věřitele posoudit úvěruschopnost spotřebitele, a to v čl. 8 této směrnice. Věřiteli tímto byla dána povinnost před uzavřením úvěrové smlouvy ověřit a posoudit úvěruschopnost spotřebitele, a to buď na základě dostatečných informací od spotřebitele, nebo pokud je to nezbytné, tak na základě vyhledávání v příslušné databázi. Za účelem umožnění věřitelům řádně ověřovat úvěruschopnost spotřebitelů je v čl. 9 směrnice 2008/48/ES zakotvena také povinnost každého členského státu zařídit pro případ přeshraničního úvěru přístup pro věřitele z jiných členských států k databázím používaným v tomto členském státě k posuzování úvěruschopnosti spotřebitelů, s tím, že je zakázáno podmínkami přístupu k takové databázi věřitele jakkoli diskriminovat. Ve vztahu ke zřizování shora uvedených databází o solventnosti spotřebitelů bylo již rozhodováno Soudním dvorem Evropské unie, a to ve věci C-238/05 ze dne 23. 11. 2006, ve kterém se soudní dvůr postavil na stranu zřizování takovýchto registrů.²⁶

Směrnice 2008/48/ES se dále zaměřuje na samotný obsah úvěrové smlouvy a práva spotřebitele, které může v závazkovém vztahu s věřitelem uplatnit. V čl. 10 této směrnice jsou vymezeny informace, které mají být uvedeny v úvěrových smlouvách s tím, že úvěrové smlouvy se dle čl. 10 odst. 1 této směrnice vypracovávají na papíře nebo jiném trvalém nosiči. Z práv spotřebitele je významným zejména právo spotřebitele v souladu s čl. 14 směrnice 2008/48/ES

---

²⁵ PALLA, Tomáš. *Spotřebitelské úvěry a nová směrnice – ochrana z EU?* [online]. 28.1.2009 [cit. 20. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/spotrebitelske-uvery-a-nova-smernice-zachrana-z-eu-55498.html>

²⁶ DVOŘÁKOVÁ, Iva. op. cit., s. 27-28.

odstoupit od úvěrové smlouvy bez uvedení důvodu, a to ve lhůtě čtrnácti dnů ode dne uzavření úvěrové smlouvy, nebo ode dne, kdy spotřebitel obdrží smluvní podmínky a informace v souladu s čl. 10 této směrnice, pokud takový den nastane později než den uzavření úvěrové smlouvy. Posledním významným právem spotřebitele, které bylo ve směrnici 2008/48/ES zakotveno, a které bych rád zmínil, je právo spotřebitele zcela nebo zčásti předčasně splnit své závazky plynoucí z úvěrové smlouvy, jak je stanoveno v čl. 16 této směrnice. V takových případech má spotřebitel dle čl. 16 odst. 1 této směrnice nárok na snížení celkových nákladů úvěru, jež sestávají z úroku a nákladů za zbývající dobu platnosti smlouvy.²⁷

Ze shora uvedeného popisu právní úpravy úvěrových smluv směrnicí 2008/48/ES jasně vyplývá, že touto směrnicí, která navazuje na předcházející směrnici 87/102/EHS a tuto směrnici ruší, byla zavedena rozsáhlejší úprava úvěrových smluv a práv a povinností jak věřitelů, tak spotřebitelů, které s problematikou úvěrových smluv souvisejí. Byly tak nastaveny standardy poskytování spotřebitelských úvěrů, které jsou užívány i v současné právní úpravě, jejichž účelem je zajišťovat jasnou a rozumnou ochranu spotřebiteli, a na druhou stranu zamezit nezadržitelné půjčování finančních prostředků nesolventním klientům, které může v širším měřítku způsobit rozsáhlé ekonomické problémy na vnitřním trhu. Směrnicí 2008/48/ES byla směrnice 87/102/EHS zrušena ke dni 12. 5. 2010, s tím, že k tomuto dni byly členské státy povinny přijmout náležitou vnitrostátní právní úpravu.

2.2.3. Právní úprava spotřebitelského úvěru na základě Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU

Jak jsem již shora v rozboru jednotlivých směrnic uvedl, nevztahovala se právní úprava úvěrových smluv dle směrnice 87/102/EHS a směrnice 2008/48/ES na úvěrové smlouvy zajištěné nemovitými věcmi. Tato významná oblast spotřebitelských úvěrů nebyla do předcházejících směrnic obecně upravujících úvěrové smlouvy zákonodárcem zařazena, avšak dle recitálu 1) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. 2. 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010, byly práce na právní regulaci tohoto odvětví úvěrových smluv zahájeny již začátkem roku 2003. Významným impulzem, který vedl k přijetí směrnice 2014/17/EU byla dle recitálu 3) této směrnice Finanční krize, která poukázala na nezodpovědné chování účastníků trhu a nutnost toto právní odvětví ze strany komunitárního práva regulovat, aby

---

²⁷ Komise Evropských společenství: *Pozměněný návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o změně směrnice Rady 93/13/ES*. Op. Cit.

byla obnovena vzájemná důvěra jednotlivých účastníků trhu a do budoucna byly vytvořeny odpovědné a spolehlivé trhy.²⁸

Ve srovnání se směrnicí 2008/48/ES, ve které zákonodárce uplatnil princip maximální harmonizace, tedy neumožnil členským státům odchýlit se ve vnitrostátní právní úpravě od harmonizovaných ustanovení, se při tvorbě směrnice 2014/17/EU zákonodárce rozhodl pro uplatnění modifikovaného principu cílené harmonizace. K tomuto rozhodnutí vedly zejména zkušenosti s přípravou směrnice 2008/48/ES a praktická nedosažitelnost souladu harmonizovaných ustanovení se všemi právními řády členských států, což znovu vedlo ke vzniku rozdílů v jednotlivých právních úpravách členských států, a to zejména tam, kde členské státy dříve poskytovaly spotřebitelům ochranu širší než tu upravenou v harmonizovaných ustanoveních.²⁹ Užitím principu cílené harmonizace, který je přímo vymezen v čl. 2 směrnice 2014/17/EU, tak dal zákonodárce členským státům prostor v zájmu ochrany spotřebitelů zachovat nebo zavést přísnější ustanovení, jsou-li tato ustanovení v souladu s jejich povinnostmi vyplývajícími z práva Unie. Na druhou stranu ale zákonodárce vymezil oblasti upravené směrnicí 2014/17/EU, od kterých se členské státy nejsou oprávněny odchýlit, a to zejména oblasti poskytování předmluvních informací a oblasti výpočtu roční procentní sazby nákladů.

Předmětem směrnice 2014/17/EU je dle jejího čl. 1 stanovit společný rámec pro vnitrostátní právní úpravu smluv o spotřebitelském úvěru zajištěném zástavním právem nebo jinak se týkajících nemovitých věcí určených k bydlení s tím, že směrnice 2014/17/EU dále stanovuje povinnost před poskytnutím úvěru posoudit úvěruschopnost spotřebitele. V definici spotřebitele, věřitele a úvěrové smlouvy směrnice 2014/17/EU navazuje na předchozí právní úpravu úvěrových smluv, s tím, že u definice spotřebitele dokonce přímo odkazuje na definici uvedenou ve směrnici 2008/48/ES. Směrnice 2014/17/EU dále stanovuje ve své kapitole 3 nové povinnosti pro věřitele, zprostředkovatele úvěru a jmenované zástupce, a to zejména povinnost čestného, přiměřeného, transparentního a profesionálního jednání vůči spotřebitelům, či povinnost poskytovat spotřebitelům informace bezplatně. Obdobně jako ve směrnici 2008/48/ES je i ve směrnici 2014/17/EU upravena rozsáhle informační povinnost věřitele, a to jak při užívání reklamy, tak v předmluvní fázi uzavírání úvěrové smlouvy. Nově je směrnicí 2014/17/EU v čl. 12 stanovena povinnost členských států zakázat vázaný prodej, s tím, že vázaný prodej je v čl. 4 bodu 26) této směrnice definován jako: „*nabízení nebo prodej smlouvy o úvěru v balíčku s dalšími, odlišnými*

---

²⁸ CVIK, Eva Daniela. *Spotřebitelské úvěry na nemovité věci určené k bydlení a vliv unijní úpravy* [online]. 19.1.2016 [cit. 22. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/financi-pravo/spotrebiteleske-uvery-na-nemovite-veci-urcene-k-bydleni-a-vliv-unijni-upravy>

²⁹ VACEK, Lukáš. *Režim maximální harmonizace a jeho důsledky při transpozici směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru*. Jurisprudence. Wolters Kluwer, a.s., 2010(7), s. 36.

finančními produkty nebo službami, přičemž smlouva o úvěru není spotřebiteli samostatně k dispozici;“³⁰. Tímto zákazem je tak z praktického hlediska zamezeno věřitelům nabízet například úvěrové smlouvy na bydlení podmíněné současným uzavřením smlouvy pojistné či o jiném finančním produktu.³⁰

Významnou a jak jsem již dříve uvedl maximálně harmonizovanou částí směrnice 2014/17/EU je kapitola 5 týkající se roční procentní sazby nákladů. Vzorec pro výpočet roční procentní sazby nákladů je stanoven v příloze I. k této směrnici a členské státy se od tohoto ustanovení nemohou ve své vnitrostátní úpravě odchýlit. Směrnice 2014/17/EU také jako její předchůdce vymezuje povinnost věřitele ověřit úvěruschopnost spotřebitele žádajícího o poskytnutí úvěru s tím, že k úpravě posuzování úvěruschopnosti je ještě doplněn článek 19, který stanoví základní povinnost členských států zajistit na svém území spolehlivé standardy pro oceňování nemovitostí určených na bydlení pro účely poskytování hypotečních úvěrů. Obdobně jako ve starší směrnici 2008/48/ES je i v novější úpravě ve formě směrnice 2014/17/EU stanoveno právo spotřebitele na předčasné splacení, s tím, že v tomto ohledu se od sebe obě právní úpravy výrazně neliší.

S ohledem na shora popsanou právní úpravu spotřebitelských úvěrů právními normami komunitárního práva lze konstatovat, že od rozvoje spotřebitelského úvěrování v moderním pojetí, které započalo přibližně v první polovině 20. století a dále se rozvíjelo společně s Evropským Společenstvím, bylo toto právní odvětví na počátku na úrovni Společenství upraveno pouze strohými právními předpisy, avšak postupně se vyvinulo v poměrně rozsáhlou oblast právní úpravy, která se sice zasadila o komplikovanost procesu uzavření úvěrové smlouvy, avšak současně zajistila dosažení legitimního cíle ochrany spotřebitele.

2.3. Rozvoj právní úpravy spotřebitelského úvěru v našem právním řádu

Přestože k rozvoji spotřebitelského úvěrování v současném pojetí docházelo již od první poloviny 20. století, práce na právní úpravě této oblasti byly na našem území započaty až na samém sklonku 20. století, kdy byl zákonodárci vypracován zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2002. Zákon o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru byl vypracován a přijat v rámci sbližování našeho vnitrostátního právního řádu s právem Evropské Unie a byla jím do českého právního řádu implementována již shora popsaná směrnice

---

³⁰ Ministerstvo financí: *Konzultační materiál – Transpozice směrnice 2014/17/EU o úvěrech na bydlení* [online]. 2014, s. 11. Dostupné z: file:///C:/Users/soukupj/Downloads/Hypotecni-uver_Konzultace_2014-07-18_Transpozice-smernice-2014-17-EU-o-uverech-na-bydleni-MCD.pdf

87/102/EHS, s tím, že zákon o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru téměř doslovně převzal znění uvedené směrnice 87/102/EHS.³¹

2.3.1. Zákon o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru

Předmětem úpravy zákona o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru je stanovit podmínky smluv, ve kterých se sjednává spotřebitelský úvěr. Působnost tohoto zákona je dále rozvedena v § 1 odst. 2 tohoto zákona, a to negativním výčtem, když je stanoveno, že tento zákon se nepoužije na vymezené smluvní typy.³²

Spotřebitel je zákonem o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru definován jako: „*fyzická osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti a v jejíž prospěch je spotřebitelský úvěr sjednáván*“, čímž ale vznikl rozpor mezi definicí spotřebitele v tomto zákoně s obecnou definicí spotřebitele v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, na základě kterého mohla být až do doby přijetí zákona č. 155/2010 Sb., kterým se mění některé zákony ke zkvalitnění jejich aplikace a ke snížení administrativní zátěže podnikatelů, spotřebitelem taktéž osoba právnická.³³

V souladu s § 2 písm. a) zákona o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru je spotřebitelský úvěr definován jako poskytnutí peněžních prostředků nebo odložené platby, například ve formě úvěru, půjčky nebo koupě najaté věci, ze které je spotřebitel povinen platit. V této definici spotřebitelského úvěru je dále zahrnuto také negativní vymezení případů, které spotřebitelským úvěrem nejsou, a to zejména platba, kterou spotřebitel platí za nesplnění závazku vyplývajícího ze smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, dále platba, kterou spotřebitel

---

³¹ DOHNAL, Jakub. op. cit., s. 19.

³² Z působnosti zákona o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru jsou vyloučeny:

- smlouvu, ve které je poskytován spotřebitelský úvěr na koupi, výstavbu, opravu nebo údržbu nemovitosti,
- nájemní smlouvu, která po uplynutí určité doby nezaručuje převod vlastnického práva nebo práva obsahově obdobného vlastnickému právu,
- půjčku poskytnutou bez úroku nebo jakékoli úplaty,
- spotřebitelský úvěr na průběžné poskytování služeb, za které spotřebitel může platit v průběhu jejich poskytování formou splátek,
- smlouvu, ve které je poskytován spotřebitelský úvěr na částky nižší než 5 000 Kč nebo vyšší než 800 000 Kč; je-li uzavřeno více smluv, ve kterých se sjednává spotřebitelský úvěr za stejným účelem, považuje se pro tyto účely za jediný spotřebitelský úvěr souhrn všech těchto smluv,
- spotřebitelský úvěr, jehož splatnost nepřesahuje 3 měsíce nebo je splatný nejvýše ve 4 splátkách ve lhůtě nepřesahující 12 měsíců.

³³ DVOŘÁKOVÁ, Iva. op. cit., s. 32.

platí mimo kupní cenu, aniž byl na koupi poskytnut spotřebitelský úvěr, či platba za převod peněžních prostředků a platba za vedení účtu, který je určen ke splácení spotřebitelského úvěru.

Obdobně jako ve směrnici 87/102/EHS je i v zákoně o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru stanovena v § 4 odst. 1 povinnost uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru v písemné formě, a to za účelem zajištění právní jistoty.³⁴ V tomto ustanovení je dále upravena povinnost zahrnout do smlouvy o spotřebitelském úvěru výčet základních informací, s tím, že v § 6 až §10 tohoto zákona jsou stanoveny důsledky porušení stanovené formy smlouvy o spotřebitelském úvěru, či dílčích smluvních ujednání. Současně je v § 11 zákona o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru zakotveno právo spotřebitele splatit spotřebitelský úvěr před dobou stanovenou ve smlouvě a navazující nárok na snížení plateb se spotřebitelským úvěrem souvisejících. Závěrem bych rád poukázal ještě na existenci § 13 zákona o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru, ve kterém je zakotveno, že dozor nad dodržování podmínek stanovených tímto zákona vykonává Česká obchodní inspekce.

S ohledem na shora uvedený popis zákona o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru je zřejmé, že čeští zákonodárci se drželi obsahu směrnice 87/102/EHS, která byla tímto zákonem do českého právního řádu implementována, a výrazně se od této směrnice neodchýlili. S přihlédnutím ke skutečnosti, že čeští zákonodárci neměli v době přijetí zákona o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru s implementací komunitárního práva do vnitrostátního právního řádu rozsáhlé zkušenosti, je takovýto postup zákonodárce z mé strany pochopitelný.

2.3.2. Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů

Jak je již v práci v kapitole 2.2.2. pojednávající o úpravě spotřebitelského úvěru v komunitárním právu uvedeno, na úrovni Evropské Unie došlo s přijetím směrnice 2008/48/ES k výraznému posunu v právní úpravě spotřebitelských úvěrů s tím, že členské státy byly povinny tuto směrnici implementovat do svých právních řádů nejpozději do 12. 5. 2010.³⁵ V reakci na přijetí směrnice 2008/48/ES byly v České republice zahájeny legislativní práce na novém zákoně č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, kterým byla právě směrnice 2008/48/ES do českého právního řádu transponována.³⁶ Zejména s ohledem na skutečnost, že jednotlivá ustanovení směrnice 2008/48/ES byla přijata na základě principu maximální

---

³⁴ Vláda: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb., č. 321/2001 Dz.

³⁵ viz čl. 27 odst. 1 směrnice 2008/48/ES.

³⁶ Úřad vlády: Důvodová zpráva k zákonu č. 145/2010 Sb. o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, č. 145/2010 Dz.

harmonizace, nebyl dán českému zákonodárci ze strany Evropské Unie velký prostor k odchýlení se od této směrnice ve své vlastní vnitrostátní úpravě spotřebitelských úvěrů.

Právní úprava spotřebitelských úvěrů v předešlém zákoně o spotřebitelském úvěru tudíž téměř zcela převzala obsah transponované směrnice 2008/48/ES, s tím, že předmětem úpravy tohoto zákona jsou dle jeho § 1 některá práva a povinnosti související se spotřebitelským úvěrem, když pojmem spotřebitelský úvěr se rozumí „(...) *odložená platba, půjčka, úvěr nebo jiná finanční služba poskytovaná nebo přislíbená spotřebiteli věřitelem, nebo zprostředkovatelem.*“. Působnost předešlého zákona o spotřebitelském úvěru je dále vymezena převážně negativním výčtem uvedeným v § 2 tohoto zákona.

Jednou z významných částí nové právní úpravy spotřebitelských úvěrů v předešlém zákoně o spotřebitelském úvěru je zakotvení rozsáhlé informační povinnosti věřitele vůči spotřebiteli. Při vymezení jednotlivých informačních povinností se český zákonodárce držel obdobného vymezení těchto povinností ve směrnici 2008/48/ES, věřiteli je tudíž dána povinnost řádně o svém produktu spotřebitele informovat již v reklamě, dále jsou vymezeny povinné předmluvní informace a informace, které musí být obsaženy ve smlouvě o spotřebitelském úvěru, jako je povinnost věřitele informovat spotřebitele o změně výpůjční úrokové sazby, či o možnosti přečerpání. Veškerou informační povinnost je věřitel dle předešlého zákona o spotřebitelském úvěru povinen uskutečňovat v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat, s tím, že tento formální požadavek písemnosti je v § 6 odst. 1 tohoto zákona kladen i na samotnou smlouvu o spotřebitelském úvěru.³⁷

Předešlý zákon o spotřebitelském úvěru upravuje totožně se směrnicí 2008/48/ES povinnost věřitele posoudit před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr, a učinit tak s odbornou péčí na základě buďto dostatečných informací získaných od spotřebitele, anebo je-li to nezbytné, nahlédnutím do databází umožňujících takové posouzení. V případě, že věřitel tuto povinnost nesplní, dopustí se v souladu s § 20 odst. 2 písm. e) správního deliktu za který mu může být uložena pokuta až ve výši 20.000.000 Kč. Do předešlého zákona o spotřebitelském úvěru byly dále zařazeny ustanovení o výpočtu roční procentní sazby nákladů za spotřebitelský úvěr, možnosti spotřebitele odstoupit od smlouvy o spotřebitelském úvěru bez uvedení důvodu do 14 dnů ode dne uzavření smlouvy, či možnosti spotřebitele splatit spotřebitelský úvěr zcela nebo zčásti kdykoli po dobu trvání spotřebitelského úvěru.

---

³⁷ WACHTLOVÁ, Lucie, SLANINA, Jan. *Zákon o spotřebitelském úvěru. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 43-76.

Přestože směrnicí 2008/48/ES bylo stanoveno, že vnitrostátní právní úprava spotřebitelského úvěru v souladu s touto směrnicí musí nabýt účinnosti nejpozději do 12. 5. 2010, vstoupil předešlý zákon o spotřebitelském úvěru v účinnost až ke dni 1. 1. 2011. Tímto nešťastným řešením vytvořil český zákonodárce přechodné období od 12. 5. 2010 do 31. 12. 2010, ve kterém nebyla v České republice platná právní úprava v souladu se směrnicí 2008/48/ES. Z tohoto důvodu v případě, že by na právní spor vzniklý z titulu úvěrové smlouvy z uvedeného období byla aplikována pouze vnitrostátní právní úprava, zde zákon o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru, a touto nesprávnou aplikací vnitrostátních předpisů v rozporu s komunitárním právem by vznikla škoda některé ze stran tohoto právního sporu, mohla by se tato poškozená strana domáhat jejího nahrazení s ohledem na princip aplikační přednosti komunitárního práva na státu.³⁸

I když předešlý zákon o spotřebitelském úvěru transponoval do českého právního řádu komunitární úpravu spotřebitelského úvěru, čímž vytvořil komplexnější a účinnější systém ochrany spotřebitele ve vztazích s věřitelem, nebyla tato právní úprava dostatečná, což se záhy začalo projevovat. Jedním z důvodů nedostatečné regulace spotřebitelských úvěrů byl problém spočívající v obcházení předešlého zákona o spotřebitelském úvěru nebankovními poskytovateli úvěrů, který se stal natolik závažným, že Poslanecká sněmovna svým usnesením dne 20. 6. 2014 požádala vládu o zpracování a předložení návrhu zákonné úpravy, která by: „(...) *podstatně zpřísnila podmínky pro vstup do podnikání v oblasti úvěrů (nejen spotřebitelských) nebankovními poskytovateli a zavedla nad jejich činností dohled*“.³⁹ Z uvedeného usnesení Poslanecké sněmovny je zřejmé, že vedle samotné úpravy sjednávání a obsahu smlouvy o spotřebitelském úvěru je žádoucí upravit také podmínky vstupu věřitelů na trh se spotřebitelskými úvěry, které v době účinnosti starého zákona o spotřebitelském úvěru byly upraveny pouze v obecných právních předpisech. Dalším impulsem k novelizaci stávající právní úpravy spotřebitelských úvěrů bylo také přijetí směrnice 2014/17/EU, která rozšířila právní regulaci spotřebitelských úvěrů i na úvěry na nemovitosti určené k bydlení.

Ze shora uvedených důvodů byla přijata současná právní úprava spotřebitelských úvěrů, a to formou zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, který významně rozšiřuje rozsah regulace trhu se spotřebitelskými úvěry a přístup všech poskytovatelů včetně těch nebankovních na tento trh. Samotnému rozboru zákona o spotřebitelském úvěru se věnuji v následující pasáži této práce.

---

³⁸ DVOŘÁKOVÁ, Iva. op. cit., s. 34.

³⁹ Usnesení Poslanecké sněmovny ze dne 20. 6. 2014, č. 367/2014.

3. Současná právní úprava spotřebitelského úvěru v občanském zákoníku

Stěžejními právními předpisy upravujícími v současné době spotřebitelské úvěry jsou občanský zákoník a zákon o spotřebitelském úvěru. V občanském zákoníku je především obecná úprava právních institutů vztahujících se ke spotřebitelskému úvěru, a to zejména úprava spotřebitele a některých dílčích spotřebitelských práv, a dále obecná úprava úvěru. Zákon o spotřebitelském úvěru na druhou stranu upravuje celou problematiku spotřebitelských úvěrů a institutů s tím spojených.

V následujících kapitolách se zaměřím na stručnou analýzu relevantních ustanovení občanského zákoníku vztahujících se ke spotřebitelskému úvěru s tím, že tímto navážu na definice pojmů spotřebitel a úvěr, které jsem rozvedl v úvodních kapitolách této práce. Následně se zaměřím zejména na rozbor právní úpravy spotřebitelského úvěru v zákoně o spotřebitelském úvěru, a to i ve vztahu k předcházejícím právním předpisům.

3.1. Obecná právní úprava spotřebitele a spotřebitelských smluv v občanském zákoníku

Jak jsem již výše uvedl, v občanském zákoníku jsou obecněji upraveny základní právní instituty, které se pojí ke spotřebitelskému úvěru. Prvním významným institutem je samotný spotřebitel, který je definován v § 419 občanského zákoníku jako: „(...)každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.“. Jelikož se definici spotřebitele již věnuji v kapitole 1.2. práce, nebudu tuto definici již dopodrobna rozebírat. Zakotvení pojmu spotřebitel s ohledem na obsah jeho definice má za účel jasně stanovit, že spotřebitel je v právním vztahu s podnikatelem slabší stranou. Z tohoto důvodu navazuje na pojem spotřebitel veškerá úprava ochrany spotřebitele v našem právním řádu, kdy jejím účelem je především narovnat nepoměr zkušeností, odborného zázemí a dostupnosti informací mezi spotřebitelem a podnikatelem v oboru, ve kterém podnikatel podniká.⁴⁰

Za účelem dosažení pomyslné rovnosti ve vztahu mezi spotřebitelem a podnikatelem je tak zákonodárce nucen právní úpravou zasáhnout převážně do práv podnikatele, a to s tím, že podnikateli za takový zásah nesvědčí žádná kompenzace. Ve světle shora uvedeného je ovšem důležité nevykládat ochranu spotřebitele jako ochranu jeho neodpovědnosti a lehkomyšlnosti, neboť účelem ochrany spotřebitele je zejména dát spotřebiteli šanci dosáhnout ve vztahu s podnikatelem rovnocenné pozice. S tímto úzce souvisí z druhé strany požadavek na podnikatele, aby ve vztahu se spotřebitelem jednal poctivě. V případě, že podnikatel poctivě jednat nebude,

---

⁴⁰ HULVA, Tomáš. *Ochrana spotřebitele*. Praha: ASPI, 2004. Právní rukověť (ASPI), s. 170. ISBN 80-735-7064-5.

přijde takovým nepoctivým jednáním o důvěru druhé strany a jeho jednání nelze poskytnout právní ochranu.⁴¹

Na definici pojmu spotřebitel v občanském zákoníku navazuje obecná právní úprava závazků ze smluv uzavíraných se spotřebitelem, která je vtělena do části čtvrté, hlavy druhé, dílu čtvrtého občanského zákoníku, a je rozložena do § 1810 až § 1867. Na úvod prvního oddílu této části občanského zákoníku jsou uvedena obecná ustanovení, která vymezují základní normy ve vztahu spotřebitele s podnikatelem při uzavírání spotřebitelských smluv. V § 1810 občanského zákoníku je vymezena působnost této právní úpravy, a to: „*Ustanovení tohoto dílu se použijí na smlouvy, které se spotřebitelem uzavírá podnikatel (dále jen „spotřebitelské smlouvy“) a na závazky z nich vzniklé.*“. Pro účel této práce je významné zakotvení jak povinnosti učinit veškerá sdělení vůči spotřebiteli srozumitelně a v jazyce uzavírané smlouvy, tak principu výkladu ve prospěch spotřebitele v případě nejasných ustanovení, a dále stanovení zákazu odchýlit se od kogentních ustanovení občanského zákoníku k ochraně spotřebitele v § 1812 odst. 2 občanského zákoníku.

Novou a významnou úpravou právních poměrů ze spotřebitelských smluv je zakotvení ustanovení § 1816 občanského zákoníku, a to především odst. 1 tohoto ustanovení, na základě kterého: „*Hradí-li se cena alespoň zčásti pomocí úvěru nebo zápůjčky poskytnutých podnikatelem a využije-li spotřebitel práva odstoupit od smlouvy, vztahují se účinky odstoupení i na smlouvu o úvěru nebo zápůjčce; to platí i v případě, že úvěr nebo zápůjčku poskytla třetí osoba podle smlouvy uzavřené s podnikatelem. V takovém případě se poskytovateli úvěru nebo zápůjčky, popřípadě i jiné osobě zakazuje uplatnit vůči spotřebiteli jakékoli sankce.*“. Toto ustanovení má předlohu v komunitárním právu, jmenovitě v čl. 11 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/122/ES a čl. 15 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU, s tím, že dle komentářové literatury je nutné toto ustanovení vykládat právě ve světle uvedených směrnic široce a nevztahovat jej jen na výslovně uvedené smlouvy o úvěru a zápůjčce, nýbrž na veškeré smlouvy, které doplňují smlouvu hlavní, a na základě kterých spotřebitel získává finanční prostředky na uhrazení platby za zboží či službu v rámci hlavní spotřebitelské smlouvy.⁴² Posledním důležitým ustanovením tohoto oddílu občanského zákoníku je ustanovení § 1818, které vylučuje povinnost spotřebitele uvést důvod pro odstoupení od spotřebitelské smlouvy.

Po obecných ustanovení o smlouvách uzavíraných se spotřebitelem následuje oddíl o uzavírání smluv distančním způsobem a o závazcích ze smluv uzavíraných mimo obchodní

---

⁴¹ PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckova edice komentované zákony, s. 445. ISBN 978-80-7400-747-7.

⁴² PETROV, Jan. op. cit., s. 1923.

prostory. Pro účely této práce je významný zejména pododdíl 1 rozložený do § 1841 až § 1851 občanského zákoníku, který se věnuje finančním službám, s tím, že finanční službu v § 1841 občanského zákoníku zákonodárce pro účely úpravy spotřebitelských smluv definuje jako: „(...)každá spotřebitelská smlouva týkající se bankovní, úvěrové, platební nebo pojistné služby, smlouva týkající se penzijního připojištění, směny měn, vydávání elektronických peněz a smlouva týkající se poskytování investiční služby nebo obchodu na trhu s investičními nástroji.“. V uvedeném pododdílu je dále vymezena působnost uvedených ustanovení, na kterou navazuje úprava informační povinnosti podnikatele vůči spotřebiteli a jejího rozsahu v § 1843 občanského zákoníku, která musí být podnikatelem uskutečněna v textové podobě.

Na vymezení obecné informační povinnosti podnikatele ve vztahu k poskytování finančních služeb navazuje zakotvení práva spotřebitele odstoupit od uzavřené spotřebitelské smlouvy. Dle § 1846 odst. 1 občanského zákoníku má spotřebitel právo od takové smlouvy odstoupit ve lhůtě čtrnácti dnů od uzavření smlouvy, s tím, že pokud podnikatel nesplnil svou výše stanovenou informační povinnost před uzavřením dané smlouvy, počíná lhůta pro odstoupení od spotřebitelské smlouvy běžet až ode dne, kdy spotřebiteli povinné informace byly sděleny. Ve vztahu k odstoupení spotřebitele od spotřebitelské smlouvy je dále v § 1848 občanského zákoníku upravena situace, kdy spotřebitel odstoupí od smlouvy o finanční službě, na kterou je vázána jiná smlouva, a to následujícím způsobem: „*Je-li se smlouvou o finanční službě spojena jiná smlouva uzavíraná rovněž distančním způsobem a vztahující se k službám, které podnikatel poskytuje, pak se odstoupením od smlouvy o finanční službě od počátku ruší i závazek vzniklý ze spojené smlouvy. To platí i v případě, že plnění poskytla třetí osoba podle smlouvy uzavřené s podnikatelem.*“.

Toto ustanovení je implementací komunitární právní úpravy a navazuje na již zmíněný § 1816 občanského zákoníku⁴³, s tím, že nahlíží na danou situaci z druhé strany, tedy že smlouva o finanční službě je smlouvou hlavní, nikoli vedlejší. Předmětný pododdíl občanského zákoníku o smlouvách na finanční služby je zakončen ustanoveními o povinnosti spotřebitele uhradit v případě odstoupení od smlouvy pouze plnění za již poskytnuté služby, a dále úprava povinnosti k navrácení vzájemného plnění. Posledním relevantním ustanovením je § 1851 občanského zákoníku, který pojednává o neobjednaném plnění, tedy o situaci, kdy podnikatel plní finanční službu bez výslovné objednávky ze strany spotřebitel, přičemž v takovém případě spotřebiteli nevzniká povinnost za plnění zaplatit.⁴⁴

---

⁴³ Jedná se o provedení čl. 6 odst. 7 směrnice 2002/65/ES jak je uvedeno v HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 621.

⁴⁴ Ministerstvo spravedlnosti ČR: *Nový občanský zákoník – Smluvní právo – Ochrana spotřebitele* [online]. [cit. 15. 4. 2021]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/smluvni-pravo/konkretni-zmeny-v-obecne-casti/ochrana-spotrebitele>

Závěrem bych rád s ohledem na poměrně rozsáhlou úpravu ochrany spotřebitele v mnoha právních předpisech uvedl, že při zamyšlení se na současnou dobu vyvstává z mé strany otázka, jak se bude úroveň ochrany spotřebitele dále vyvíjet, a to především pokud vezmu v potaz skutečnost, že v současné době již téměř není možné hovořit o informační nerovnosti mezi spotřebitelem a podnikatelem, neboť informace jsou spotřebitelům prostřednictvím internetu dostupné v téměř nevyčerpatelném množství. Z tohoto důvodu tedy dochází ke stírání rozdílů mezi spotřebitelem a podnikatelem přinejmenším v otázce informační nerovnosti a je tudíž k zamyšlení, zda v tomto ohledu ochranu spotřebitele dále rozšiřovat.

3.2. Obecná právní úprava úvěru v občanském zákoníku

Další pro účel této práce významnou obecnou úpravou v občanském zákoníku je úprava úvěru jakožto smluvního typu v § 2395 až § 2400 občanského zákoníku, která byla až na malé odchylky převzata z předchozí úpravy v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.⁴⁵ Samotné definici smlouvy o úvěru uvedené v § 2395 občanského zákoníku se věnuji již v kapitole 1.1. práce, tudíž na tuto kapitolu navážu a zaměřím se dále na rozbor navazujících ustanovení.

Na základní definiční prvek smlouvy o úvěru, tedy závazek spotřebitele, zde úvěrovaného, vrátit peněžní prostředky i s úroky, navazuje ustanovení § 2396 občanského zákoníku, které stanovuje úvěrovanému povinnost vrátit peněžní prostředky v měně, ve které mu byly poskytnuty, a to včetně úhrady úroků. V následujících ustanoveních je upraveno oprávnění úvěrovaného uplatnit právo na poskytnutí peněz ve sjednané lhůtě, případně po dobu trvání závazku, a dále povinnost úvěrujícího poskytnout úvěrovanému peněžní prostředky ve lhůtě uvedené v žádosti o poskytnutí, či případně bez zbytečného odkladu.

Významnou je dále úprava v § 2399 občanského zákoníku, ve které je stanovena povinnost úvěrovaného vrátit poskytnuté plnění v dohodnuté době, jinak do jednoho měsíce ode dne, kdy byl o vrácení požádán. V tomto ustanovení ovšem není uveden způsob, jakým má úvěrovaný peněžní prostředky vrátit, přičemž takto může dle dílčích ujednání ve smlouvě o úvěru učinit zpravidla bezhotovostním převodem, nebo případně v hotovosti.⁴⁶ V posledním ustanovení § 2400 občanského zákoníku je vymezen případ, kdy jsou peněžní prostředky úvěrovanému poskytnuty na určitý účel a úvěrovaný tento závazek nedodrží, tedy peněžní prostředky užije na účel rozdílný od sjednaného. V takovém případě je občanským zákoníkem úvěrujícímu dána možnost od smlouvy odstoupit a po úvěrovaném požadovat vrácení poskytnutých finančních prostředků.

---

⁴⁵ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz

⁴⁶ HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník VI: závazkové právo: zvláštní část (§ 2055-3014): komentář*, op. Cit., str. 725

K obecné úpravě úvěru v občanském zákoníku je na závěr důležité říci, že se jedná o úpravu dispozitivní a smluvní strany se tedy mohou od této úpravy smluvními ujednáními odlišit, či její aplikaci vyloučit.⁴⁷ Skutečnost, že shora uvedená právní úprava úvěru v občanském zákoníku je dispozitivní ovšem nevylučuje případy, kdy je obdobná úprava zakotvena v jiném právním předpise, například v zákoně o spotřebitelském úvěru, ve kterém jsou obdobná ustanovení dále rozvedena a jedná se v daném právním předpise o ustanovení kogentní.

3.3. Právní úprava spotřebitelského úvěru v zákoně č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru

Jak jsem již výše uvedl, s příchodem směrnice 2014/17/EU, která rozšířila komunitární úpravu spotřebitelských úvěrů také na spotřebitelské úvěry na nemovitosti, byl český zákonodárce povinen přijmout novou právní úpravu spotřebitelských úvěrů, která by obsah směrnice 2014/17/EU reflektovala.⁴⁸ Povinnost dostát závazkům z členství v Evropské Unii nebyl však jediným důvodem k přijetí zákona o spotřebitelském úvěru. Již od roku 2013 docházelo v Poslanecké sněmovně k návrhům na novelizaci předešlého zákona o spotřebitelském úvěru, neboť právní úprava spotřebitelského úvěru dle tohoto zákona svou mírou regulace nedostačovala, a docházelo k jeho obcházení, což mělo za následek významné zásahy do spotřebitelských práv subjektů úvěrových smluv a přispělo také ke znatelnému nárůstu zadluženosti obyvatel. Tuto potřebu nové a komplexní právní úpravy spotřebitelských úvěrů vyjadřuje taktéž již zmíněné usnesení Poslanecké sněmovny, kterým Poslanecká sněmovna požádala vládu o zpracování a předložení návrhu nové zákonné úpravy.⁴⁹

Zákon o spotřebitelském úvěru byl přijat dne 14. července 2016 a v účinnost vstoupil dne 1. prosince 2016 s tím, že byl ke dni odevzdání této práce pětkrát novelizován, přičemž poslední novela č. 237/2020 Sb., nabyla účinnosti dne 1. ledna 2021. Zákon o spotřebitelském úvěru je rozdělen do čtrnácti částí a obsahuje v souladu s § 1 zákona o spotřebitelském úvěru právní regulaci nejen samotného spotřebitelského úvěru a jednotlivých náležitostí uzavírané úvěrové smlouvy včetně práv a povinností s tím spojených, ale také podmínky pro vstup jednotlivých podnikatelských subjektů na trh se spotřebitelskými úvěry, a to včetně dohledu nad těmito subjekty.

V návaznosti na předešlé právní úpravy spotřebitelského úvěru se zákonodárce přiklonil k samostatné definici spotřebitelského úvěru i v zákoně o spotřebitelském úvěru. Spotřebitelský

---

⁴⁷ PETROV, Jan. op. cit., s. 2572.

⁴⁸ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb. Op. Cit.

⁴⁹ Usnesení Poslanecké sněmovny č. 367/2014 ze dne 20. 6. 2014

úvěr je v § 2 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru definován jako: „(...)odložená platba, peněžitá zápůjčka, úvěr nebo obdobná finanční služba poskytovaná nebo zprostředkovaná spotřebiteli.“. Ve vztahu k této definici spotřebitelského úvěru byla v § 2 odst. 3 písm. c) tohoto zákona zavedena také legislativní zkratka „smlouva o spotřebitelském úvěru“, kterou je ovšem dle komentářové literatury nutné chápat široce, nikoli jako samostatný smluvní typ. S přihlédnutím k definici spotřebitelského úvěru je tedy nutné nahlížet na smlouvu o spotřebitelském úvěru jako na průřezovou kategorii smluvních typů, která zahrnuje nejen smluvní typy smlouvy o peněžité zápůjčce a smlouvy o úvěru, ale také další smluvní typy včetně smluv inominátních.⁵⁰

Po obecné definici spotřebitelského úvěru jsou dále v § 2 zákona o spotřebitelském úvěru definovány jeho podkategorie, a to spotřebitelský úvěr na bydlení, spotřebitelský úvěr jiný než na bydlení a vázaný spotřebitelský úvěr. Ze shora uvedeného vyplývá, že na rozdíl o předcházejících právních předpisů upravujících spotřebitelský úvěr byl nově do působnosti zákona o spotřebitelském úvěru v souladu se směrnicí 2014/17/EU zahrnut také spotřebitelský úvěr na bydlení.

Hlavními definičními znaky spotřebitelského úvěru na bydlení jsou dle § 2 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru forma zajištění, tedy skutečnost, že spotřebitelský úvěr na bydlení je zajištěn jakoukoli nemovitou věcí nebo věcným právem k nemovité věci, a to bez ohledu na to, zda je určena k bydlení.⁵¹ Druhým definičním znakem spotřebitelského úvěru na bydlení je jeho účelové určení s tím, že jednotlivé účely, pro které může být spotřebitelský úvěr na bydlení poskytnut jsou vymezeny v § 2 odst. 2 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru. Posledním definičním znakem je poskytovatel spotřebitelského úvěru na bydlení, kterým je dle § 2 odst. 2 písm. c) zákona o spotřebitelském úvěru stavební spořitelna podle zákona upravujícího stavební spoření.

Vázaným spotřebitelským úvěrem je dle § 2 odst. 3 zákona o spotřebitelském úvěru takový spotřebitelský úvěr, který je vázaný na koupi zboží nebo poskytnutí služby, s výjimkou spotřebitelského úvěru na bydlení. Současně je tato definice vázaného spotřebitelského úvěru v poslední větě § 2 odst. 3 zákona o spotřebitelském úvěru rozvedena o právní fikci vymezující závislost smlouvy o spotřebitelském úvěru na smlouvě o koupi zboží nebo poskytnutí služby. V posledním odstavci daného ustanovení je řešena situace, kdy úvěr vykazuje známky jak spotřebitelského úvěru na bydlení, tak spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení. V takovém případě je stanoveno, že se na daný případ použije ta právní úprava, které se více blíží převažující

---

⁵⁰ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 4.

⁵¹ VOJTĚCH, Jakub. *Problematické právní aspekty nové pravomoci ČNB pro regulaci hypotečního trhu*. Právní rozhledy, 2017, č. 13-14, s. 490-496

účel daného spotřebitelského úvěru. Pokud však převažující účel není možné určit, použije se úprava spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení.

Obdobně jako u předešlého zákona o spotřebitelském úvěru je v zákoně o spotřebitelském úvěru působnost tohoto zákona vymezena i negativně, a to v § 4, který vylučuje užití zákona o spotřebitelském úvěru na určité spotřebitelské úvěry a současně také na určité činnosti. V prvním odstavci daného ustanovení je vyloučeno užití zákona o spotřebitelském úvěru na spotřebitelský úvěr jiný než na bydlení, kterým je zajištěno financování za účelem provedení operace s investičním nástrojem, které je poskytnuto obchodníkem s cennými papíry nebo bankou. V praxi se jedná například o úvěry, které si spotřebitel bere na financování nákupu cenného papíru se záměrem spekulovat o růstu jeho ceny, úvěr je tudíž běžně splácen z prodeje daného cenného papíru.⁵² Druhým vyloučeným vztahem z působnosti zákona o spotřebitelském úvěru je spotřebitelský úvěr jiný než na bydlení, jehož předmětem je průběžné poskytování služby nebo dodávání zboží stejného druhu, za které je spotřebitel oprávněn platit v průběhu daného vztahu formou splátek. S ohlednutím se do praxe můžeme mezi takovéto spotřebitelské úvěry řadit například hrazení pojistného, služeb telefonních operátorů či různé typy předplatných.⁵³ Posledním typem spotřebitelského úvěru vyloučeným z působnosti zákona o spotřebitelském úvěru je spotřebitelský úvěr vznikající z výkonu zastavárenské činnosti poskytovatele s tím, že při jeho poskytnutí je poskytovateli přenechána movitá věc a poskytovateli nevzniká právo na vrácení peněz.

Z působnosti zákon a o spotřebitelském úvěru jsou dále jak jsem již uvedl vyloučeny také určité, v § 4 tohoto zákona vyjmenované, činnosti. Vyloučeny z působnosti zákona o spotřebitelském úvěru jsou zejména poskytování informací a doporučení při výkonu činnosti advokátů, notářů a insolvenčních správců. Dalšími vyloučenými činnostmi jsou také činnosti bezplatného dluhového poradenství v rámci dobrovolnické činnosti či sociální služby. Do poslední kategorie výjimek z působnosti zákona o spotřebitelském úvěru jsou dle § 4 odst. 4 tohoto zákona zařazeny příležitostné poskytování informací o spotřebitelském úvěru v rámci jiné profesní činnosti a poměrně významná výjimka vztahující se na činnost tzv. „*tipařství*“, tedy činnost, při které určitý subjekt poskytne zájemci o spotřebitelský úvěr obecné informace o určitém produktu či jeho poskytovateli, avšak za předpokladu, že účelem takové činnosti není napomáhat uzavření nebo plnění ze smlouvy o spotřebitelském úvěru. Dle důvodové zprávy k zákonu o spotřebitelském úvěru je touto právní úpravou stanovena hranice mezi „*tipařem*“ a zprostředkovatelem spotřebitelského úvěru, přičemž na činnost zprostředkovatele spotřebitelského úvěru se vztahují

---

⁵² SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 56.

⁵³ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 56.

veškerá práva a povinnosti stanovená zákonem o spotřebitelském úvěru. Aby subjekt naplnil znaky „*tipařství*“, je v souladu s § 4 odst. 2 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru oprávněn od určité osoby pouze zjistit její zájem o spotřebitelský úvěr, a jenom tuto informaci společně s kontaktními údaji zájemce následně předat poskytovateli spotřebitelských úvěrů.⁵⁴ Pokud by ovšem „*tipař*“ při zjišťování zájmu třetí osoby o spotřebitelský úvěr působil na tuto osobu za účelem sjednání určitého produktu, nespadała by tato činnost pod výjimku uvedenou v § 4 odst. 2 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru, avšak jednalo by se o zprostředkování spotřebitelského úvěru, přičemž s tímto výkladem se ztotožňuje také Česká národní banka.⁵⁵

Poslední ustanovení první části zákona o spotřebitelském úvěru se věnují omezení působnosti zákona o spotřebitelském úvěru na některé kategorie úvěrů s tím, že na tyto, v § 5 a § 6 zákona o spotřebitelském úvěru, vyjmenované kategorie úvěrů se uplatní jen některá ustanovení tohoto zákona. S ohledem na vymezené kategorie úvěrů a výčet ustanovení, která se na tyto úvěry neaplikují, lze dané kategorie úvěrů uvedené v § 5 zákona o spotřebitelském úvěru nazývat úvěry v nelicencovaném zjednodušeném režimu, neboť na všechny uvedené výjimky se neaplikují ustanovení § 7 až § 84 zákona o spotřebitelském úvěru, která upravují licenční režimy poskytovatelů a zprostředkovatelů spotřebitelských úvěrů, tudíž je k jejich poskytování či zprostředkování oprávněn prakticky kdokoliv s platným podnikatelským oprávněním.⁵⁶ Kategorie úvěrů uvedené v § 6 zákona o spotřebitelském úvěru již nejsou vyloučeny z aplikace licenčních ustanovení, avšak i těmto kategoriím úvěrů byly zákonodárcem stanoveny určité aplikační výjimky, tudíž jsou dané úvěry nazývány úvěry v licencovaném zjednodušeném režimu.

Do nelicencovaného zjednodušeného režimu, ve kterém je vyloučena aplikace všech ustanovení zákona o spotřebitelském úvěru kromě § 1 až § 4 zákona o spotřebitelském úvěru (tj. úvodní ustanovení) a dále § 122 až § 124 a § 168 zákona o spotřebitelském úvěru, která upravují postup věřitele při prodlení spotřebitele, byly zařazeny zejména spotřebitelský úvěr jiný než na bydlení sjednaný v podobě nájmu věci nebo leasingu, spotřebitelský úvěr poskytovaný zaměstnavatelem jeho zaměstnancům jako vedlejší činnost s roční procentní sazbou nákladů nižší, než je roční procentní sazba nákladů spotřebitelských úvěrů obvykle nabízených na trhu, a dále spotřebitelský úvěr na bydlení v podobě bezplatného odložení platby stávajícího dluhu, spotřebitelský úvěr obsažený ve smíru uzavřeném před soudem nebo jiným příslušným orgánem,

---

⁵⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., Op. Cit.

⁵⁵ Česká národní banka: *K některým ustanovením zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru* [online]. 05. 04. 2017 [cit. 28. 4. 2021]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/.galleries/documents/FAQ_downloadgallery/k_nekterym_ustanovenim_za_kona_c_257_2016.pdf.

⁵⁶ SLANIŇA, Jan. Op. Cit., s. 62.

či spotřebitelský úvěr jiný než na bydlení poskytovaný omezenému okruhu osob ve veřejném zájmu bezúročně nebo s úrokovou sazbou nižší než je na trhu obvyklé. V obdobném režimu s minimálními odklony v rozsahu neaplikovaných ustanovení jsou dále v souladu s § 5 odst. 2 až 4 zákona o spotřebitelském úvěru upraveny také spotřebitelský úvěr poskytnutý ve veřejném zájmu sjednaný za podmínek, které jsou celkově výhodnější než podmínky na trhu obvyklé, avšak pouze pokud není úroková sazba vyšší, než je na trhu obvyklé, a dále spotřebitelský úvěr poskytnutý jako bezúročný.

Na závěr výčtu kategorií úvěrů, které byly zákonodárcem zařazeny do nelicencovaného zjednodušeného režimu, je v § 5 odst. 4 zákona o spotřebitelském úvěru uvedena také dohoda: „(...), kterou se za účelem odvrácení řízení o nárocích věřitele odkládá v důsledku prodlení spotřebitele platba nebo mění způsob splácení, přičemž smluvní ujednání jsou ve svém souhrnu pro spotřebitele alespoň stejně výhodná jako v původní smlouvě, (...)“. Uzavření takovéto dohody se nazývá tzv. restrukturalizací dluhu a jde o situaci, kdy je namísto vymáhání nároků ze smlouvy o úvěru věřitelem u příslušných orgánů veřejné moci uzavřena se spotřebitelem v prodlení dohoda, kterou se odkládá či mění způsob platby, se kterou je spotřebitel v prodlení.⁵⁷ Za důležité považuji doplnit, že v případě, že by takováto dohoda nesplňovala byť jen jeden z jejich definičních znaků, spadala by do působnosti zákona o spotřebitelském úvěru a daný subjekt by byl povinen mít k jeho činnosti oprávnění dle tohoto zákona.⁵⁸

V § 6 zákona o spotřebitelském úvěru jsou dále vymezeny určité typy spotřebitelských úvěrů, které již spadají do licenčního režimu, tudíž se na tyto úvěry vztahuje právní úprava licenčních režimů poskytovatelů a zprostředkovatelů spotřebitelských úvěrů a současně také dohled České národní banky nad jejich činností. Přesto jsou u jednotlivých typů spotřebitelských úvěrů vyjmenovaných v § 6 zákona o spotřebitelském úvěru dány výjimky z aplikace určitých ustanovení zákona o spotřebitelském úvěru, a to především těch, která jsou u jednotlivých typů z jejich povahy obsoletní.

---

⁵⁷ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 62.

⁵⁸ Česká národní banka: *K postoupení pohledávky, postoupení smlouvy a uzavírání tzv. splátkových dohod podle zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru* [online]. 08. 11. 2016 [cit. 28. 4. 2021]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/casto-kladene-dotazy/.galleries/stanoviska_a_odpovedi/pdf/k_postoupeni_pohledavky.pdf.

4. Smlouva o spotřebitelském úvěru

V následujících kapitolách se zaměřím na právní úpravu smlouvy o spotřebitelském úvěru, a to především na formální náležitosti smlouvy o úvěru, povinný obsah, který zákon stanovuje, určitá stádia závazku ze smlouvy o spotřebitelském úvěru a další zvláštní případy spojené se smlouvou o spotřebitelském úvěru.

Jak jsem dříve uvedl, dle právní doktríny je důležité vyvarovat se výkladu pojmu smlouvy o spotřebitelském úvěru jako jednoho určitého smluvního typu, ale vyložit tento pojem široce, neboť zahrnuje nejen smlouvu o peněžité zápůjčce a smlouvu o úvěru, jak jsou vymezeny v příslušných ustanoveních občanského zákoníku, ale také smlouvy inominátní dle § 1746 odst. 2 občanského zákoníku, které svým obsahem splňují základní definiční znaky spotřebitelského úvěru vymezeného v § 2 zákona o spotřebitelském úvěru.

4.1. Formální náležitosti smlouvy o spotřebitelském úvěru

Základní podmínky týkající se formálních náležitostí smlouvy o spotřebitelském úvěru jsou vymezeny v § 104 zákona o spotřebitelském úvěru, ve kterém je stanoveno, že smlouva o spotřebitelském úvěru vyžaduje písemnou formu. Pro upřesnění pojmu písemná forma je nutné se přesunout do občanského zákoníku a jmenovitě do § 561, dle kterého je k platnosti právního jednání učiněného v písemné formě nutné opatřit toto jednání podpisem jednajícího, který může být v určitých případech nahrazen mechanickými prostředky, a to v souladu s § 562 odst. 1 občanského zákoníku například elektronickými nebo jinými technickými prostředky s tím, že takové jednání je opatřeno elektronickým podpisem v souladu se zákonem č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce.⁵⁹

K otázce písemné formy smlouvy o spotřebitelském úvěru se vyjadřuje i komentářová literatura, která doplňuje, že dle dosavadní judikatury splňuje požadavek písemné formy také uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru prostřednictvím telefaxu nebo elektronické pošty opatřené elektronickým podpisem.⁶⁰ Také důvodová zpráva k zákonu o spotřebitelském úvěru se věnuje otázce písemné formy smlouvy o spotřebitelském úvěru, když upozorňuje, že náležitost formy nesplňuje smlouva o spotřebitelském úvěru uzavřená telefonicky, a to zejména s ohledem na problematiku zachycení podpisu jednající osoby přes telefon.⁶¹ K takovému závěru se přiklání například i finanční arbitr ve své rozhodovací praxi, když v jednom z rozhodovaných sporů

---

⁵⁹ SMEJKAL, Vladimír. *Kryptografický a dynamický biometrický podpis podle platné právní úpravy*. Právní rozhledy, 2019, č. 10, s. 343-351

⁶⁰ SLANINA, Jan. *Op. Cit.*, s. 521.

⁶¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., *Op. Cit.*

judikoval: „*Pokud jde o formu uzavření Smlouvy o úvěrovém rámci, právní jednání učiněné prostřednictvím SMS zprávy odeslané spotřebitelem věřiteli nelze považovat za písemné právní jednání, když v takovém případě chybí nejen možnost identifikace jednající osoby, ale zejména i jednoznačné spojení vůle jednající osoby s učiněným právním jednáním.*“⁶²

Ustanovení § 104 zákona o spotřebitelském úvěru dále jako formální náležitost smlouvy o spotřebitelském úvěru vymezuje povinný obsah takové smlouvy s tím, že všechny obsahové náležitosti, které musí smlouva o spotřebitelském úvěru obsahovat jsou uvedeny v § 106 až § 108 a § 109 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru. Shora uvedené povinné informace musí být v souladu s § 104 zákona o spotřebitelském úvěru uvedeny jasným, výstižným a zřetelným způsobem. Slovní spojení požadavku sdělení informací jasným, výstižným a zřetelným považují za poměrně vágní a postrádající potřebnou míru určitosti, a ztotožňují se tudíž s názorem vyjádřeným v komentářové literatuře, která označuje tento slovní obrat za problematický, a to bez ohledu na skutečnost, že byl převzat z čl. 10 odst. 2 směrnice 2008/48/ES. Problematiku obtížného vyložení požadované určitosti povinných informací lze spatřovat i ve spojení s jejich vymezeným rozsahem, ve kterém musí být úvěrujícím ve smlouvě o spotřebitelském úvěru sděleny, a to v poměru ke schopnostem běžného spotřebitele určité odborné informace pochopit. I přes tyto negativní aspekty poukazující na určitou nejasnost v právní úpravě je úvěrující povinen všechny povinné informace ve smlouvě o spotřebitelském úvěru uvést bez možnosti vlastní moderace.⁶³

V poslední větě ustanovení § 104 zákona o spotřebitelském úvěru, ve které je stanoveno: „*Nesplnění této povinnosti nebo písemné formy nemá za následek neuzavření nebo neplatnost smlouvy.*“, se zákonodárce odchýlil od obecné úpravy nesplnění formálních náležitostí smlouvy uvedené v § 582 odst. 1 občanského zákoníku, dle kterého způsobuje nedodržení formálních náležitostí smlouvy stanovených stranami nebo zákonem neplatnost dané smlouvy, pokud strany vadu dodatečně nezhojí. Tato odchylka je pochopitelná, a to zejména s ohledem na ochranu spotřebitele, který by mohl být neplatností smlouvy o spotřebitelském úvěru nepřiměřeně zasažen, a to zejména z důvodu ztráty výhody splátek ve spojení s případnou povinností poskytnutý úvěr v plné výši úvěrujícímu splatit.⁶⁴

Formální náležitosti smlouvy o spotřebitelském úvěru jsou doplněny ustanovením § 105 zákona o spotřebitelském úvěru, v jehož odst. 1 je stanovena povinnost poskytovatele či zprostředkovatele spotřebitelského úvěru poskytnout spotřebiteli jedno vyhotovení smlouvy o spotřebitelském úvěru v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat, a to neprodleně po

---

⁶² Nález finančního arbitra ze dne 3. 12. 2018, č.j. FA/SR/SU/870/2017 - 33

⁶³ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 521.

⁶⁴ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 521.

uzavření této smlouvy. V souladu s § 105 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru jsou dále poskytovatel či zprostředkovatel v dostatečném předstihu povinni předložit spotřebiteli návrh smluvních podmínek, které mají být obsahem dané smlouvy o spotřebitelském úvěru, a to v podobě návrhu textu takové smlouvy. K této povinnosti považují za nutné doplnit, že v souladu s § 90 zákona o spotřebitelském úvěru jsou poskytovatel či zprostředkovatel povinni dané informace spotřebiteli poskytnout bezplatně, a to v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat, přičemž důvodová zpráva upřesňuje, že toto ustanovení se vztahuje na všechny informace, nestanoví-li zákon jinak, tudíž i na popisované ustanovení § 105 tohoto zákona.⁶⁵

4.2. Povinný obsah smlouvy o spotřebitelském úvěru

Na vymezení formálních náležitostí smlouvy o spotřebitelském úvěru bezprostředně navazují ustanovení § 106 až § 108 a § 109 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru obsahující výčet informací, které musí být ve smlouvě o spotřebitelském úvěru, případně jen v určitých typech smlouvy o spotřebitelském úvěru, uvedeny. První informací, která musí být ve smlouvě o spotřebitelském úvěru uvedena, je druh spotřebitelského úvěru. Jak jsem již dříve uvedl, smlouva o spotřebitelském úvěru představuje kategorii smluvních typů, tudíž sama jedním smluvním typem není. Z tohoto důvodu je úvěrující povinen uvést v dané smlouvě o spotřebitelském úvěru o jaký smluvní typ se jedná s tím, že dle komentářové literatury není dostatečné uvedení jednoho z obecných smluvních typů upravených v občanském zákoníku, tedy smlouva o peněžité zápůjčce nebo smlouva o úvěru, neboť i toto jsou velice obecné abstraktní pojmy, které nepopisují druh daného spotřebitelského úvěru pro spotřebitele dostatečně určitě.⁶⁶

Dalšími povinnými informacemi, které musí být ve smlouvě o spotřebitelském úvěru uvedeny, jsou dle § 106 odst. 1 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru kontaktní údaje smluvních stran, a to včetně kontaktních údajů zprostředkovatele, pokud byl spotřebitelský úvěr zprostředkován.

Ustanovení § 106 zákona o spotřebitelském úvěru dále stanovuje jako povinné údaje informace týkající se samotného úvěru, a to jeho celkovou výši a podmínky jeho čerpání, dobu trvání spotřebitelského úvěru, případně způsob jejího určení. Věřitel je dále povinen ve smlouvě o spotřebitelském úvěru uvést informaci o zboží nebo službě a jejich ceně, která by spotřebitelem byla placena bez využití spotřebitelského úvěru, pokud jde o spotřebitelský úvěr ve formě odložené platby za zboží nebo službu nebo o vázaný spotřebitelský úvěr.

---

⁶⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., Op. Cit.

⁶⁶ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 527.

Nezbytnou informací, která musí být ve smlouvě o spotřebitelském úvěru uvedena, je dle § 106 odst. 1 písm. f) zákona o spotřebitelském úvěru také zápůjční úroková sazba a podmínky upravující její použití, případně údaj o indexu či referenční úrokové sazbě použitelné pro počáteční zápůjční úrokovou sazbu, přičemž se jedná o ustanovení téměř doslovně harmonizované ze směrnice 2008/48/ES.⁶⁷ Věřitel je v souvislosti se zápůjční úrokovou sazbou povinen uvést také informaci o době, podmínkách a postupu pro změnu zápůjční úrokové sazby. S ohledem na informace o zápůjční úrokové sazbě je věřitel povinen uvést také roční procentní sazbu nákladů daného spotřebitelského úvěru, a to včetně veškerých předpokladů použitých pro výpočet této sazby. Jelikož je běžnou praxí, že při uzavírání smlouvy není možné určit výši, počet a četnost daných plateb, je věřitel povinen uvést alespoň podmínky, na kterých jejich určení závisí.⁶⁸

Úvěřující je dále povinen spotřebitele informovat o jeho právu vyžádat si bezplatně tabulku o umoření, lhůtách a podmínkách splacení úroků a poplatků u úvěrů, u kterých není splátkami umořována jistina úvěru, dále o poplatcích za vedení účtu, používání platebních prostředků, dalších poplatcích z titulu smlouvy o spotřebitelském úvěru a o poplatcích za notářské či jiné obdobné služby. Úvěřující je dále povinen informovat spotřebitele o sazbách úroků z prodlení a případných dalších důsledcích prodlení na straně spotřebitele, a to včetně informací o možnosti uvést spotřebitele se záznamem o prodlení v registrech v souladu s § 20z zákona o ochraně spotřebitele.⁶⁹ Ve smlouvě o spotřebitelském úvěru musí být dále uvedeny informace o požadovaném pojištění či jiném zajištění.

Pro ochranu spotřebitele důležitými informacemi, které musí úvěřující do smlouvy o spotřebitelském úvěru zahrnout, jsou informace o právu na odstoupení od dané smlouvy. Tato informace se ovšem vztahuje jen na smlouvy o spotřebitelském úvěru jiném než na bydlení a současně s právem na odstoupení musí být spotřebitel informován také o povinnosti zaplatit čerpanou jistotu a příslušný úrok. Úvěřující je povinen dále uvést ve smlouvě o vázaném spotřebitelském úvěru informace o podmínkách zániku vázaného úvěru, tedy o situaci, kdy odstoupení od hlavní smlouvy o koupi zboží nebo poskytnutí služby znamená také zánik smlouvy o úvěru.

Mezi povinné informace byly zařazeny také povinnosti informovat spotřebitele o právu na předčasné splacení, způsobu ukončení smluvního vztahu, možnosti řešit spory z titulu smlouvy o spotřebitelském úvěru mimosoudně, a to prostřednictvím finančního arbitra, a také povinnost spotřebitele informovat o dozorčím orgánu, kterým je Česká národní banka.

---

⁶⁷ pro srov. čl. 10 odst. 2 směrnice 2008/48/ES

⁶⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., Op. Cit.

⁶⁹ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 527.

4.3. Povinný obsah v určitých smluvních typech

Mimo obecnou úpravu informací, které musí být ve smlouvě o spotřebitelském úvěru uvedeny, jak je stanoveno v § 106 zákona o spotřebitelském úvěru, jsou v ustanoveních § 107 až § 109 upraveny konkrétní kategorie spotřebitelských úvěrů, u kterých jsou povinné informace individuálně vymezeny.

První takovou kategorií spotřebitelského úvěru je spotřebitelský úvěr ve formě možnosti přečerpání, avšak pouze v případě, že tento spotřebitelský úvěr musí být splacen do 3 měsíců ode dne poskytnutí. Pokud je v daném spotřebitelském úvěru sjednána jiná lhůta splatnosti, ustanovení § 107 zákona o spotřebitelském úvěru se na takový úvěr neuplatní. U shora definovaného spotřebitelského úvěru je úvěrující povinen do smlouvy o spotřebitelském úvěru uvést obecné informace stanovené v § 106 odst. 1 písm. a) až d), f) a o), a dále upozornění, že spotřebitel může být kdykoliv vyzván úvěrujícím ke splacení úvěru v plné výši, je-li tato možnost ve smlouvě o spotřebitelském úvěru sjednána. Úvěrující je u této kategorie spotřebitelského úvěru dále ve smlouvě povinen uvést informace o platbách platných od okamžiku uzavření smlouvy a o podmínkách, za nichž lze tyto platby změnit, a dále o celkových nákladech spotřebitelského úvěru s tím, že tyto náklady musí být vypočteny k okamžiku předpokládaného uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru.

Druhou kategorií je dle § 108 zákona o spotřebitelském úvěru spotřebitelský úvěr ve formě možnosti překročení s tím, že je-li ve smlouvě o platebních službách spotřebiteli umožněno překročení, je úvěrující povinen v dané smlouvě uvést informace o zápůjční úrokové sazbě a podmínkách použití této sazby, dále je povinen uvést informace o referenční úrokové sazbě použitelné pro počáteční zápůjční úrokovou sazbu a zejména o možných sankcích, úrocích z prodlení a jiných platbách souvisejících s takovým překročením. V § 108 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru je dále stanovena povinnost poskytovatele shora uvedené informace spotřebiteli poskytovat pravidelně a v přiměřeném intervalu v listinné podobě či na jiném trvalém nosiči dat. Závěrem je v § 108 odst. 3 zákona o spotřebitelském úvěru upravena situace, kdy dojde k výraznému překročení, které trvá déle než jeden měsíc s tím, že v takovéto situaci je poskytovatel povinen bez odkladu spotřebitele v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat informovat o daném překročení a jeho výši, a dále o zápůjční úrokové sazbě a možných sankcích, úrocích a jiných platbách souvisejících s prodlením ze toto překročení.

Poslední kategorií spotřebitelských úvěrů se zvláštní úpravou rozsahu povinných informací je dohoda za účelem odvrácení řízení o nárocích poskytovatele, přičemž povinný obsah této dohody je odlišně stanoven pro případy týkající se nároků ze smlouvy o spotřebitelském úvěru na bydlení a smlouvy o spotřebitelském úvěru jiném než na bydlení. Odlišným je v této úpravě § 109

odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru, ve kterém je stanoveno, že pokud je dohoda za účelem odvrácení řízení o nárocích poskytovatele ze spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení uzavírána: „(...)mimo prostor obvyklý pro podnikání poskytovatele nebo zprostředkovatele, nemusí obsahovat informaci o roční procentní sazbě nákladů, je-li tato informace poskytnuta spotřebiteli bez zbytečného odkladu po jejím uzavření.“.

4.4. Důsledky porušení formálních náležitostí a povinného obsahu smlouvy o spotřebitelském úvěru

Jak jsem již dříve uvedl, zákonodárce za účelem ochrany spotřebitele zvolil pro případ porušení povinností úvěrujícího dodržet formální náležitosti smlouvy o spotřebitelském úvěru stanovené zákonem o spotřebitelském úvěru odlišný režim než ten obecný upravený v občanském zákoníku. Samostatné důsledky porušení požadavků na formu a obsah smlouvy o spotřebitelském úvěru jsou přímo upraveny v § 110 zákona o spotřebitelském úvěru s tím, že v jednotlivých odstavcích jsou vymezeny případy porušení povinností úvěrujícího stanovených v § 104 až 109 zákona o spotřebitelském úvěru a soukromoprávní sankce, které v souvislosti s porušením ze zákona nastupují.

Nezávažnější sankce jsou zaměřeny na případy, ve kterých poskytovatel neuvede ve smlouvě o spotřebitelském úvěru roční procentní sazbu nákladů úvěru, zápůjční úrokovou sazbu nebo celkovou částku splatnou spotřebitelem. Tato porušení jsou postavena naroveň porušením formálních náležitostí smlouvy o spotřebitelském úvěru vymezených v § 104 zákona o spotřebitelském úvěru, tj. zejména nedodržení písemné formy. Sankcí za takto závažná porušení zákonných podmínek je stanovení úročení daného úvěru repo sazbou České národní banky⁷⁰, avšak jen v případě, že zápůjční úroková sazba byla ve smlouvě o spotřebitelském úvěru sjednána vyšší, tedy tato sankce se neaplikuje v případě, kdy by její uplatnění spotřebitele znevýhodnilo s tím, že tuto podmínku obdobně stanovil Soudní dvůr Evropské unie v rozsudku LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12 ze dne 27. března 2014.⁷¹

Závěrem je ovšem nutné doplnit, že uplatnění sankcí musí být proporcionální k míře porušení povinností stanovených zákonem o spotřebitelském úvěru, aby nedocházelo k nepřiměřenému zásahu do práv poskytovatele či naopak znevýhodňování spotřebitele.⁷²

---

⁷⁰ Repo sazba České národní banky činní ke dni odevzdání této práce 0,25%

⁷¹ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 550.

⁷² VAŠKOVÁ, Andrea. *K přiměřenosti uplatnění sankce za absenci povinných údajů ve smlouvě o spotřebitelském úvěru* [online]. 20.1.2020 [cit. 30. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-primerenosti-uplatneni-sankce-za-absenci-povinnych-udaju-ve-smlouve-o-spotrebitelskem-uveru-110491.html>

4.5. Doba na rozmyšlenou

Při tvorbě zákona o spotřebitelském úvěru bylo do právní úpravy spotřebitelského úvěru transponováno ze směrnice 2014/17/EU právo spotřebitele na rozmyšlenou definované v § 111 tohoto zákona. Jedná se o transpozici ustanovení čl. 14 odst. 6 věty druhé směrnice 2014/17/EU a je jím dána úvěrujícímu povinnost v případě spotřebitelského úvěru na bydlení poskytnout spotřebiteli po předložení návrhu smluvních podmínek nejméně čtrnáct dnů, během kterých není úvěrující oprávněn předložený návrh s mluvních podmínek odvolat ani změnit. Výjimkou je pouze případ, kdy během této doby na rozmyšlenou vyšly najevo okolnosti týkající se úvěruschopnosti spotřebitele, na základě kterých by v souladu s příslušnými ustanoveními zákona o spotřebitelském úvěru byl úvěrující povinen spotřebitelský úvěr danému spotřebiteli neposkytnout.

Zákonodárcem byla v tomto případě zvolena namísto práva na odstoupení, jak je tomu u smlouvy o úvěru jiného než na bydlení, implementace doby na rozmyšlenou, která se s ohledem na povahu úvěru na bydlení jeví jako racionálnější řešení.⁷³ K tomuto dále v poslední větě ustanovení § 111 zákon odkazuje na užití § 1787 občanského zákoníku, dle kterého je spotřebitel oprávněn požadovat určení obsahu budoucí smlouvy před soudem, zde ve znění návrhu smluvních podmínek předložených spotřebiteli úvěrujícím.

4.6. Zajištění spotřebitelského úvěru

Zákon o spotřebitelském úvěru se v ustanoveních § 112 a § 113 věnuje také úpravě zajištění spotřebitelského úvěru, a to především vymezením povolených a zakázaných způsobů zajištění spotřebitelského úvěru ve smlouvě. V samotném § 112 zákona o spotřebitelském úvěru je vymezen zákaz použití směnky nebo šeku jako prostředku splacení nebo zajištění spotřebitelského úvěru, čímž je navázáno na předešlou právní úpravu spotřebitelského úvěru, ve které se obdobné ustanovení vyskytovalo. Toto ustanovení bylo do zákona o spotřebitelském úvěru zařazeno i přes skutečnost, že komunitární právní úprava v tomto ohledu mlčí, a to z důvodu zamezení zneužívání vlastností směnky jako abstraktního cenného papíru, který je formálně oddělen od své kauzy.⁷⁴ V praxi tak před uvedenou právní regulací docházelo k případům, kdy byla i po splacení spotřebitelského úvěru proti spotřebiteli uplatněna směnka třetí osobou a spotřebitel v takovém případě neměl možnost se úspěšně bránit.⁷⁵

---

⁷³ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., Op. Cit.

⁷⁴ Ministerstvo financí: Produktová regulace. *Oddělení 3603 – Retailové finanční služby a ochrana spotřebitele* [online]. 28.2.2019 [cit. 2. 5. 2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/spotrebitelske-uvery/spotrebitelsky-uver/produktova-regulace>

⁷⁵ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 558.

Výjimka ze zákazu zajištění nebo splacení spotřebitelského úvěru směnkou nebo šekem je uvedena v § 112 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru a vztahuje se pouze na kategorii spotřebitelského úvěru na bydlení, který není po přechodnou dobu možné zajistit zástavním právem. Pro takový případ je povoleno zajistit spotřebitelský úvěr na bydlení směnkou nikoli na řad s tím, že věřitel je povinen danou směnkou spotřebiteli vrátit neprodleně po uskutečnění zajištění spotřebitelského úvěru na bydlení zástavním právem. V důvodové zprávě k zákonu o spotřebitelském úvěru je k této výjimce uveden příklad financování koupě družstevního bytu před jeho převodem do vlastnictví spotřebitele.⁷⁶

S ohledem na formulaci shora uvedeného ustanovení o výjimce ze zákazu užití směnky jako formy zajištění či zaplacení se ztotožňuji s názorem uvedeným v komentářové literatuře, který upozorňuje na nejasnou formulaci „nelze dostatečně zajistit“ a problematiku jejího vyložení s tím, že například u případu koupě družstevního bytu uvedeného v důvodové zprávě lze jen těžko považovat období do převedení vlastnictví ve prospěch spotřebitele jako období, ve kterém nelze spotřebitelský úvěr dostatečně zajistit, neboť možnosti zajištění nade vší pochybnost existují a jejich uplatnění záleží jen na vůli stran. Na základě shora uvedeného tudíž vyvstává otázka, zda může vůbec nastat situace, na kterou by se ustanovení § 112 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru dalo uplatnit.⁷⁷ Ustanovení § 112 zákona o spotřebitelském úvěru ve svém posledním odstavci závěrem pojednává o povinnosti poskytovatele či zprostředkovatele spotřebitelského úvěru nahradit škodu, která spotřebiteli vznikne z důvodu porušení výše popsaného zákazu.

Dalším podmínkám zajištění spotřebitelského úvěru se věnuje § 113 zákona o spotřebitelském úvěru, který stanovuje základní pravidla pro zřízení zajištění. V prvním odstavci tohoto ustanovení zákonodárce přistoupil k formulaci zákazu zřízení zajištění, které je k okamžiku uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru ve zcela zjevném nepoměru k hodnotě zajišťované pohledávky. Touto podmínkou má být předejito zejména situacím, kdy poskytovatel spotřebitelského úvěru za účelem vlastního obohacení přiměje spotřebitele ke zřízení zajištění spotřebitelského úvěru v hodnotě významně přesahující samotnou pohledávku s tím, že se poté tuto pohledávku nepřiměřenými pokutami snaží navýšit.⁷⁸ Výjimkou z tohoto zákazu je dle věty druhé daného ustanovení spotřebitelský úvěr na bydlení a případ, kdy je koupě nebo zachování

---

⁷⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., Op. Cit.

⁷⁷ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 558.

⁷⁸ Česká národní banka: *Připomínkový list České národní banky ze dne 30. května 2012 k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů* [online]. 2012. [cit. 4.5.2021] Dostupné z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/KORN8USJ6K82>

vlastnictví předmětu zajištění financováno spotřebitelským úvěrem jiným než na bydlení zajištěným tímto předmětem.⁷⁹

Přestože je v ustanovení § 113 zákona o spotřebitelském úvěru vymezen zákaz zcela zjevně nepřiměřeného zajištění, není zde za porušení tohoto zákazu stanovena soukromoprávní sankce. S ohledem na vlastnosti a účel tohoto ustanovení lze systematicky považovat jeho porušení za jednání způsobující významnou nerovnováhu v postavení smluvních stran a je tedy nutné jako sankci uplatnit ustanovení § 1815 občanského zákoníku, vylučující platnost nepřiměřených ujednání.⁸⁰

Zákon o spotřebitelském úvěru se ve svých ustanoveních o zajištění spotřebitelského úvěru věnuje také otázce formy zajištění pro případ, že předmětem zajištění je nemovitá věc. Pro tento případ § 113 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru stanovuje, že: *“Je-li k zajištění spotřebitelského úvěru užitá nemovitá věc nebo věcné právo k nemovité věci, může mít toto zajištění pouze formu zástavního práva; k jiným ujednáním, jejichž účelem je zajištění spotřebitelského úvěru, se nepřihlíží.”*. Tímto způsobem zákonodárce zcela vyloučil užití jiných forem zajištění, jehož předmětem jsou nemovité věci, přičemž další zatížení jsou případně považována za vedlejší ujednání k zajištění daného úvěru.⁸¹

Poslední odstavec § 113 zákona o spotřebitelském úvěru stanovuje nezbytné standardy a vlastnosti při oceňování předmětu zajištění spotřebitelského úvěru na bydlení, stejně tak jako určuje nezbytné vlastnosti osob, které ocenění předmětu zajištění provádí. Nejdůležitější podmínkou tohoto odstavce je povinnost ocenit předmět zajištění cenou obvyklou nebo tržní hodnotou podle zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, s tím, že ocenění musí být nestranné a objektivní, zaznamenáno v listinné podobě nebo na trvalém nosiči informací a musí být učiněno odborně způsobilou, nezávislou a důvěryhodnou osobou.

4.7. Roční procentní sazba nákladů

Roční procentní sazba nákladů je důležitým ukazatelem zajišťujícím dostatečnou informovanost spotřebitele o ceně určitého spotřebitelského úvěru a dává mu tak prostor k porovnání jednotlivých produktů.⁸² Zákon o spotřebitelském úvěru upravuje vlastnosti roční procentní sazby nákladů a předpoklady jejího výpočtu v § 133 a § 134. Jedná se o ustanovení

---

⁷⁹ Ministerstvo financí: Produktová regulace. *Oddělení 3603 – Retailové finanční služby a ochrana spotřebitele* [online]. Op. Cit.

⁸⁰ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 561.

⁸¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., Op. Cit.

⁸² Česká národní banka: *Často kladené dotazy – Co je ukazatel RPSN?* [online]. [cit. 5.5.2021] Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Co-je-ukazatel-RPSN/>

striktně transponovaná ze směrnice 2008/48/ES a směrnice 2014/17/EU a to z důvodu režimu maximální harmonizace, který byl pro tato ustanovení zákonodárci Evropské unie zvolen.⁸³

O dílčích nákladech zahrnutých do roční procentní sazby nákladů pojednává § 133 zákona o spotřebitelském úvěru, dle kterého se použijí: „(...)celkové náklady spotřebitelského úvěru s výjimkou nákladů splatných spotřebitelem v důsledku neplnění některé z povinností stanovených ve smlouvě o spotřebitelském úvěru a jiných nákladů než kupní ceny, které je spotřebitel povinen při koupi zboží nebo poskytnutí služeb zaplatit bez ohledu na to, zda je transakce uskutečněna s využitím spotřebitelského úvěru nebo bez jeho využití, jako jsou zejména správní poplatky spojené se zápisem vlastnického práva do katastru nemovitostí.“. V odstavci 2. tohoto ustanovení dále zákonodárce doplňuje, že mezi celkové náklady se započítávají také náklady na ocenění nemovité věci, je-li to pro získání spotřebitelského úvěru nezbytné, a dále náklady na doplňkové služby, pokud je uzavření smlouvy o doplňkových službách nezbytné pro uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru či pro získání spotřebitelského úvěru za nabízených podmínek.

S ohledem na rozmanitost jednotlivých kategorií spotřebitelských úvěrů je nutné počítat i se situací, kdy není možné hodnotu roční procentní sazby nákladů určit po celou dobu trvání smlouvy o spotřebitelském úvěru přesným číslem. Pro tyto účely byl do zákona o spotřebitelském úvěru vtělen § 134, který se věnuje těmto situacím, a který současně odkazuje na přílohu č. 1 k tomuto zákonu, kde je výpočet roční procentní sazby nákladů pro tyto případy dále rozveden.⁸⁴

Informace o roční procentní sazbě nákladů je poskytovatel či zprostředkovatel spotřebitelského úvěru povinen v souladu s § 91 a § 93 zákona o spotřebitelském úvěru uvádět již v reklamě a trvale přístupných informacích s tím, že dle § 94 a násl. zákona o spotřebitelském úvěru musí být informace o roční procentní sazbě nákladů zahrnuty také do předmluvních informací, které jsou spotřebiteli poskytovány. Informace o roční procentní sazbě musí být samozřejmě dle § 106 a násl. zákona o spotřebitelském úvěru součástí samotné smlouvy o spotřebitelském úvěru.

Právní úprava sankcí za porušení povinnosti poskytovatele či zprostředkovatele spotřebitelského úvěru informovat spotřebitele o roční procentní sazbě nákladů ve všech stádiích sjednávání spotřebitelského úvěru je roztržštěna mezi několik ustanovení zákona o spotřebitelském úvěru. Důsledky neuvedení roční procentní sazby ve smlouvě o spotřebitelském úvěru, případně uvedení chybné hodnoty, jsou upraveny v § 110 zákona o spotřebitelském úvěru, kde je stanoven následek takového porušení povinností, a to ve formě určení výše roční procentní sazby nákladů. Důsledkem porušení zákonné povinnosti uvést roční procentní sazbu může být až odnětí oprávnění

---

⁸³ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., Op. Cit.

⁸⁴ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 622.

k činnosti poskytovatele či zprostředkovatele spotřebitelského úvěru Českou národní bankou v souladu s § 146 zákona o spotřebitelském úvěru. Závěrem je důležité doplnit, že porušením těchto povinností může dojít také ke spáchání přestupku povinnými subjekty s tím, že takové přestupky jsou sankcionovány podle ustanovení obsažených v části jedenácté zákona o spotřebitelském úvěru.

4.8. Ukončení a zánik závazku ze smlouvy o spotřebitelském úvěru

Spotřebitelský úvěr je s ohledem na právní úpravu v zákoně o spotřebitelském úvěru možné ukončit několika způsoby, a to zejména jeho splacením, předčasným splacením, odstoupením od smlouvy, výpovědí a případně zánikem závazků ze smlouvy o spotřebitelském úvěru z důvodů nezávislých na vůli smluvních stran.

Základním způsobem ukončení závazku ze smlouvy o spotřebitelském úvěru je jeho splacením, které spotřebitel uskuteční v souladu s podmínkami, ve výši a lhůtách sjednaných v dané smlouvě. K zesplatnění spotřebitelského úvěru ovšem může dojít i před sjednanou lhůtou splacení celého spotřebitelského úvěru, a to z důvodu prodlení spotřebitele s hrazením sjednaných splátek. Pro takový případ bylo zákonodárcem za účelem ochrany spotřebitele přijato opatření inkorporované do § 124 zákona o spotřebitelském úvěru, ve kterém bylo stanoveno, že stane-li se spotřebitelský úvěr splatným z důvodu prodlení na straně spotřebitele, týká se tato splatnost jen nesplacené jistiny spotřebitelského úvěru, nikoli i budoucích nákladů spotřebitelského úvěru. V zájmu ochrany spotřebitele dále ukládá věřiteli povinnost vyzvat před zesplatněním úvěru spotřebitele k jeho splacení a poskytnout mu lhůtu ke splacení alespoň třicet dnů.⁸⁵

Způsobu ukončení závazku ze smlouvy o spotřebitelském úvěru předčasným splacením se zákon o spotřebitelském úvěru věnuje v ustanovení § 117, ve kterém je zakotveno právo spotřebitele spotřebitelský úvěr zcela nebo zčásti splatit kdykoli po dobu trvání spotřebitelského úvěru. Jedná se o harmonizované ustanovení, které bylo obsaženo i v předchozí právní úpravě stejně tak jako v komunitární právní úpravě spotřebitelského úvěru.⁸⁶ Věta druhá odstavce 1. tohoto ustanovení dále doplňuje, že v případě takového předčasného splacení má spotřebitel právo na snížení celkových nákladů spotřebitelského úvěru o výši úroku a dalších nákladů, které by spotřebitel v případě, kdy by k předčasnému splacení nedošlo, musel hradit.

V zájmu ochrany spotřebitele je stanoven v § 117 odst. 4 a 5 limit pro určení výše náhrady nákladů, a to na hodnotu maximálně 1 % z předčasně splacené části celkové výše spotřebitelského

---

⁸⁵ STANĚK, Pavel. *Regulace spotřebitelských úvěrů* [online]. 22.11.2016 [cit. 6. 5. 2021]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/regulace-spotrebitelskych-uveru>

⁸⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., Op. Cit.

úvěru, přesahuje-li doba mezi předčasným splacením a sjednaným koncem spotřebitelského úvěru jeden rok, u doby kratší, než jeden rok nesmí náhrada nákladů přesáhnout hodnotu 0,5 % z předčasně splacené části celkové výše spotřebitelského úvěru.

Posledním odstavcem ustanovení § 117 zákona o spotřebitelském úvěru je zakotvena povinnost poskytovatele poskytnout spotřebiteli bez zbytečného odkladu po oznámení úmyslu předčasně splatit spotřebitelský úvěr vyjmenované informace, přičemž se jedná zejména o výši dlužné částky a vyčíslení dalších nákladů včetně nákladů poskytovatele vzniklých z důvodu předčasného splacení.

Zákon o spotřebitelském úvěru dále stanovuje v § 118 právo spotřebitele odstoupit od smlouvy o spotřebitelském úvěru jiném než na bydlení bez udání důvodu, a to ve lhůtě 14 dnů ode dne uzavření této smlouvy s tím, že v této lhůtě nepřiznává poskytovateli možnost uplatnit jakékoli sankce, přičemž se jedná o harmonizované ustanovení, které vychází z komunitární právní úpravy.⁸⁷ Současně stanovuje sankci pro poskytovatele v případě, že ve smlouvě o spotřebitelském úvěru jiném než na bydlení neuvede informaci o této možnosti spotřebitele od smlouvy odstoupit, a to v podobě prodloužení lhůty k odstoupení, které začne dodatečně běžet až 14 dnů poté, co poskytovatel chybějící informace spotřebiteli poskytne v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat. Pro odstoupení od smlouvy o spotřebitelském úvěru jiném než na bydlení stanovuje zákon o spotřebitelském úvěru povinnost dodržet písemnou formu a dále upravuje, že pro dodržení lhůty postačí odeslání odstoupení prostřednictvím poskytovatele poštovních služeb, nikoli až jeho doručení.

Pokud dojde ze strany spotřebitele k odstoupení od smlouvy o spotřebitelském úvěru jiném než na bydlení, je spotřebitel povinen nejpozději do 30 dnů ode dne odeslání odstoupení vrátit poskytovateli jistinu poskytnutého spotřebitelského úvěru společně s úrokem ve výši, na kterou poskytovateli za dobu trvání smlouvy vznikl nárok, a dále případné nevratné poplatky uhrazené orgánům veřejné správy, například poplatky za ověření podpisů na smlouvě.⁸⁸ Spotřebitelský úvěr jiný než na bydlení zaniká v případě odstoupení ze strany spotřebitele od počátku s tím, že společně se smlouvou o spotřebitelském úvěru jiném než na bydlení zaniká také závazek z jakékoli smlouvy o doplňkové službě.

Dalším způsobem zániku spotřebitelského úvěru je zánik vázaného spotřebitelského úvěru, ke kterému dojde v případě, že spotřebitel odstoupí od smlouvy o koupi zboží nebo poskytnutí služby, kde cena takového zboží nebo služby byla spotřebitelem hrazena alespoň částečně vázaným spotřebitelským úvěrem.

---

⁸⁷ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 585.

⁸⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., Op. Cit.

Posledním způsobem ukončení spotřebitelského úvěru zakotveným v zákoně o spotřebitelském úvěru je výpověď spotřebitelského úvěru. Právo vypovědět spotřebitelský úvěr je upraveno v § 120 a částečně také v § 121 zákona o spotřebitelském úvěru a vztahuje se pouze na smlouvy o spotřebitelském úvěru uzavřené na dobu neurčitou. Spotřebiteli je dáno právo vypovědět spotřebitelský úvěr na dobu neurčitou kdykoliv, s tím, že výpovědní doba běží pouze pokud je ve smlouvě sjednána. Pokud je ovšem výpovědní doba sjednána, nesmí v souladu s § 120 odst. 1 větou druhou přesáhnout délku jednoho měsíce. Příslušné ustanovení dále zakazuje poskytovateli požadovat po spotřebiteli za výpověď smlouvy žádné poplatky.

Právo vypovědět smlouvu o spotřebitelském úvěru na dobu neurčitou přiznává zákon o spotřebitelském úvěru v § 120 odst. 2 také poskytovateli, stanovuje mu ovšem výpovědní dobu delší a takové právo mu přiznává jen v případě, že je tak výslovně ve smlouvě sjednáno. Na rozdíl od práva spotřebitele na vypovězení smlouvy požaduje zákon o spotřebitelském úvěru od poskytovatele dále uplatnění výpovědi v písemné formě a listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat. Přesto, že u výpovědi spotřebitele není tento požadavek písemné formy výslovně uveden, je dle komentářové literatury s přihlédnutím k § 564 občanského zákoníku taktéž nutné v zájmu zachování právní jistoty písemnou formu dodržet.⁸⁹

Na ustanovení o právu smluvních stran vypovědět smlouvu o spotřebitelském úvěru na dobu neurčitou navazuje § 121 zákona o spotřebitelském úvěru, který umožňuje spotřebitelský úvěr poskytovateli ukončit ve stádiu čerpání, a to pouze z objektivních důvodů, které je poskytovatel spotřebiteli povinen sdělit v listinné podobě před takovýmto ukončením čerpání, případně není-li to možné, tak bez zbytečného odkladu po takové skutečnosti.

---

⁸⁹ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 558.

5. Poskytovatel a zprostředkovatel spotřebitelského úvěru

Jak jsem již opakovaně v této práci uvedl, k přijetí nové právní úpravy spotřebitelských úvěrů formou zákona o spotřebitelském úvěru vedla pluralita problémů spojených s nedostatečnou regulací tohoto odvětví v předešlém zákoně o spotřebitelském úvěru. Jednou z oblastí, které se předešlý zákon o spotřebitelském úvěru téměř nevěnoval, a po jejíž regulaci volala řada politiků a odborníků, byla oblast institucionální regulace, tedy nastavení určitých podmínek pro poskytovatele a zprostředkovatele k přístupu na trh se spotřebitelskými úvěry. Z tohoto důvodu došlo v zákoně o spotřebitelském úvěru k rozsáhlé regulaci osob oprávněných spotřebitelské úvěry poskytovat a zprostředkovat.⁹⁰

Institucionálním podmínkám pro poskytování a zprostředkování spotřebitelských úvěrů se věnuje část druhá a část třetí zákona o spotřebitelském úvěru, která obsahuje právní úpravu podmínek pro vstup jak poskytovatelů, a to zejména nebankovních, tak zprostředkovatelů a vázaných zástupců. Právní úprava osob oprávněných poskytovat a zprostředkovat spotřebitelské úvěry je dále doplněna hlavou pátou zákona o spotřebitelském úvěru upravující personální předpoklady k provozování takové činnosti.

5.1. Poskytovatel spotřebitelského úvěru

Před analýzou právní úpravy poskytovatele spotřebitelského úvěru je nejprve nutné si vymezit, co se poskytováním spotřebitelského úvěru rozumí. Zákon o spotřebitelském úvěru definuje tento pojem v § 3 odst. 1 písm. a), když poskytování spotřebitelského úvěru definuje jako nabízení možnosti spotřebitelský úvěr sjednat, předkládání návrhu na sjednání smlouvy o spotřebitelském úvěru, provádění přípravných prací směřujících k uzavření takové smlouvy, sjednávání spotřebitelského úvěru a nebo výkon práv a plnění povinností ze smlouvy o spotřebitelském úvěru s tím, že podmínkou všech shora uvedených činností je, že je poskytovatel vykonává vlastním jménem a na vlastní účet, čímž se zásadně odlišuje od zprostředkovatele.

Ke vstupu na trh se spotřebitelskými úvěry, a tedy k jejich poskytování, je taková osoba povinna mít k této činnosti oprávnění. Všechny osoby oprávněné poskytovat spotřebitelské úvěry jsou vymezeny v § 7 zákona o spotřebitelském úvěru.⁹¹ Nejdůležitější kategorií poskytovatelů,

---

⁹⁰ WEINHOLD LEGAL. Přijetí nového zákona o spotřebitelském úvěru. Legal Update, 2016, č. 9, s. 1

⁹¹ Poskytovat spotřebitelský úvěr jako podnikatel je oprávněna pouze

- a) banka, zahraniční banka a zahraniční finanční instituce za podmínek stanovených zákonem upravujícím činnost bank,
- b) spořitelní a úvěrní družstvo za podmínek stanovených zákonem upravujícím činnost spořitelních a úvěrních družstev,
- c) platební instituce a zahraniční platební instituce za podmínek stanovených zákonem upravujícím platební styk,
- d) poskytovatel platebních služeb malého rozsahu za podmínek stanovených zákonem upravujícím platební styk,

keré je také věnována nejrozsáhlejší část úpravy poskytovatelů spotřebitelského úvěru jsou nebankovní poskytovatelé, kteří musí splňovat obsáhlé podmínky stanovené v § 9 a násl. zákona o spotřebitelském úvěru.

Rozsah osob, prostřednictvím kterých mohou shora uvedení poskytovatelé vykonávat svou činnost je uveden v § 8 odst. 1 a 2 zákona o spotřebitelském úvěru, a jsou jimi pracovník, samostatný zprostředkovatel, vázaný zástupce nebo zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru, přičemž tyto osoby musí dále splňovat podmínky odborné způsobilosti a důvěryhodnosti stanovené v tomto zákoně.

5.1.1.Nebankovní poskytovatel spotřebitelského úvěru

Jedním ze subjektů oprávněných jako podnikatel poskytovat spotřebitelské úvěry je nebankovní poskytovatel, který je v § 9 zákona o spotřebitelském úvěru definován jako: „(...)právnícká osoba, která je oprávněna poskytovat spotřebitelský úvěr na základě oprávnění k činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru, které jí udělila Česká národní banka.“. K získání zmíněného oprávnění musí poskytovatel naplnit řadu podmínek stanovených v následujících ustanoveních zákona o spotřebitelském úvěru, a to zejména v § 10, který zakotvuje základní podmínky k udělení oprávnění pro tuto činnost.⁹²

Podmínky jsou kladeny především na formu právnícké osoby s tím, že oprávnění může být uděleno jen akciové společnosti, evropské společnosti nebo společnosti s ručením omezeným. Uvedená společnost musí mít dále sídlo a současně i skutečné sídlo⁹³ v České republice, být obchodní společností důvěryhodnou dle § 73 zákona o spotřebitelském úvěru a odborně způsobilou v souladu s § 60 zákona o spotřebitelském úvěru. Nebankovní poskytovatel spotřebitelského úvěru musí dále splňovat kapitálové požadavky, kterými jsou povinnost mít počáteční kapitál dle § 14 zákona o spotřebitelském úvěru ve výši alespoň 20.000.000,- Kč a průběžně tento počáteční kapitál udržovat alespoň ve výši odpovídající 5 % objemu poskytnutých a dosud nesplacených úvěrů vykázaných ke konci kalendářního roku s tím, že kapitál nebankovního poskytovatele nesmí nikdy klesnout pod minimální hranici odpovídající počátečnímu kapitálu.

---

e) instituce elektronických peněz a zahraniční instituce elektronických peněz za podmínek stanovených zákonem upravujícím platební styk,

f) vydavatel elektronických peněz malého rozsahu za podmínek stanovených zákonem upravujícím platební styk a

g) nebankovní poskytovatel spotřebitelského úvěru (§ 9) za podmínek stanovených tímto zákonem.

⁹² BALCAROVÁ, Anna. *Nový zákon o spotřebitelském úvěru*. Právní rozhledy, 2017, č. 8, s. 272-277

⁹³ Skutečným sídlem se rozumí sídlo faktické, nikoli sídlo formální, uvedené v příslušném rejstříku, a to v souladu s § 137 občanského zákoníku.

Společně s podmínkami udělení oprávnění jsou v zákoně o spotřebitelském úvěru upraveny požadavky na výkon činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru. Těmito požadavky jsou dle § 15 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru zejména povinnost nebankovního poskytovatele zavést a udržovat: „(...)postupy a pravidla, která jsou vhodná z hlediska řádného poskytování spotřebitelského úvěru a z hlediska dodržování povinností souvisejících s bojem proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. (...)“.

Výčet shora uvedených postupů a pravidel je zakotven v odst. 2 tohoto ustanovení, avšak jedná se pouze o demonstrativní vyjmenování některých podmínek, které je dále rozvinuto v dohledovém benchmarku České národní banky č. 3/2016.⁹⁴

Žádost o udělení oprávnění je možné dle § 11 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru podat pouze elektronicky a Česká národní banka o ní rozhoduje ve správním řízení ve lhůtě 4 měsíců ode dne zahájení řízení.⁹⁵ Oprávnění k činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru je Českou národní bankou udělováno na dobu pěti let počínaje rokem následujícím po kalendářním roce, ve kterém byl nebankovní poskytovatel zapsán do registru. Oprávnění může být opakovaně prodlouženo vždy o 60 měsíců, a to pouze uhrazením správního poplatku, o čemž vystavuje Česká národní banka bezodkladně potvrzení.

K zániku oprávnění k činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru může dle § 13 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru dojít čtyřmi způsoby, a to zánikem poskytovatele, oznámením o ukončení činnosti, uplynutím doby trvání oprávnění anebo odnětím dle § 146 tohoto zákona, a to zejména z důvodu nesplnění podmínek pro udělení oprávnění nebo porušení ustanovení upravující podmínky poskytování spotřebitelského úvěru tímto zákonem.

5.2. Zprostředkovatel spotřebitelského úvěru

Obdobně jako u poskytovatele je i u zprostředkovatele nejprve nutné vymezit pojem zprostředkování spotřebitelského úvěru. Tento pojem je definován v § 3 odst. 1 písm. b) zákona o ochraně spotřebitele a obsahuje popis stejných činností, jaké jsou definičními znaky poskytování spotřebitelského úvěru, avšak s jednou významnou odlišností, a to podmínkou, že tyto činnosti jsou zprostředkovatelem činěny jménem a na účet poskytovatele, nebo jménem a na účet spotřebitele. Definice zprostředkování se dále od poskytování spotřebitelského úvěru odlišuje ve

---

⁹⁴ Dohledový benchmark české národní banky č. 3/2016, upravující Požadavky na výkon činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru podle § 15 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, dostupný na www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/dohledove_benchmarky/download/dohledovy_benchmark_2016_03.pdf.

⁹⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., Op. Cit.

vztahu k výkonu práv ze smlouvy, kdy u zprostředkování se nejedná o výkon práv ze samotné smlouvy o spotřebitelském úvěru, ale o výkon práv ze smlouvy o jeho zprostředkování.

K výkonu činnosti zprostředkovatele je obdobně jako u poskytovatele nutné oprávnění s tím, že dle § 16 zákona o spotřebitelském úvěru jsou zprostředkovávat spotřebitelské úvěry jako podnikatelé oprávněny zde vymezené subjekty, a to samostatný zprostředkovatel, vázaný zástupce, zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru a zahraniční zprostředkovatel.

5.2.1. Samostatný zprostředkovatel

Pojem samostatného zprostředkovatele je rozveden v § 17 zákona o spotřebitelském úvěru, který ho vymezuje jako subjekt oprávněný zprostředkovávat spotřebitelský úvěr, a to na základě oprávnění k této činnosti uděleného Českou národní bankou. Činnost zprostředkování spotřebitelského úvěru samostatným zprostředkovatelem může být vykonávána dvěma způsoby, a to buďto na základě smlouvy o zprostředkovatelské činnosti uzavřené v písemné formě s jedním nebo více poskytovateli spotřebitelských úvěrů, pro kterou není zákonem stanoven určitý smluvní typ, anebo na základě smlouvy o zprostředkování spotřebitelského úvěru uzavřené mezi zprostředkovatelem a spotřebitelem.

Toto vymezení smluvního rozsahu, na základě kterého může samostatný zprostředkovatel vykonávat svou činnost, je dále upřesněno podmínkou stanovenou v § 80 zákona o spotřebitelském úvěru, dle kterého nesmí samostatný zprostředkovatel současně pobírat odměnu od poskytovatele i spotřebitele, pokud má uzavřenou smlouvu o zprostředkování spotřebitelského úvěru se spotřebitelem. Toto ustanovení bylo přijato bezesporu za účelem zajištění jednání samostatného zprostředkovatele pouze v zájmu spotřebitele, neboť pokud by v tomto případě zprostředkovatel pobíral odměnu i od poskytovatele, mohla by taková situace vést k tendencím upřednostňovat právě produkty tohoto poskytovatele, a to na úkor zájmů spotřebitele. Uvedený zákaz je ovšem dle důvodové zprávy k zákonu o spotřebitelském úvěru⁹⁶ nutné vykládat nikoli jen pomocí jazykového výkladu, neboť toto ustanovení nezakazuje, aby zprostředkovatel jednal na základě smluvního vztahu s poskytovatelem a současně od spotřebitele obdržel odměnu za zprostředkování, která ovšem musí být s vědomím a souhlasem poskytovatele zahrnuta do roční procentní sazby nákladů uvedených v uzavírané smlouvě o spotřebitelském úvěru.⁹⁷

Pro získání oprávnění ke zprostředkování spotřebitelského úvěru je samostatný zprostředkovatel povinen splnit podmínky vyjmenované v § 18 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru, přičemž nejdůležitějšími jsou povinnost mít sídlo i skutečné sídlo v České republice, a dále

---

⁹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., Op. Cit.

⁹⁷ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 412.

povinnost splňovat standard důvěryhodnosti a odborné způsobilosti. Oprávnění je udělováno Českou národní bankou na základě žádosti zaslané uchazečem v elektronické podobě, přičemž tuto podmínku Česká národní banka ve svém stanovisku ještě upřesňuje na žádosti zaslané prostřednictvím elektronické aplikace České národní banky, datovou schránkou anebo emailem s ověřeným elektronickým podpisem.⁹⁸

Pro řízení o udělení oprávnění k činnosti samostatného zprostředkovatele není na rozdíl od právní úpravy řízení o udělení oprávnění k činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru stanovena v zákoně o spotřebitelském úvěru žádná lhůta, a tudíž se v tomto případě použije podpůrně ustanovení § 71 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, který obecně stanovuje pro vydání rozhodnutí ve správním řízení povinnost učinit tak bezodkladně, případně ve lhůtě 30 dnů s možností prodloužení této lhůty za předpokladu splnění vymezených podmínek. Specifikem řízení o žádosti o udělení oprávnění k výkonu činnosti samostatného zprostředkovatele je také skutečnost, že pokud je žádosti Českou národní bankou vyhověno v plném rozsahu, nevydává se písemné rozhodnutí, avšak dojde pouze k zápisu samostatného zprostředkovatele do příslušného registru, přičemž o takovém zápisu Česká národní banka samostatného zprostředkovatele pouze neprodleně elektronicky informuje.⁹⁹

Oprávnění k činnosti samostatného zprostředkovatele je Českou národní bankou udělováno na dobu jednoho roku a trvá do konce kalendářního roku následujícího po kalendářním roce, ve kterém byl samostatný zástupce zapsán do příslušného registru, s tím, že je v souladu s § 20 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru možné oprávnění prodloužit o dalších dvanáct měsíců uhrazením správního poplatku.

K zániku oprávnění k činnosti samostatného zprostředkovatele může obdobně jako u poskytovatele dojít způsoby vymezenými v § 22 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru s tím, že nejpodstatnějšími jsou uplynutí doby trvání oprávnění a odnětí oprávnění Českou národní bankou, ke kterému může v souladu s § 146 zákona o spotřebitelském úvěru dojít z důvodu nesplnění podmínek pro výkon této činnosti, či například z důvodu porušování povinností stanovených tímto zákonem.

Na závěr považuji za podstatné se ještě stručně zaměřit na ustanovení § 23 zákona o spotřebitelském úvěru, které taxativně stanovuje, že samostatný zástupce je oprávněn se při své provozní činnosti nechat zastoupit pouze svým pracovníkem nebo vázaným zástupcem a jeho pracovníky. Účelem tohoto ustanovení je tak mimo jiné dle komentářové literatury zabránit

---

⁹⁸ REDAKCE. Vláda: ČNB k podávání žádostí a oznámení podle zákona o spotřebitelském úvěru. Právní rozhledy, 2016, č. 23-24, s. II

⁹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., Op. Cit.

řetězení zprostředkovatelů, neboť toto ustanovení neumožňuje samostatnému zprostředkovateli být zastoupen jiným samostatným zprostředkovatelem.¹⁰⁰

5.2.2. Vázaný zástupce

Pojem vázaného zástupce je definován v § 27 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru a to jako: „(...)ten, kdo je oprávněn zprostředkovávat spotřebitelský úvěr na základě zápisu vázaného zástupce do registru.“. Činností, kterou vázaný zástupce vykonává je dle odst. 2 tohoto ustanovení zprostředkování spotřebitelského úvěru na základě smlouvy uzavřené v písemné formě, a to výhradně pro jednoho zastoupeného. Zastoupeným může být v případě vázaného zástupce v souladu s § 3 odst. 1 písm. f) zákona o spotřebitelském úvěru jak poskytovatel, tak samostatný zprostředkovatel spotřebitelského úvěru.

Vázaný zástupce je obdobně jako poskytovatel a samostatný zprostředkovatel zapisován do registru, avšak u vázaného zástupce dochází k zápisu Českou národní bankou do registru na základě oznámení vázaného zástupce učiněného zastoupeným, jehož náležitosti jsou uvedeny v § 30 zákona o spotřebitelském úvěru a jsou dále doplněny vyhláškou České národní banky¹⁰¹, s tím, že Česká národní banka vázaného zástupce do registru zapíše neprodleně, nejpozději však do pěti pracovních dnů ode dne doručení oznámení.

Oprávnění vykonávat činnost vázaného zástupce vzniká jeho zápisem do příslušného registru a trvá obdobně jako u samostatného zprostředkovatele po dobu jednoho roku s tím, že doba trvání počíná běžet až v kalendářním roce následujícím po kalendářním roce, ve kterém byl vázaný zástupce zapsán do registru. K zániku oprávnění k výkonu činnosti vázaného zástupce může dojít na základě skutečností vymezených v § 33 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru, kdy nejdůležitějšími jsou zejména zánik závazku mezi vázaným zástupcem a zastoupeným, uplynutí doby oprávnění, či odnětí oprávnění Českou národní bankou, a to postupem a na základě důvodů uvedených v § 146 tohoto zákona.

Z povahy vztahu mezi vázaným zástupcem a zastoupeným je v § 35 zákona o spotřebitelském úvěru upravena odpovědnost zastoupeného za přestupky vázaného zástupce, když toto ustanovení stanovuje, že zastoupený je odpovědný za přestupky vázaného zástupce s výjimkou přestupků uvedených v § 150 zákona o spotřebitelském úvěru¹⁰², které jsou

---

¹⁰⁰ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 179.

¹⁰¹ Vyhláška č. 381/2016 Sb., o žádostech, oznámeních a předkládání výkazů podle zákona o spotřebitelském úvěru

¹⁰² Těmito přestupky jsou dle § 150 zákona o spotřebitelském úvěru přestupky vázaného zástupce, a to pokud vázaný zástupce:

- a) neukončí okamžitě závazek ze smlouvy o zastoupení podle § 28 odst. 2, nebo
- b) v rozporu s § 34 provozuje svoji činnost prostřednictvím jiné osoby.

zastoupenému přičitatelné. Přičitatelnost protiprávního jednání vázaného zástupce zastoupenému je nutné posuzovat v souladu s § 20 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

5.2.3. Zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru

Posledním subjektem oprávněným zprostředkovávat jednu z forem spotřebitelského úvěru, kterému se v této práci věnuji, je v souladu s § 37 zákona o spotřebitelském úvěru zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru, kterého tento zákon v uvedeném ustanovení definuje jako toho, kdo: „(...) je oprávněn zprostředkovávat vázaný spotřebitelský úvěr určený k financování jím prodávaného zboží nebo jím poskytované služby na základě zápisu zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru pro daného zastoupeného do registru.“. Je jím tedy zprostředkovatel, který je v souladu s tímto zákonem oprávněn zprostředkovávat vázaný spotřebitelský úvěr a takto činí výhradně na základě smlouvy uzavřené se zastoupeným s tím, že zákon pro tuto zprostředkovatelskou smlouvu požaduje písemnou formu. Zákon v tomto případě nestanovuje pro zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru na rozdíl od právní úpravy vázaného zástupce limit pro počet zastoupených, se kterými může mít zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru uzavřenou smlouvu o zprostředkování.¹⁰³

Režim zápisu zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru do registru a s ním spojené oprávnění k výkonu dané činnosti je nastaven téměř totožně s již popsáním postupem u vázaného zástupce, tudíž k zápisu zprostředkovatele do registru Českou národní bankou dojde v souladu s § 39 a § 40 zákona o spotřebitelském úvěru na základě oznámení zastoupeného učiněného písemně pouze prostřednictvím elektronického systému České národní banky¹⁰⁴, a to neprodleně, nejpozději však do pěti pracovních dnů ode dne doručení oznámení. Stejně jako u vázaného zástupce jsou upraveny také vznik, trvání a zánik oprávnění, které je udělováno na jeden rok s možností prodloužení.

5.3. Obcházení právní regulace vstupu poskytovatelů a zprostředkovatelů na trh se spotřebitelskými úvěry

Jak bylo již v kapitolách 5.1. a 5.2. práce uvedeno, přijetím zákona o spotřebitelském úvěru došlo k významnému rozšíření podmínek pro vstup poskytovatelů a zprostředkovatelů na trh se spotřebitelskými úvěry. Toto rozšíření regulace se projevilo zejména ve stanovení povinnosti nebankovních poskytovatelů a zprostředkovatelů spotřebitelských úvěrů získat oprávnění

¹⁰³ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., Op. Cit.

¹⁰⁴ REDAKCE. Vláda: ČNB k podávání žádostí a oznámení podle zákona o spotřebitelském úvěru., Op. Cit.

udělované Českou národní bankou, přičemž v předešlém zákoně o spotřebitelském úvěru taková omezení vůbec nefigurovala, což mělo za příčinu obrovský počet nebankovních poskytovatelů, kteří nebyli ze strany dohledových orgánů na trhu se spotřebitelskými úvěry nijak kontrolováni.

Zavedení přísné právní regulace přístupu poskytovatelů a zprostředkovatelů na trh se spotřebitelskými úvěry mělo tedy za následek zejména pokles počtu poskytovatelů spotřebitelského úvěru, přičemž dle informací zveřejněných na internetových stránkách České národní banky mohlo být před přijetím zákona o spotřebitelského úvěru nebankovních poskytovatelů až v řádech desítek tisíc, a to především z důvodu absence odborných požadavků na poskytovatele, když k provozování této činnosti postačovalo jen živnostenské oprávnění.¹⁰⁵ Dle informací dostupných na internetových stránkách České národní banky je v době odevzdání této práce oprávněno provozovat činnost poskytovatele spotřebitelského úvěru pouze osmdesát šest subjektů.¹⁰⁶

Vymezením podmínek pro vstup poskytovatelů na trh se spotřebitelskými úvěry byla tudíž zákonodárcem vytvořena v zájmu ochrany spotřebitele pro poskytovatele překážka v podobě vstupních kritérií, která měla za příčinu významný pokles počtu nebankovních poskytovatelů spotřebitelského úvěru, ale současně tento postup vedl k dosažení legitimního cíle ve formě zajištění profesionality a důvěryhodnosti těchto poskytovatelů. Tento vývoj právní úpravy ovšem zapříčinil také nárůst nekalých praktik některých poskytovatelů spotřebitelského úvěru, kteří se tuto regulaci svou činností pokoušejí obejít.

Z poznatků z praxe považují za nejrozšířenější způsob obcházení právní regulace poskytovatele v zákoně o spotřebitelském úvěru činnost nebankovních subjektů, jejímž obsahem je snaha přimět spotřebitele k získání, využití platného či obnovení přerušeno živnostenského oprávnění, kdy je toto živnostenské oprávnění využito jako záminka pro poskytnutí podnikatelského úvěru či zápůjčky.¹⁰⁷ Tímto postupem je tedy nebankovním subjektem poskytován zastřeně spotřebitelský úvěr, který se ve smlouvě o úvěru či zápůjčce tváří jako podnikatelský, ale jeho opravdovým předmětem je poskytnutí úvěru spotřebiteli za účelem nevztahujícím se k jeho podnikatelské činnosti.

Přestože jsou shora uvedené smlouvy o zastřeném spotřebitelském úvěru spotřebiteli napadány před finančním arbitrem, projevuje se s ohledem na zázemí a poměry spotřebitelů jako

---

¹⁰⁵ Česká národní banka: *Otázky a odpovědi k tématu udělení oprávnění k činnosti nebankovním poskytovatelům* [online]. [cit. 7. 6. 2021]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Otazky-a-odpovedi-k-tematu-udeleni-opravneni-k-cinnosti-nebankovnim-poskytovatelum-a3>

¹⁰⁶ Česká národní banka: *Nebankovní poskytovatelé spotřebitelského úvěru* [online]. [cit. 7. 6. 2021]. Dostupné z: https://apl.cnb.cz/apljerrsdad/JERRS.WEB15.BASIC_LISTINGS_RESPONSE_3?p_lang=cz&p_DATUM=07.06.2021&p_hic=HI&p_rec_per_page=1000&p_ses_idx=339

¹⁰⁷ Usnesení finančního arbitra ze dne 2. 9. 2020, č.j. FA/SR/SU/1142/2019 – 41

problematická zejména schopnost spotřebitele doložit jednání nebankovního subjektu, které spotřebitele ke zřízení živnostenského oprávnění vedlo, případně které by prokazovalo úmysl nebankovního subjektu obcházet zákon o spotřebitelském úvěru. Toto dokládají například usnesení finančního arbitra ze dne 2. 9. 2020, č.j. FA/SR/SU/1142/2019 – 41, či rozhodnutí o námitkách ze dne 21. 2. 2019, č.j. FA/SR/SU/790/2018 – 20, ve kterých byly dle mého názoru kladeny na spotřebitele ze strany finančního arbitra v některých případech, například v případě nedoložení záznamu společné komunikace, až příliš náročné požadavky, které běžný spotřebitel zpravidla není schopen splnit.

Ke shora uvedenému považuji za nutné doplnit, že zákon o spotřebitelském úvěru poskytuje orgánům veřejné moci dostatečné nástroje k sankcionování shora uvedených nebankovních subjektů, které svou činností obcházejí tento zákon, a to z toho důvodu, že dle důvodové zprávy k zákonu o spotřebitelském úvěru je definice poskytovatele v § 3 odst. 1 písm. d) tohoto zákona vázána na pojem poskytování. Není tedy podstatné, jestli subjekt, který takovou činnost vykonává má k této činnosti požadované oprávnění, neboť určujícím je právě obsah jeho činnosti. Pokud tedy nebankovní subjekt obchází svou činností zákon o spotřebitelském úvěru, ale tato činnost naplňuje znaky poskytování vymezené v § 3 odst. 1. písm. a) tohoto zákona, může být takový subjekt dle tohoto zákona pro nesplnění zákonných povinností sankcionován.¹⁰⁸

Druhým způsobem, který nebankovní poskytovatelé v praxi hojně využívají k obcházení přísných podmínek zákona o spotřebitelském úvěru, je zajišťování poskytnutí spotřebitelského úvěru smluvně s poskytovatelem spjatou fyzickou osobou, běžně nazývanou „investor“, čímž je takto efektivně nahrazen vztah podnikatele se spotřebitelem vztahem mezi dvěma fyzickými osobami. Tito nebankovní poskytovatelé tudíž vystupují v uvedeném vztahu spíše v pozici zprostředkovatele v souladu s příslušnými ustanoveními spotřebitelského zákona, nemají ovšem k uvedené činnosti potřebné oprávnění. Uvedenému případu obcházení zákona o spotřebitelském úvěru se věnuje například Česká národní banka v rozhodnutí ze dne 14. března 2019, sp. zn. Sp/2017/232/573, č.j. 2019/29265/570, ve kterém bylo zjištěno popsání nekalé jednání nebankovního poskytovatele a tento subjekt byl za svou protiprávní činnost sankcionován.¹⁰⁹

Na základě shora uvedeného jsem přesvědčen, že právní regulace vstupu nebankovních poskytovatelů a zprostředkovatelů spotřebitelského úvěru na trh s těmito úvěry je dobrým krokem k zajištění odborné způsobilosti a důvěryhodnosti těchto subjektů, přičemž obsahuje sankce i pro

---

¹⁰⁸ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb. o spotřebitelském úvěru, č. 257/2016 Dz

¹⁰⁹ Rozhodnutí České národní banky č.j. 2019/29265/570 ze dne 14. března 2019, sp.zn. Sp/2017/232/573, dostupné z https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/dohled-financni-trh/.galleries/prilohy/S-Sp-2017_00232_CNB_573.pdf

subjekty, které svou činností tuto regulaci obcházejí. Problém spatřuji pouze v částečné absenci mechanismu na odhalování těchto nekalých praktik, když je dle mého názoru spotřebitel zatížen v uvedených příkladech často neodpovídající mírou povinnosti unést důkazní břemeno.

6. Povinnosti poskytovatele spotřebitelského úvěru ve vztahu ke spotřebiteli

Vedle povinností, které musí poskytovatelé a zprostředkovatelé spotřebitelských úvěrů splnit, aby mohli na trhu spotřebitelských úvěrů podnikat, jsou dále zákonem o spotřebitelském úvěru stanoveny personální předpoklady pro tyto subjekty, pravidla jednání, která musí být těmito subjekty ve vztahu se spotřebitelem dodržována a také povinnost posouzení úvěruschopnosti, bez jejíhož splnění není poskytovatel oprávněn spotřebiteli spotřebitelský úvěr poskytnout.

Nejdůležitějšími personálními předpoklady stanovenými v části páté zákona o spotřebitelském úvěru jsou odborná způsobilost a důvěryhodnost. Odbornou způsobilostí se dle § 60 zákona o spotřebitelském úvěru rozumí: „(...)získání všeobecných znalostí a odborných znalostí a dovedností nezbytných pro poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru.“, s tím, že všeobecné znalosti se prokazují osvědčením o dosažení alespoň maturitního vzdělání. Odborné znalosti a dovednosti je možné prokázat pouze osvědčením o složení odborné zkoušky, jejíž definice a podmínky jsou uvedeny v § 69 tohoto zákona.¹¹⁰

Význam důvěryhodnosti je vymezen v § 72 a § 73 zákona o spotřebitelském úvěru a je rozdělen mezi důvěryhodnost fyzické a právnické osoby, s tím, že jejich definice je zákonem stanovena téměř totožně, když důvěryhodnou fyzickou osobou je osoba svéprávná, která dává předpoklad k řádnému provozování své činnosti, a důvěryhodnou právnickou osobou je osoba, jejíž dosavadní činnost dává předpoklad k řádnému provozování své činnosti.

6.1. Pravidla jednání a informační povinnost

Pravidla jednání poskytovatelů a zprostředkovatelů spotřebitelských úvěrů jsou stanovena v části šesté zákona o spotřebitelském úvěru a stanovují základní standard jednání těchto subjektů ve vztahu ke spotřebiteli. Jednotlivá pravidla jednání vymezená v § 75 až § 83 zákona o spotřebitelském úvěru na sebe vzájemně navazují a prolínají se s tím, že generálním pravidlem, které se vztahuje na všechna jednání činěná poskytovatelem či zprostředkovatelem spotřebitelského úvěru dle tohoto zákona je povinnost provozovat svou činnost s odbornou péčí dle § 75 tohoto zákona.

Jelikož je odborná péče zákonem blíže nedefinovaným neurčitým pojmem, je nutné hledat jeho výklad v jiných právních předpisech, judikatuře soudů či činnosti jiných orgánů veřejné moci.¹¹¹ Užití tohoto neurčitého právního pojmu se věnuje například Komise pro cenné papíry, která ve svém dokumentu upřesnila, že: „Pod pojmem „odborná péče“ je třeba rozumět konkrétní

---

¹¹⁰ Česká národní banka: *K některým ustanovením zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru* [online]. 05. 04. 2017. Op. Cit.

¹¹¹ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 387.

jednání, která vzhledem k jejich různorodosti není objektivně možné výslovně a předem v zákoně podchytit. Zákonodárce dává použitím tohoto pojmu správnímu orgánu (i soudu) úmyslně prostor, aby sám posoudil, zda konkrétní případ patří do rozsahu tohoto pojmu, a to vždy vzhledem k účelu právní úpravy."¹¹² K bližšímu výkladu pojmu odborná péče se přiklonil také Krajský soud v Ostravě, který tento pojem definoval jako péči průměrného profesionála, tudíž odborníka, který disponuje ve vztahu ke svému oboru obvyklými znalostmi, schopnostmi a dovednostmi a tyto využívá s odpovídající obvyklou péčí a opatrností.¹¹³

Poskytovatel a zprostředkovatel spotřebitelského úvěru jsou dále při své činnosti povinni ve vztahu ke spotřebiteli jednat čestně, transparentně a s ohledem na zájmy a práva spotřebitele, přičemž nejsou oprávněni používat při takovém jednání nejasné, nepravdivé, zavádějící a klamavé informace.

Zákon o spotřebitelském úvěru stanovuje v § 78 pro poskytovatele a zprostředkovatele také poměrně rozsáhlou povinnost uchovávat dokumenty a záznamy, které při poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru pořizují, případně záznamy z jiné komunikace se spotřebitelem. K uchovávaní dokumentů a pořizování záznamů z komunikace se spotřebitelem považují za podstatné dodat, že daný subjekt je povinen souběžně dodržovat také povinnosti stanovené přímo aplikovatelným Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679¹¹⁴, a to zejména dodržovat zásady zpracování osobních údajů a informační povinnost, která je tímto právním předpisem stanovena.

Právní úprava pravidel jednání v zákoně o spotřebitelském úvěru dále obsahuje zákaz pobídek zakotvený v § 79 tohoto zákona, dle kterého nejsou povinné subjekty oprávněny v souvislosti se svou činností přijmout, nabídnout nebo poskytnout platbu či odměnu, která by mohla vést k porušení zákonných pravidel.

Na pravidla jednání poskytovatelů a zprostředkovatelů spotřebitelských úvěrů úzce navazuje právní úprava informační povinnosti těchto subjektů. Tímto úsekem o informační povinnosti povinných subjektů krátce navážu na kapitolu 4.2. práce, ve které již pojednávám o povinných informacích ve smlouvě o spotřebitelském úvěru. Základním pravidlem stanoveným v § 90 zákona o spotřebitelském úvěru, kterým se následně řídí celá právní úprava informační

---

¹¹² Komise pro cenné papíry: *Posuzování odborné péče (ODBP)* [online]. 2004 [cit. 2021-6-3]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/dohled-financni-trh/galleries/legislativni_zakladna/investicni_spolecnosti_investicni_fondy/download/metodika_odbp_20041015.pdf

¹¹³ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 1. 2015, č. j. 22 A 22/2013-19

¹¹⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů)

povinnosti je povinnost poskytovatele a zprostředkovatele poskytovat uvedené informace spotřebiteli bezplatně, a to buďto v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči informací.

Zákon o spotřebitelském úvěru následně vymezuje povinné informace v reklamě, či informace, které musí být povinnými subjekty trvale zpřístupněny spotřebiteli, mezi něž patří například povinnost zpřístupnit své kontaktní údaje, údaje o orgánu dohledu, kterým je Česká národní banka, či informace o možnosti řešit spory ze smlouvy o spotřebitelském úvěru mimosoudní cestou prostřednictvím finančního arbitra, který byl zřízen zákonem č. 87/2002 Sb., o finančním arbitrovi.

Ustanovení zákona o spotřebitelském úvěru týkající se informační povinnosti poskytovatele a zprostředkovatele spotřebitelského úvěru vymezují dílčí povinnosti pro všechna stádia sjednávání smlouvy o spotřebitelském úvěru s tím, že jednou z nejpodstatnějších je kategorie předmluvních informací, neboť v tomto stádiu se spotřebitel teprve rozhoduje, zda do závazku s poskytovatelem či zprostředkovatelem vstoupí, a tudíž je pravdivost a přesnost informací stěžejní pro posouzení uskutečněných nabídek.¹¹⁵

Za významnou považují také právní úpravu formy poskytnutí povinných předmluvních informací, která je stanovena v § 99 zákona o spotřebitelském úvěru, ve kterém je zakotveno, že předmluvní informace týkající se spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení se poskytují prostřednictvím formuláře uvedeného v příloze č. 2 k tomuto zákonu, a informace týkající se spotřebitelského úvěru na bydlení se poskytují prostřednictvím formuláře Evropský standardizovaný informační přehled, který tvoří přílohu č. 4 k tomuto zákonu. V tomto ustanovení zákona o spotřebitelském úvěru jsou implementovány podmínky stanovené komunitárním právem, přičemž jeho úkolem je zajistit dostatečnou informovanost spotřebitele určením přesného rozsahu a formy poskytovaných informací.¹¹⁶

6.2. Povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele

Za jednu z nejvýznamnějších povinností, kterou na základě komunitárního práva zákon o spotřebitelském úvěru implementoval do českého právního řádu v daném rozsahu, považují povinnost poskytovatele spotřebitelského úvěru posoudit před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru úvěruschopnost spotřebitele. S ohledem na současnou praxi a mnohost sporů ze smluv o spotřebitelském úvěru probíhajících zejména před finančním arbitrem považují tuto povinnost také za jednu z nejproblematictějších, neboť je to v mnoha případech právě

---

¹¹⁵ Ministerstvo financí: Pravidla jednání. *Oddělení 3603 – Retailové finanční služby a ochrana spotřebitele* [online]. 28.2.2019 [cit. 8. 5. 2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/spotrebitelske-uvery/spotrebitelsky-uver/pravidla-jednani>

¹¹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., Op. Cit.

posouzení úvěruschopnosti, které ze strany poskytovatele nedostatečně naplňuje zákonné požadavky a zavdává tak ke vzniku sporu mezi poskytovatelem a spotřebitelem.

Nejprve se zákonná úprava posouzení úvěruschopnosti spotřebitele zaměřuje v § 84 na informace, které jsou poskytovateli či zprostředkovateli poskytovány přímo spotřebitelem. Zákon o spotřebitelském úvěru v tomto ustanovení zakotvuje povinnost poskytovatele nebo zprostředkovatele před posouzením úvěruschopnosti či poskytnutím rady podle § 85 odst. 1 tohoto zákona spotřebiteli sdělit, jaké informace a doklady pro jejich ověření pro učinění těchto činností vyžaduje, a to společně se sdělením doby pro jejich poskytnutí. Tímto způsobem mohou být ovšem požadovány jen informace, které jsou nezbytné pro posouzení úvěruschopnosti či poskytnutí rady, a to s ohledem na produkt, o kterém je se spotřebitelem jednáno.

Částečně se ztotožňuji s názorem uvedeným v komentářové literatuře, který poukazuje na nemožnost přesně definovat předem bez znalosti produktu, jaké informace jsou pro posouzení úvěruschopnosti od spotřebitele potřebné, jsem ovšem přesvědčen i s ohledem na činnost finančního arbitra a jiných orgánů veřejné moci, že vymezení uvedené v zákoně o spotřebitelském úvěru není dostatečné. S přihlédnutím k zákonné úpravě lze konstatovat, že podle § 84 odst. 1 je poskytovatel či zprostředkovatel schopen po spotřebiteli požadovat jen sadu základních informací, na základě kterých má až následně možnost požadovat po spotřebiteli doplnění informací, které jsou také pro splnění zákonné povinnosti nezbytné.¹¹⁷

Na povinnost poskytovatele či zprostředkovatele spotřebitelského úvěru sdělit spotřebiteli rozsah požadovaných informací k posouzení úvěruschopnosti spotřebitele navazuje ustanovení § 84 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru, které na druhou stranu ukládá spotřebiteli povinnost sdělit požadované informace úplné a pravdivé, případně, pokud je to k posouzení úvěruschopnosti nezbytné, tak sdělené informace na žádost poskytovatele nebo zprostředkovatele vysvětlit či doplnit. Toto ustanovení současně obsahuje ve větě třetí také povinnost poskytovatele či zprostředkovatele poskytnuté informace způsobem přiměřeným dané situaci ověřit, a to i použitím nezávisle ověřitelných údajů, pokud je to nezbytné. Sankcí za neposkytnutí požadovaných informací, o které musí být spotřebitel informován, je neposkytnutí spotřebitelského úvěru ze strany poskytovatele.¹¹⁸

Ve vztahu k povinnosti spotřebitele sdělit poskytovateli požadované informace úplné a pravdivé je nutné se zaměřit také na sankce, které v případě porušení tohoto ustanovení spotřebiteli hrozí. V měřítku zákona o spotřebitelském úvěru vzniká v tomto ohledu dle mého názoru

---

¹¹⁷ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 416.

¹¹⁸ ŘEZNIČKOVÁ, Iva. *K povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele*. Jurisprudence. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015(3), s. 38.

nerovnost v rozsahu sankcí mezi poskytovatelem v případě nedodržení podmínek pro posouzení úvěruschopnosti, a spotřebitelem v případě uvedení nepravdivých či neúplných informací. Zákon o spotřebitelském úvěru při porušení povinností poskytovatele stanovuje soukromoprávní sankci neplatnosti smlouvy o úvěru a současně možnou sankci pokuty za přestupek v části jedenácté tohoto zákona, přičemž výše pokuty může v tomto případě dle § 154 odst. 3 písm. c) dosahovat až výše 20.000.000,- Kč. Na druhou stranu pro případ porušení své povinnosti spotřebitelem nestanovuje zákon o spotřebitelském úvěru s výjimkou obecné ztráty právní ochrany, kterou zmiňují níže, sankci žádnou. Zamlčení či úmyslné uvedení nepravdivých informací spotřebitelem může v určitých případech zakládat trestněprávní odpovědnost spotřebitele, když může spotřebitelem dojít ke spáchání trestného činu podvodu dle § 209 odst. 1 a násl. zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, případně trestného činu úvěrového podvodu dle § 211 odst. 1 a násl. trestního zákoníku. Pokud jde ovšem o v praxi velice využívané rychlé úvěry na malé částky, nelze si s ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe představit, že by taková sankce byla uplatnitelná.¹¹⁹ K tomuto považují za důležité doplnit, že vznik trestněprávní odpovědnosti spotřebitele nezpůsobuje zánik či omezení povinností poskytovatele spotřebitelského úvěru posoudit úvěruschopnost spotřebitele s odbornou péčí.¹²⁰

Ustanovení § 84 uzavírá odstavec 4, který odebrá poskytovateli možnost zrušit závazek ze smlouvy o spotřebitelském úvěru na bydlení z důvodu neúplnosti informací poskytnutých spotřebitelem poskytovateli za účelem posouzení úvěruschopnosti. O tuto ochranu spotřebitel přichází pouze v případě, že došlo k poskytnutí neúplných nebo nepravdivých informací za účelem posouzení úvěruschopnosti spotřebitelem poskytovateli vědomě. Ochrana spotřebiteli právě v závazku ze smlouvy o spotřebitelském úvěru na bydlení lze odvozovat od jeho povahy, kdy by odstoupení od smlouvy o spotřebitelském úvěru ze strany poskytovatele mohlo mít pro spotřebitele rozsáhlé následky například i ve smlouvě o koupi nemovitosti, kde by z důvodu ztráty financování spotřebiteli hrozily vysoké sankce.¹²¹

S ohledem na shora uvedené považují dále za důležité znovu vyzdvihnout, že zákon neupravuje rozsah informací, které musí poskytovatel pro posouzení úvěruschopnosti od spotřebitele vyžadovat, čímž dává poskytovateli významný prostor pro vlastní uvážení, jaké informace ve vztahu k určitému produktu pro takové posouzení považuje za nezbytné. Současně bych k tomuto také doplnil, že jsem přesvědčen, že popisované ustanovení zákona o

---

¹¹⁹ Ke vzniku trestněprávní odpovědnosti spotřebitele například Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2019, sp. zn. 4 Tdo 238/2019.

¹²⁰ PODANÝ, Jan a Jana KAJZROVÁ. *K posuzování úvěruschopnosti spotřebitele* [online]. 26.6.2020 [cit. 10. 5. 2021]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/06/26/k-posuzovani-uveruschopnosti-spotrebitel/>.

¹²¹ SLANINA, Jan. *Op. Cit.*, s. 416.

spotřebitelském úvěru sice dává poskytovateli prostor pro vlastní uvážení, ale současně vytváří také prostor k možnému sporu o nezbytném rozsahu informací mezi orgánem dohledu či orgány veřejné moci, které případné nedostatky ve splnění povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele posuzují.

Samotný popis činnosti posouzení úvěruschopnosti spotřebitele zakotvuje zákon o spotřebitelském úvěru v § 86, když stanoví, že: *„Poskytovatel před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru nebo změnou závazku z takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru posoudí úvěruschopnost spotřebitele na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací získaných od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, z databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nebo i z jiných zdrojů. Poskytovatel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud z výsledku posouzení úvěruschopnosti spotřebitele vyplývá, že nejsou důvodné pochybnosti o schopnosti spotřebitele spotřebitelský úvěr splácet.“* Při shora popsané činnosti poskytovatel vyhodnotí dostupné informace zejména za účelem posouzení schopnosti spotřebitele splácet sjednané splátky, přičemž toto zhodnocení učiní na základě porovnání příjmů a výdajů spotřebitele a případně způsobu plnění dosavadních dluhů. Do vyhodnocování schopnosti spotřebitele splácet sjednaný spotřebitelský úvěr může poskytovatel zahrnout také hodnotu majetku spotřebitele, ale pouze v případech uvedených v § 86 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru, tedy zejména v případě, že má být spotřebitelský úvěr splacen prodejem dané nemovité věci.¹²²

Zásadním zdrojem informací pro řádné posouzení úvěruschopnosti spotřebitele jsou databáze vytvářené vzájemně poskytovateli, do kterých jsou poskytovateli zapisovány informace o bonitě a důvěryhodnosti jednotlivých spotřebitelů užívající jejich produkty. O vzniku těchto databází bonity spotřebitelů jsem již pojednával v druhé části této práce popisující komunitární úpravu spotřebitelských úvěrů, neboť jak směrnice 2008/48/ES, tak směrnice 2014/17/EU zavádějí povinnost členských států zajistit rovný přístup všech poskytovatelů spotřebitelských úvěrů k takovým databázím. Zákonná úprava těchto informačních databází v zákoně o spotřebitelském úvěru zakotvuje tyto podmínky vytvoření a následně zajištění rovného přístupu poměrně stručně v § 88 s tím, že obecnou úpravu databází pro posuzování bonity spotřebitelů najdeme v § 20z a § 20za zákona o ochraně spotřebitele.¹²³

Dle komentářové literatury dochází ke kolizi neúplné právní úpravy databází v zákoně o spotřebitelském úvěru s obsáhlejší úpravou v zákoně o ochraně spotřebitele, přičemž právní

---

¹²² BEZOUŠKA, Petr. *Zkoumání úvěruschopnosti dle zákona o spotřebitelském úvěru*. Právní rozhledy, 2017, č. 11, s. 381-386

¹²³ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., Op. Cit.

úprava v zákoně o ochraně spotřebitele je komplexnější a v podstatě ve všech ohledech nabízí stejnou či přísnější právní úpravu této problematiky. Dochází tedy k vyprázdnění podstatné části § 88 zákona o spotřebitelském úvěru komplexnější právní úpravou v zákoně o ochraně spotřebitele, kdy se v praxi dle stanoviska předkladatele zákona o spotřebitelském úvěru uplatní právě úprava v zákoně o ochraně spotřebitele.¹²⁴ Na tuto skutečnost navazují také problémy, které s právní úpravou v § 88 zákona o spotřebitelském úvěru zejména s ohledem na praxi souvisí, a to například omezení osob oprávněných vzájemně se o bonitě spotřebitelů informovat jen na poskytovatele, čímž dochází k vyloučení podstatné části subjektů, jejich informace jsou pro posouzení úvěruschopnosti stěžejní, zde kupříkladu faktoringové společnosti či telekomunikační operátoři. K tomuto je nutno podotknout, že tyto subjekty v praxi v současné době do databází bonity spotřebitelů přispívají.

Dalším problémem spojeným s právní úpravou v zákoně o spotřebitelském úvěru je skutečnost, že v ustanovení § 88 není zakotveno prolomení bankovního tajemství, což fakticky zamezuje bankovním poskytovatelům spotřebitelských úvěrů sdílet údaje o spotřebitelích bez jejich souhlasu, přičemž u ostatních subjektů není souhlas spotřebitele vyžadován.¹²⁵ Tímto se právní úprava v zákoně o spotřebitelském úvěru odklání od právní úpravy v § 20z odst. 1 zákona o ochraně spotřebitele, který výslovně stanovuje, že souhlas spotřebitele není pro vzájemné informování a zpracování osobních údajů nutný ani v případě bankovních subjektů. Přestože jde o delikátní zákonnou úpravu, u které dochází částečně k zásahu do základních práv spotřebitelů, je nutné dodat, že se k závěru, že souhlas spotřebitele není zapotřebí přiklonil také Ústavní soud.¹²⁶

Ustanovení § 88 zákona o spotřebitelském úvěru společně s právní úpravou informačních databází v zákoně o ochraně spotřebitele dále vymezuje také povinnosti jak provozovatele databáze, tak poskytovatele, s tím, že dle mého názoru nejvýznamnější je vedle povinnosti zajistit rovný přístup do takové databáze povinnost zachovávat ohledně údajů získaných z této databáze mlčenlivost, nijak je nezneužívat a použít je pouze za účelem posouzení úvěruschopnosti spotřebitele.

Jak jsem již shora uvedl, posouzení úvěruschopnosti spotřebitele je podstatnou činností poskytovatele, bez které nemůže dojít k legálnímu uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru, čemuž odpovídají také sankce za porušení této povinnosti poskytovatelem. Důsledky porušení povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele jsou zakotveny v § 87 zákona o spotřebitelském úvěru, který ve svém prvním odstavci stanovuje: „*Poskytne-li poskytovatel spotřebiteli*

---

¹²⁴ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 440.

¹²⁵ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 440.

¹²⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 10/17

spotřebitelský úvěr v rozporu s § 86 odst. 1 větou druhou, je smlouva neplatná. Spotřebitel může uplatnit námitku neplatnosti v tříleté promlčecí lhůtě běžící ode dne uzavření smlouvy. Spotřebitel je povinen vrátit poskytnutou jistinu spotřebitelského úvěru v době přiměřené jeho možnostem.“.

U citovaného ustanovení je důležité se zaměřit na úsek odkazující na porušení § 86 odst. 1 věty druhé, čímž byla zákonodárcem omezena sankce neplatnosti smlouvy pouze na případy, kdy poskytovatel spotřebitelský úvěr poskytl, ačkoli měl k dispozici informace vyvolávající důvodné pochybnosti o úvěruschopnosti spotřebitele, případně o těchto informacích vědět měl. Lze konstatovat, že se v této právní úpravě odráží názor uvozený v judikatuře Soudního dvora Evropské unie¹²⁷, upřednostňující přístup k sankcím na individuálním principu, tedy že ne všechna porušení musejí být trestána stejně závažnou sankcí.¹²⁸

Odchytkou od obecných právních principů je právní úprava dovolání se neplatnosti spotřebitelské smlouvy spotřebitelem v souladu s § 87 zákona o spotřebitelském úvěru, a to v úseku určení strany, která nese důkazní břemeno, neboť dle judikatury Soudního dvora Evropské unie¹²⁹ je nositelem důkazního břemen poskytovatel, nikoli spotřebitel, který se neplatnosti dovolává. Argumentace Soudního dvora Evropské unie je v této věci pochopitelná, neboť se opírá o informační nerovnost mezi poskytovatelem a spotřebitelem stejně tak jako nerovnost v odborných znalostech dotčených subjektů.¹³⁰

Následkem uplatnění sankce uvedené v § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru je tedy neplatnost smlouvy, přičemž spotřebitel je povinen jistinu spotřebitelského úvěru vrátit v době přiměřené jeho možnostem. Pro případ sporu o splácení poskytnuté jistiny je příslušným k rozhodování soud, který určí spotřebiteli s ohledem na jeho možnosti výši a dobu splátek s tím, že pokud by se okolnosti změnili, může tyto hodnoty soud následně upravit. Společně s neplatností smlouvy o spotřebitelském úvěru zanikají také smlouvy zajišťovací, které s ní souvisejí, čímž byla zákonnou úpravou vytvořena nerovnováha mezi postavením spotřebitele a poskytovatele, neboť nebyl poskytovateli například v případě spotřebitelského úvěru na koupi nemovité věci dán prostor ke zpeněžení této nemovité věci a uspokojení se z jejího prodeje.¹³¹

---

¹²⁷ Rozsudek Evropského soudního dvora ve věci Home Credit Slovakia, C-42/15

¹²⁸ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 436.

¹²⁹ Rozsudek Evropského soudního dvora ve věci CA Consumer Finance, C-449/13

¹³⁰ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 436.

¹³¹ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 436.

6.2.1. Rozsah informací nezbytných pro posouzení úvěruschopnosti spotřebitele ve světle judikatury a rozhodovací praxe finančního arbitra

Jak jsem již dříve uvedl, zákonodárcem byl poskytovateli poskytnut prostor pro vlastní uvážení, jaké informace jsou pro posouzení úvěruschopnosti dostačující, avšak na druhou stranu tímto vznikl také jakýsi prostor pro pochyby ze strany poskytovatele, zda je i s vynaložením odborné péče získaný rozsah informací dostačující.

Otázce rozsahu informací nezbytných pro posouzení úvěruschopnosti spotřebitele se věnuje finanční arbitr například v Nálezu finančního arbitra ze dne 17. 8. 2020, č.j. FA/SR/SU/925/2019 - 38, dle kterého se spotřebitel dovolává z důvodu porušení povinnosti řádně posoudit úvěruschopnost ze strany poskytovatele neplatnosti smluv o úvěru. V tomto nálezu finanční arbitr pro upřesnění rozsahu a způsobu ověření informací konstatuje, že povinností poskytovatele je nejen si relevantní informace aktivně od spotřebitele vyžádat, ale také je s odbornou péčí ověřit prostřednictvím jiných zdrojů. Vyzdvihuje tedy povinnost aktivně informace vyhledávat a ověřovat, když upozorňuje na skutečnost, že posouzení úvěruschopnosti pouze na základě nedoložených tvrzení spotřebitele neodpovídá náležité odborné péči ze strany poskytovatele.¹³² Tento názor vyjadřuje také Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 20. 3. 2019, sp. zn. 33 Cdo 201/2018, ve kterém dovodil, že: „(...)věřitel nedostojí povinnosti stanovené mu zákonem o spotřebitelském úvěru, tedy nepostupuje s odbornou péčí při posouzení schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr, vyjde-li z objektivně nedoloženého osobního prohlášení dlužníka o jeho osobních, výdělkových a majetkových poměrech. Na tom nic nemění, že dlužník není evidován v databázích dlužníků. Již gramatickým a logickým výkladem § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru lze dovodit, že dostatečnými nejsou míněny informace získané toliko od spotřebitele. Odborná péče předpokládá údaje, které dlužník věřiteli uvedl, ověřit, resp. objektivně podložit.“

Co se rozsahu informací týče, odkazuje tento nálezu finančního arbitra na Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 4. 2015, sp. zn. 1 As 30/2015, ve kterém Nejvyšší správní soud upřesnil rozsah potřebných informací na: „(...)požadovanými doklady pro prokázání úvěruschopnosti spotřebitele mohou být např. potvrzení o zaměstnání a příjmu, výplatní pásky, výpis z bankovního účtu žadatele a podobně. Nejednalo by se tedy o opakovaná prohlášení téhož obsahu, jak uvádí stěžovatelka, neboť ta by skutečně byla nadbytečná. Mělo by jít o doklady vydané spotřebiteli třetí stranou, které budou objektivně a věrohodně vypovídat o spotřebitelově schopnosti dostát svým závazkům ze smlouvy o úvěru“. Toto vymezení Nejvyššího správního

---

¹³² Nález finančního arbitra ze dne 17. 8. 2020, č.j. FA/SR/SU/925/2019 – 38.

soudu ovšem dle mého názoru také poskytuje pouze obecnou představu o charakteru požadovaných informací, nelze ho však považovat za směrodatný výčet.

O rozsahu databází bonity spotřebitelů, ze kterých by měl poskytovatel v souladu s § 88 zákona o spotřebitelském úvěru čerpat informace pro posouzení úvěruschopnosti spotřebitele, případně pro ověření tvrzení spotřebitele, pojednává například Nález finančního arbitra ze dne 3. 12. 2018, č.j. FA/SR/SU/870/2017 - 33, a to: „(*...*), výpisů z databází shromažďujících informace o bankovních a nebankovních úvěrových vztazích, jako např. z databáze Bankovního registru klientských informací, Nebankovního registru klientských informací nebo z registru zájmového sdružení právnických osob SOLUS, apod.“, přičemž takové vymezení považuji za dostatečné a jasně určující, z jakých databází by měl poskytovatel potřebné informace čerpat.

Přestože je zákonem o spotřebitelském úvěru poskytovateli zajištěn poměrně významný prostor pro určení rozsahu informací, které jsou nutné pro posouzení úvěruschopnosti spotřebitele, nevztahuje se tato volnost i na posuzování rozsahu ve vztahu k výši jistiny spotřebitelského úvěru, tedy neposkytuje poskytovateli možnost s ohledem na nízkou částku spotřebitelského úvěru snížit také rozsah informací, které musí k posouzení úvěruschopnosti použít. Takto se v uvedeném nálezu č.j. FA/SR/SU/870/2017 – 33 vyjádřil finanční arbitr, když konstatoval, že: „*Starý zákon o spotřebitelském úvěru, jakož i nový zákon o spotřebitelském úvěru však poskytovateli produktů, které podléhají jejich režimu, ukládá povinnost postupovat s odbornou péčí ve všech případech a neponechává na volné úvaze Instituce, kdy je výše poskytnuté jistiny, doba trvání závazku a splátka v takové výši, že k dalšímu prověřování schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr již bude muset vynaložit větší než „úsilí přiměřeně vysoké vůči této žádosti“.*“.

Shora uvedeným výkladem se dle mého názoru finanční arbitr dostává do rozporu se stanoviskem Soudního dvora Evropské unie, který ve svém rozsudku ze dne 18. 12. 2014, ve věci CA Consumer Finance SA v. Ingrid Bakkaus a další., C-449/13, uvedl, že: „*Z toho vyplývá, že poskytovatel úvěru musí zaprvé v každém jednotlivém případě s přihlédnutím k jeho konkrétním okolnostem zvážit, zda se jedná o příslušné informace a zda jsou tyto informace dostatečné pro posouzení úvěruschopnosti spotřebitele. V tomto ohledu se dostatečnost uvedených informací může lišit podle okolností, za nichž dojde k uzavření úvěrové smlouvy, podle osobní situace spotřebitele nebo podle částky úvěru uvedené v této smlouvě.*“.

Jsem přesvědčen, že uvedené stanovisko Soudního dvora Evropské unie nelze vykládat ve tom smyslu, že by poskytovatel byl oprávněn posoudit úvěruschopnost bez obstarání si naprosto stěžejních informací o bonitě spotřebitele, jakými jsou dle Nejvyššího správního soudu například potvrzení o zaměstnání a příjmu, výplatní pásky, výpis z bankovního účtu žadatele a podobně, ale dává poskytovateli

alespoň prostor vyhodnotit, v jakém rozsahu a za jaké období jsou dané informace ve vztahu k výši jistiny pro posouzení úvěruschopnosti nezbytné.

Tímto restriktivním výkladem finančního arbitra jsou z mého pohledu ještě významněji prohloubeny nerovnosti v zákonných povinnostech mezi poskytovatelem a spotřebitelem při sjednávání spotřebitelského úvěru, přičemž právní úprava v tomto ohledu opět naráží na problematiku absence jasného vymezení rozsahu informací, které si musí k posouzení úvěruschopnosti spotřebitele poskytovatel obstarat.

Závěrem ke shora uvedenému doplňuji, že finanční arbitr je ve své rozhodovací praxi vázán platným právem, přičemž například ve Výzvě k vyjádření se k předběžnému právnímu posouzení ze dne 17. 9. 2019, č. j. FA/SR/SU/2507/2018 – 40 finanční arbitr k tomuto uvádí: „*Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů nebo Ústavního soudu.*“, čímž sám doplňuje, že se při své činnosti v zájmu právní jistoty řídí také rozhodovací praxí obecných soudů. V uvedené věci instituce dále argumentuje také schvalovacím procesem České národní banky jako dozorového orgánu, která odsouhlasila znění vnitřních předpisů instituce, a na základě kterých má být prováděno posuzování úvěruschopnosti spotřebitelů. Finanční arbitr se k tomuto argumentu nevyjadřuje v dané věci dostatečně adresně, pouze uvádí, že „*Finanční arbitr interními předpisy ani postupy jiných správních orgánů není vázán, může je samozřejmě připustit jako podklad pro své rozhodnutí.*“. Z navazujícího právního rozboru finančního arbitra ovšem vyplývá, že obsah vnitřních předpisů instituce schválených Českou národní bankou bere v potaz a vztahuje v tomto předpisu stanovená pravidla na jednání instituce.

Na základě shora uvedeného jsem dospěl k názoru, že v rozhodovací praxi finančního arbitra nedochází soustavně k rozporům se stanovisky a rozhodnutími ostatních orgánů veřejné moci, když finanční arbitr při své činnosti vychází z judikatury obecných soudů a činnost České národní banky přinejmenším akceptuje.

6.3. Poskytování rady

Právní úprava poskytování rady představuje transpozici příslušných ustanovení směrnice 2014/17/EU a soustřeďuje se na činnost zprostředkovatelů a poskytovatelů spotřebitelských úvěrů, při které dochází k nabídce a vyhodnocení nejvhodnějšího produktu spotřebiteli.¹³³ Ustanovení § 85 tedy stanovuje podmínky pro zprostředkovatele a poskytovatele, za jakých musí tyto subjekty

---

¹³³ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., Op. Cit.

přístupovat k formulaci rady spotřebiteli, a to zejména učiněním podstatných analýz k vyhodnocení nejvhodnějšího produktu s ohledem na zájmy spotřebitele.

Dle komentářové literatury je při nahlédnutí na formulaci § 85 zákona o spotřebitelském úvěru rozsah požadované analýzy životní situace spotřebitele rozsáhlejší než při posouzení úvěruschopnosti, neboť je poskytovatel či zprostředkovatel povinen nahlížet také na okolnosti, které při posouzení úvěruschopnosti již nehrají významnou roli, jako například úmysl spotřebitele vyhradit si každý rok určitý peněžní obnos na dovolenou. Povinný subjekt je současně na základě provedené analýzy povinen učinit pro stanovení rady výběr z dostatečného rozsahu vhodných produktů, přičemž samostatný zprostředkovatel je zpravidla povinen učinit výběr v měřítku celého trhu, na druhou stranu poskytovatel může v některých případech vybírat jen ze svých produktů.¹³⁴

Rozsah produktů, ze kterých zprostředkovatel či poskytovatel vybíral, je následně tento subjekt povinen spotřebiteli v souladu s § 85 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru sdělit a současně spotřebiteli dle odst. 3 tohoto ustanovení předat v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči informací záznam o poskytované radě, který obsahuje všechny relevantní informace v tomto ustanovení obsažené.

Poslední odstavec § 85 zákona o spotřebitelském úvěru zakotvuje možnost poskytovatele či zprostředkovatele poskytnout spotřebiteli doporučení, na které se právní úprava poskytnutí rady nevztahuje, přičemž spotřebiteli musí být skutečnost, že se jedná pouze o doporučení povinnou osobou sdělena před samotným poskytnutím, aby byl spotřebiteli dán prostor pro posouzení, zda má zájem na obdržení takového doporučení.

---

¹³⁴ SLANINA, Jan. Op. Cit., s. 421.

Závěr

Jako cíl této práce jsem v jejím úvodu stanovil vypracovat systematický a komplexní rozbor vývoje právní regulace spotřebitelského úvěru se zaměřením zejména na současnou právní úpravu ve formě zákona o spotřebitelském úvěru. Tento cíl jsem následně rozšířil ještě o teze, které jsem si vymezil v úvodu, a na jejichž zodpovězení jsem se s využitím výkladu právních předpisů a činnosti orgánů veřejné moci taktéž zaměřil.

Z rozboru vývoje právní úpravy spotřebitelského úvěru je možné pozorovat, že významný podíl na tvorbě práva v oblasti spotřebitelského úvěru měla zákonodárná činnost Evropského společenství a posléze Evropské unie, která nejprve položila její základy a poté zejména formou směrnice 2008/47/ES a směrnice 2014/17/EU rozšířila míru regulace této oblasti a harmonizovala její úpravu mezi všemi členskými státy. Komunitární úpravy spotřebitelského úvěru se následně držel i český zákonodárce, který ji ve formě zákona o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru, předešlého zákona o spotřebitelském úvěru a současného zákona o spotřebitelském úvěru implementoval do českého právního řádu.

Zákon o spotřebitelském úvěru v současné době s užitím vybraných ustanovení občanského zákoníku poskytuje rozsáhlou právní úpravu spotřebitelského úvěru, která se věnuje jak definici a vymezení povinných náležitostí smlouvy o spotřebitelském úvěru, tak vytváří v předešlých právních předpisech absentující podmínky vstupu poskytovatelů a zprostředkovatelů na trh se spotřebitelskými úvěry, a zároveň také definuje dohledový orgán a určuje sankce za porušení zákonných ustanovení.

Právní úprava zákona o spotřebitelském úvěru současně stanovuje povinnosti poskytovatelů a zprostředkovatelů při jednání se spotřebitelem, a to od informační povinnosti až po povinnost poskytovatele řádně posoudit úvěruschopnost spotřebitele. Otázce posouzení úvěruschopnosti spotřebitele, a především rozsahu informací, které je poskytovatel povinen o spotřebiteli ke splnění této povinnosti získat, se věnuji v práci podrobněji také s ohledem na současnou judikaturu a činnost orgánů veřejné moci, přičemž považuji zákonnou úpravu v tomto ohledu za částečně nedostačující, a to i přesto, že je dále doplňována právě činností orgánů veřejné správy.

Při rozboru vybraných rozhodnutí finančního arbitra ve vztahu ke shora uvedeným tématům se dotýkám také otázky případného rozporu rozhodovací praxe finančního arbitra se stanovisky a rozhodnutími ostatních orgánů veřejné moci, přičemž jsem ale na základě analýzy vybraných rozhodnutí dospěl k názoru, že k takovému rozporu soustavně nedochází, neboť finanční arbitr se při své činnosti drží ustálené judikatury obecných soudů a činnost České národní banky bere v potaz a akceptuje.

Ve vztahu k nové právní regulaci vstupních podmínek na trh se spotřebitelskými úvěry pro poskytovatele a zprostředkovatele se taktéž zaměřuji v práci na rozbor této právní úpravy a její dopad na praxi, když podrobuji zkoumání, jaký vliv mělo přijetí této regulace na činnost poskytovatelů a zda neposkytla tato právní úprava prostor k jejímu obcházení. V tomto ohledu jsem došel na základě relevantních informací k závěru, že stanovením přísných podmínek pro poskytovatele a zprostředkovatele došlo k výraznému poklesu jejich počtu, což vedlo také k rozvoji nekalých praktik obcházejících zákonnou úpravu, avšak příčinnou tohoto nezákonného jednání není dle mého názoru formulace příslušných ustanovení zákona o spotřebitelském úvěru, který na druhou stranu dává orgánům veřejné moci dostatečné nástroje k jeho potírání.

Na základě shora uvedeného mohu uzavřít, že zákon o spotřebitelském úvěru je v mnoha ohledech efektivní úpravou oblasti spotřebitelského úvěru, která ovšem naráží na určité limity spojené s rychlým rozvojem na trhu se spotřebitelskými úvěry, a která obsahuje také problematické úseky zejména ve věci posuzování úvěruschopnosti spotřebitele, jejichž právní úprava by měla dle mého názoru být ještě doplněna.

Seznam použitých zkratek

Občanský zákoník – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník,

Zákon o spotřebitelském úvěru – zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru,

Předešlý zákon o spotřebitelském úvěru – zákon č. 154/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru,

Předešlý občanský zákoník – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník,

Směrnice 87/102/EHS – směrnice Rady 87/107/EHS ze dne 22. 12. 1986 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru,

Směrnice 2008/47/ES – směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. 4. 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS,

Směrnice 2014/17/EU – směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. 2. 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010,

Zákon o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru – zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru,

Zákon o ochraně spotřebitele – zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele,

Správní řád – zákon č. 500/2004 Sb., správní řád,

Přestupkový zákon - zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich,

Trestní zákoník - zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník,

Zákon o finančním arbitrovi - zákon č. 87/2002 Sb., o finančním arbitrovi.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

- RABAN, Přemysl. *Občanské právo hmotné: závazkové právo*. Brno: Václav Klemm, 2014. ISBN 978-80-87713-11-2,
- KINCL, Jaromír, Valentin URFUS a Michal SKŘEJPEK. *Římské právo*. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1,
- HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník VI: závazkové právo: zvláštní část (§ 2055-3014): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8,
- HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-535-0,
- ONDŘEJ, Jan. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty*. Praha: C.H. Beck, c2013. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-446-9,
- VÍTOVÁ, Blanka. *Zákon o ochraně spotřebitele: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-984-7,
- DOHNAL, Jakub. *Spotřebitelský úvěr: praktická příručka s příklady a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-76-9,
- HULVA, Tomáš. *Ochrana spotřebitele*. Praha: ASPI, 2004. Právní rukověť (ASPI). ISBN 80-735-7064-5,
- SLANINA, J., JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., WACHTLOVÁ, L., FLÍDR, J. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-645-6,
- KLÍMA, Josef. *Nejstarší zákony lidstva: Chammurapi a jeho předchůdci*. Praha: Academia, 1979. ISBN 509-21-856,
- DVOŘÁKOVÁ, Iva. *Komunitární právní úprava spotřebitelského úvěru v praxi*. Ostrava: Key Publishing, 2010. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-091-0,
- VACEK, Lukáš. *Režim maximální harmonizace a jeho důsledky při transpozici směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru*. Jurisprudence. Wolters Kluwer, a.s., 2010(7),
- PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-747-7,
- ŘEZNÍČKOVÁ, Iva. *K povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele*. Jurisprudence. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015(3),
- WACHTLOVÁ, Lucie, SLANINA, Jan. *Zákon o spotřebitelském úvěru. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-118-5.

2. Seznam použitých internetových a dalších zdrojů

- KNOBLOCHOVÁ, Věra. *Vývoj ochrany spotřebitele v EU* [online]. MPO.cz, 23. ledna 2006. Dostupné na <https://www.mpo.cz/cz/ochrana-spotrebitele/eu-a-spotrebitel/aktuality-z-eu/vyvoj-ochrany-spotrebitele-v-eu--7587/>,

- Repo sazba dle dat České národní banky, dostupná z: <https://www.kurzy.cz/cnb/ekonomika/oficialni-urokove-sazby-cnb-mesicni-prumer/repo-sazba-2-tydny/>,
- Dohledový benchmark české národní banky č. 3/2016, upravující Požadavky na výkon činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru podle § 15 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, dostupný na www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/dohledove_benchmarky/download/dohledovy_benchmark_2016_03.pdf,
- Komise pro cenné papíry: *Posuzování odborné péče* (ODBP) [online]. 2004. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/dohled-financni-trh/.galleries/legislativni_zakladna/investicni_spolecnosti_investicni_fondy/download/metodika_odbp_20041015.pdf,
- PODANÝ, Jan a Jana KAJZROVÁ. *K posuzování úvěruschopnosti spotřebitele* [online]. 26.6.2020. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/06/26/k-posuzovani-uveruschopnosti-spotrebitel>,
- Ministerstvo spravedlnosti ČR: *Nový občanský zákoník – Smluvní právo – Ochrana spotřebitele* [online]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/smluvni-pravo/konkretni-zmeny-v-obecne-casti/ochrana-spotrebitel>,
- Česká národní banka: *Otázky a odpovědi k tématu udělení oprávnění k činnosti nebankovním poskytovatelům* [online]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Otazky-a-odpovedi-k-tematu-udeleni-opravneni-k-cinnosti-nebankovnim-poskytovatelum-a3>,
- Česká národní banka: *Nebankovní poskytovatelé spotřebitelského úvěru* [online]. Dostupné z: https://apl.cnb.cz/apljerrsdad/JERRS.WEB15.BASIC_LISTINGS_RESPONSE_3?p_lang=cz&p_DATUM=07.06.2021&p_hie=HI&p_rec_per_page=1000&p_ses_idx=339,
- WEINHOLD LEGAL. *Přijetí nového zákona o spotřebitelském úvěru*. Legal Update, 2016, č. 9,
- BALCAROVÁ, Anna. *Nový zákon o spotřebitelském úvěru*. Právní rozhledy, 2017, č. 8,
- REDAKCE. *Vláda: ČNB k podávání žádostí a oznámení podle zákona o spotřebitelském úvěru*. Právní rozhledy, 2016, č. 23-24,
- VOJTĚCH, Jakub. *Problematické právní aspekty nové pravomoci ČNB pro regulaci hypotečního trhu*. Právní rozhledy, 2017,
- Česká národní banka: *K některým ustanovením zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru* [online]. 05. 04. 2017. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/.galleries/documents/FAQ_downloadgallery/k_nekterym_ustanovenim_zakona_c_257_2016.pdf,
- Česká národní banka: *K postoupení pohledávky, postoupení smlouvy a uzavírání tzv. splátkových dohod podle zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru* [online]. 08. 11. 2016. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/casto-kladene-dotazy/.galleries/stanoviska_a_odpovedi/pdf/k_postoupeni_pohledavky.pdf,
- SMEJKAL, Vladimír. *Kryptografický a dynamický biometrický podpis podle platné právní úpravy*. Právní rozhledy, 2019, č. 10,

- VAŠKOVÁ, Andrea. *K přiměřenosti uplatnění sankce za absenci povinných údajů ve smlouvě o spotřebitelském úvěru* [online]. 20.1.2020. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-primerenosti-uplatneni-sankce-za-absenci-povinnych-udaju-ve-smlouve-o-spotrebitelskem-uveru-110491.html>,
- Ministerstvo financí: *Produktová regulace. Oddělení 3603 – Retailové finanční služby a ochrana spotřebitele* [online]. 28.2.2019. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/spotrebitelske-uvery/spotrebitelsky-uver/produktova-regulace>,
- Česká národní banka: *Připomínkový list České národní banky ze dne 30. května 2012 k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů* [online]. 2012. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/KORN8USJ6K82>,
- Česká národní banka: *Často kladené dotazy – Co je ukazatel RPSN?* [online]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Co-je-ukazatel-RPSN/>,
- STANĚK, Pavel. *Regulace spotřebitelských úvěrů* [online]. 22.11.2016. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/regulace-spotrebitelskych-uveru>,
- Ministerstvo financí: *Pravidla jednání. Oddělení 3603 – Retailové finanční služby a ochrana spotřebitele* [online]. 28.2.2019. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/spotrebitelske-uvery/spotrebitelsky-uver/pravidla-jednani>,
- BEZOUŠKA, Petr. *Zkoumání úvěruschopnosti dle zákona o spotřebitelském úvěru*. Právní rozhledy, 2017, č. 11, s. 381-386,
- KNOBLOCHOVÁ, Věra. *Obecně ke spotřebitelské legislativě* [online]. MPO.cz, 12. ledna 2006. Dostupné na <https://www.mpo.cz/cz/ochrana-spotrebitele/eu-a-spotrebitel/spotrebitelska-legislativa-eu/obecne-ke-spotrebitelske-legislativa--4369/>,
- Komise Evropských společenství: *Pozměněný návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o změně směrnice Rady 93/13/ES*. 7. 10. 2005. Dostupné z: <https://mpo.cz/assets/dokumenty/26621/26659/295812/priloha001.pdf>,
- PALLA, Tomáš. *Spotřebitelské úvěry a nová směrnice – záchrana z EU?* [online]. 28.1.2009. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/spotrebitelske-uvery-a-nova-smernice-zachrana-z-eu-55498.html>,
- CVIK, Eva Daniela. *Spotřebitelské úvěry na nemovité věci určené k bydlení a vliv unijní úpravy* [online]. 19.1.2016. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/financni-pravo/spotrebitelske-uvery-na-nemovite-veci-urcene-k-bydleni-a-vliv-unijni-upravy>,
- Ministerstvo financí: *Konzultační materiál – Transpozice směrnice 2014/17/EU o úvěrech na bydlení* [online]. 2014. Dostupné z: file:///C:/Users/soukupj/Downloads/Hypotecni-uver_Konzultace_2014-07-18_Transpozice-smernice-2014-17-EU-o-uverech-na-bydleni-MCD.pdf.

3. Seznam použitých právních předpisů

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník,
Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru,
Zákon č. 154/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru,
Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník,

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník,
Zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru,
Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele,
Směrnice Rady 87/107/EHS ze dne 22. 12. 1986 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru,
Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. 4. 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS,
Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. 2. 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010,
Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich,
Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník,
Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů),
Zákon č. 87/2002 Sb., o finančním arbitrovi.
Vyhláška č. 381/2016 Sb., o žádostech, oznámeních a předkládání výkazů podle zákona o spotřebitelském úvěru.

4. Seznam použité judikatury

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 23. 11. 2006, sp. zn. C-238/05,
Nález finančního arbitra ze dne 3. 12. 2018, č.j. FA/SR/SU/870/2017 – 33,
Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ve věci LCL Le Crédit Lyonnais, sp. zn. C-565/12 ze dne 27. března 2014,
Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 1. 2015, č. j. 22 A 22/2013-19,
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2019, sp. zn. 4 Tdo 238/2019,
Nález Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 10/17,
Rozsudek Evropského soudního dvora ve věci Home Credit Slovakia, sp. zn. C-42/15, ze dne 9. 11. 2016,
Rozsudek Evropského soudního dvora ve věci CA Consumer Finance, sp. zn. C-449/13, ze dne 18. 12. 2014,
Nález finančního arbitra ze dne 17. 8. 2020, č.j. FA/SR/SU/925/2019 – 38,
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 3. 2019, sp. zn. 33 Cdo 201/2018,
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 4. 2015, sp. zn. 1 As 30/2015,
Nález finančního arbitra ze dne 3. 12. 2018, č.j. FA/SR/SU/870/2017 – 33,
Usnesení finančního arbitra ze dne 2. 9. 2020, č.j. FA/SR/SU/1142/2019 – 41,
Rozhodnutí finančního arbitra o námitkách ze dne 21. 2. 2019, č.j. FA/SR/SU/790/2018 – 20,
Rozhodnutí České národní banky ze dne 14. března 2019, sp. zn. Sp/2017/232/573, č.j. 2019/29265/570.

5. Seznam ostatních zdrojů

Usnesení Poslanecké sněmovny ze dne 20. 6. 2014, č. 367/2014,

Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb. o spotřebitelském úvěru, č. 257/2016 Dz,

Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz,

Vláda: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb., č. 321/2001 Dz,

Úřad vlády: Důvodová zpráva k zákonu č. 145/2010 Sb. o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, č. 145/2010 Dz.

Spotřebitelský úvěr

Abstrakt

Tato diplomová práce se věnuje tématu spotřebitelského úvěru, přičemž se v rámci tohoto tématu zaměřuje na systematický a komplexní rozbor vývoje právní úpravy spotřebitelského úvěru nejen na území České republiky, ale také se zaměřením na podstatné právní předpisy Evropského společenství a Evropské unie. Práce je dále zaměřena na zodpovězení tezí vytyčených v úvodu práce, které se zaměřují zejména na problematiku posouzení úvěruschopnosti spotřebitele a problematiku regulace poskytovatelů a zprostředkovatelů a jejich dopad na činnost těchto subjektů v praxi.

Za tímto účelem je práce strukturována do sedmi částí, ve kterých je systematicky popsána právní úprava spotřebitelského úvěru a jsou podrobněji rozebrány její určité podstatné či problematické pasáže.

V první části práce jsou vymezeny základní pojmy, které jsou využívány ve všech aspektech právní úpravy spotřebitelského úvěru a souběžně i v této práci. Navazující je dále druhá část, která pojednává o historickém vývoji spotřebitelského úvěru od jeho úplných počátků, přes rozvoj právní úpravy spotřebitelského úvěru v komunitárním právu, až po rozvoj právní úpravy spotřebitelského úvěru v našem právním řádu.

Ve třetí části práce se věnuji analýze obecné právní úpravy spotřebitelského úvěru a souvisejících institutů občanského práva v občanském zákoníku a v zákoně o spotřebitelském úvěru, na kterou navazuji ve čtvrté části rozbohem základních náležitostí smlouvy o spotřebitelském úvěru a její problematice podrobně upravené v zákoně o spotřebitelském úvěru.

V páté části práce se věnuji rozboru právní úpravy poskytovatelů a zprostředkovatelů spotřebitelského úvěru, a to především s ohledem na podmínky pro získání oprávnění, na což dále v šesté části navazuji rozbohem povinností těchto subjektů při jednání se spotřebitelem, přičemž s ohledem na tyto povinnosti doplňuji právní úpravu také rozbohem vybraných rozhodnutí finančního arbitra a obecných soudů.

Klíčová slova: Spotřebitelský úvěr, posouzení úvěruschopnosti spotřebitele, poskytovatel

Consumer credit

Abstract

This diploma thesis deals with the topic of consumer credit, focusing on a systematic and comprehensive analysis of the development of consumer credit legislation not only in the Czech Republic, but also with a focus on essential legislation of the European Community and the European Union. The thesis is also focused on answering the theses set out in the introduction, which focus mainly on the issue of assessing the creditworthiness of consumers and the issue of regulation of providers and intermediaries and their impact on the activities of these entities in practice.

For this purpose, the thesis is structured into seven parts, in which the legal regulation of consumer credit is systematically described, and certain essential or problematic passages are analysed in more detail.

The first part of the thesis defines the basic concepts that are used in all aspects of consumer credit legislation and simultaneously in this thesis. The second part follows, which deals with the historical development of consumer credit from its very beginnings, through the development of consumer credit legislation in Community law, to the development of consumer credit legislation in our legal system.

In the third part of this thesis, I analyse the general legal regulation of consumer credit and related institutes of civil law in the Civil Code and the Consumer Credit Act, which I follow in the fourth part by analysing the basic requirements of the consumer credit agreement and its issues detailed in the Consumer Credit Act.

In the fifth part of the thesis, I deal with the analysis of the legal regulation of providers and intermediaries of consumer credit, especially with regard to the conditions for obtaining authorization, which I follow in the sixth part by analysing the obligations of these entities in dealing with consumers, whereas I also supplement the legal regulation with an analysis of selected decisions of the Financial Arbitrator and general courts.

Key words: Consumer credit, assessment of consumer creditworthiness, provider